

ΝΙΟΧΩΡΙΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

ΝΙΟΧΩΡΙΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

Σύμβουλος Έκδοσης: Απόστολος Γ. Κουρουπάκης

Συνεργάτες τεύχους: Χρίστος Λαμπρίας, Απόστολος Γ. Κουρουπάκης, Ρεβέκκα Νικολαΐδου Πιερή, Ευανθία Χαραλάμπους, Μαρία Τσαγγάρη, Θεώνη Στυλιανού Κούννου, Παναγιώτα Τζιάμπου Χριστούδια, Σταύρος Επιφανίου. Φωτογραφίες: Κύπρος Αδαμίδης, Απόστολος Γ. Κουρουπάκης. Διόρθωση ποιημάτων στην κυπριακή ελληνική δρ Σπύρος Αρμωστής.

Σελίδωση: Χρυσόστομος Δημητρόπουλος

Διεύθυνση: Μαγνησίας 3, 1056 Λευκωσία, Τηλ. 99 330981

Ηλεκτρονική επικοινωνία: lambriasc@yahoo.com

Ιστοσελίδα: <http://www.neochorio.org.cy>

Facebook: https://www.facebook.com/Κοινοτικό_Συμβούλιο_Νέου_Χωρίου_Κυθρέας

Εκτύπωση: Τυπογραφεία «ΚΩΝΟΣ Ατδ»

Αμαζόνων 3, 2150 Στρόβολος, Τ.Κ. 20287

Τηλ. 22 491419, Φαξ : 22 491443

Email : info@konospress.com

Website: www.konospress.com

ISSN 2547-9156 (print) / ISSN 2547-9164 (online)

Στα κείμενα εκφράζονται προσωπικές απόψεις των συνεργατών που τα υπογράφουν και δεν εκφράζουν ούτε δεσμεύουν με κανένα τρόπο το Κοινοτικό Συμβούλιο.

**ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ**

Κοινοτάρχης: Χρίστος Λαμπρίας

Μαγνησίας 3, 1056, Λευκωσία

Τηλ. 99 330981, Email: lambriasc@yahoo.com

Αν. Κοινοτάρχης: Ανδρούλα Φιλιππίδου-Αθανασιάδου

Ολύμπου 37, 2322 Κ. Λακατάμια

Τηλ. 99311290, Email: aphilippidou@gmail.com

Μέλη

Κώστας Κοκονής

Αβραάμ 4, 2049, Στρόβολος

Τηλ. 99222635, Email: kokonc@cytanet.com.cy

Σοφοκλής Χατζηανδρέου

Ιωάννη Καποδίστρια, 2236, Λατσία

Τηλ 99244212, Email: sofos@hotmail.com

Χαράλαμπος Κυριακίδης

Αγίας Τριάδας 5, 2548, Δάλι

Τηλ. 99592158, Email: p.kyriakides@cytanet.com.cy

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 10 Μια λειτουργία, μια μυσταγωγία στον κατεχόμενο Άγιο Χαράλαμπο
- 16 Τιμήσαμε και φέτος τον πολιούχο άγιο του χωριού μας
- 18 Ο Χαρής και η Φαίδρα Χριστοδούλου διηγούνται τη ζωή τους
- 30 Ο Ανδρέας Ζαχαρίου, γιος του αγροφύλακα Ζαχαρκά, μιλάει στη «Νιοχωρίτικη Φωνή»
- 36 Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Νέου Χωρίου «Η ΠΡΟΟΔΟΣ»
- 40 Αφιέρωμα: Πατήρ Διομήδης Κωνσταντίνου (1938-2023)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ 1974

- 52 Η απίστευτη ιστορία του παππού μου Σάββα Τσαγγάρη
- 56 Ο αιχμάλωτος πολέμου Σάββας Σάββα διηγείται την περιπέτειά του
- 62 Το Νέο Χωριο Κυθρέας στον Τύπο
- 64 Παρουσίαση του βιβλίου *Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείπουν...*
- 76 Φωτογραφήματα
- 82 Γνωρίζετε ότι...

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Απελευθέρωση του Κυριάκου και της Ιουλιανής Ζαντή, εγκλωβισμένων στη Βόνη, στην Ξενοδοχειακή Σχολή (18 Νοεμβρίου 1974). Πηγή: ΓΤΠ

ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Κώστας, Πολύβιος και Ρένος Γεωργίου εις μνήμη των γονέων τους Μάρκου και Κατερίνας και των αδελφών τους Γιώργου, Νίκου και Σωτήρη	€600
Αχιλλέας Κορέλλης εις μνήμη των γονέων του Ευανθίας και Γεωργίου και των αδελφών του Κωστάκη, Λένιας και Αντωνάκη	€500
Μαρία Νικολαΐδου Βακανά εις μνήμη του συζύγου της Αντρέα Χρ. Νικολαΐδη	€300
Χαράλαμπος Κυρ. Ταλατίνης εις μνήμη των πεσόντων, εν ψυχρώ δολοφονηθέντων και αγνοουμένων Νιοχωριτών της τουρκικής εισβολής του 1974	€200
Ελένη Χρίστου-Κούννου εις μνήμη του συζύγου της Χαράλαμπου Χρίστου, τραυματία του 1974	€300
Χαρής και Φαίδρα Χριστοδούλου εις μνήμη των παιδιών τους Χριστάκη και Κώστα	€200
Χρίστος Αντωνιάδης (Τσιατταλή) εις μνήμη της θυγατέρας του Ελευθερίας	€200
Κώστας και Σταυρούλα Φελλά εις μνήμη των παιδιών τους Γερασίμου και Σάββα	€120
Παπαντώνης Αντωνιάδης εις μνήμη των γονέων του Γιαννακού και Μαρίτσας και του αδελφού του Νικάνδρου	€100
Σοφοκλής Ιωάννου εις μνήμη των γονέων του Αντρέα και Κωνσταντίνας	€100
Αναστάσης και Ευθυμία Χριστοφόρου εις μνήμη των γονέων τους Γεωργίου και Μαρίτσας Λέβα	€100
Ελένη Λαμπρία εις μνήμη του συζύγου της Πάνου Α. Λαμπρία	€50
Νίκος Στ. Πάπουτσος εις μνήμη των γονέων του Στυλιανού και Άννας και των αδελφών του	€50
Χρίστος Μελή Λαμπρία εις μνήμη των γονέων του Μελή και Λούλας	€50
Σωτηρούλα Βασιλείου εις μνήμη των γονέων της Αντρέα Αργυρού και Χρυστάλλας Αντρέου	€20

Όσοι επιθυμούν να κάνουν εισφορά μπορούν να επικοινωνούν με τον κοινοτάρχη και τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου. Επίσης, για διευκόλυνση παρατίθεται ο αριθμός λογαριασμού του Κοινοτικού Συμβουλίου στην **Τράπεζα Κύπρου**.

Αρ. λογαριασμού: 357025125741 **Iban:** CY60002001950000357025125741 **SWIFT/BIC:** BCYPCY2N

Προλόγισμα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ
ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

Αγαπητοί συγχωριανοί και συγχωριανές
Φτάσαμε αισίως στο εντέκατο τεύχος της *Νιοχωρίτικης Φωνής*, του περιοδικού του χωριού μας, του περιοδικού που έχει καθιερωθεί πλέον ως το έντυπο μέσο της ενημέρωσης και της αμφίδρομης επικοινωνίας με τους όπου γης Νιοχωρίτες, ιδιαίτερα τους απόδημους, οι οποίοι περιμένουν με λαχτάρα κάθε νέο τεύχος της *Νιοχωρίτικης Φωνής*, γιατί είναι αυτό που τους συνδέει με τη γενέθλια γη. Μέσω αυτού επικοινωνούν νοερά με τη γη που γεννήθηκαν αλλά και τους συγχωριανούς τους. Ενημερώνονται για τις δραστηριότητες του Κοινοτικού Συμβουλίου αλλά και για τόσα άλλα θέματα αναφορικά με την ιστορία και την παράδοση του χωριού μας.

Με το εντέκατο τεύχος συμπληρώνονται πέντε χρόνια ζωής του περιοδικού μας με το πρώτο να εκδίδεται τον Ιούλιο του 2018. Λες και ήταν χθες που με πρωτοβουλία του κοινοτάρχη Χρίστου Λαμπρία και με τη βοήθεια του επιστημονικού συνεργάτη του Κοινοτικού Συμβουλίου δρ. Απόστολου Γ. Κουρουπάκη και του υπεύθυνου του δημοτικού Χρυσόστομου Δημητρόπουλου και τη συνεργασία πολλών συγχωριανών μας τέθηκαν οι βάσεις για να έχετε στα χέρια σας το περιοδικό του χωριού μας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους και όλες τους συνεργάτες και τις συνεργάτιδες του περιοδικού για τη συμβολή τους και την προθυμία τους να μας αποστείλουν ύλη. Σε αυτό το σημείο επιθυμώ να απευθύνω έκκληση στους νέους Νιοχωρίτες και τις νέες Νιοχωρίτισσες που γεννήθηκαν στην προσφυγιά, να έλθουν πιο κοντά στο περιοδικό μας και να συμμετάσχουν και αυτοί/ές στην εκδοτική μας προσπάθεια. Οι νέοι και οι νέες με τις καινοτόμες ιδέες και τη ζωντάνια που τους χαρακτηρίζει θα βοηθήσουν στην κάλυψη του κενού που υπάρχει ανάμεσα στις παλαιότερες και τις νέες γενιές. Άλλωστε, οι νέοι θα παραλάβουν τη σκυτάλη από τους παλαιότερους για να συνεχίσουν στον δρόμο που χάρα-

ξαν οι πρόγονοί τους και θα ανοίξουν νέους.

Σε αυτό το τεύχος θα διαβάσετε συνεντεύξεις από ηλικιωμένους συγχωριανούς μας αναφορικά με την καθημερινή ζωή στο χωριό, την εκπαίδευση, τους αγώνες των αγροτών και των εργατών για μια καλύτερη ζωή. Συγκεκριμένα πήραμε συνέντευξη από το ζεύγος Χαρή και Φαίδρας Χριστοδούλου και του Ανδρέα Ζαχαρίου.

Στο ανά χειρας τεύχος και ένεκα του μαύρου Ιούλη και του μικρού Αυγούστου 1974 φιλοξενούμε ένα μικρό αφιέρωμα, με συνεντεύξεις ανθρώπων που συμμετείχαν στα γεγονότα (συνέντευξη Σάββα Σάββα, κείμενο της Μαρίας Τσαγγάρη, εγγονής του Σάββα Τσαγγάρη για τον παππού της), καθώς και δημοσίευσης των κειμένων που αναγνώστηκαν στην παρουσίαση του βιβλίου του Κοινοτικού Συμβουλίου με τον τίτλο: *Νιοχωρίτες και Νιοχωρίσσειες ελλείπουν*, που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Ιανουάριο και σημείωσε μεγάλη επιτυχία. Όσοι από εσάς δεν το έχετε καταφέρει να εξασφαλίσετε το βιβλίο μπορείτε να το προμηθευτείτε από τον κοινοτάρχη, τηλεφωνώντας στο 99330981.

Ακόμη δημοσιεύονται εκτενή φωτορεπορτάζ από τη λειτουργία στον κατεχόμενο Άγιο Χαράλαμπο στις 18 Φεβρουαρίου 2023, τον εσπερινό στις 9 Φεβρουαρίου 2023, του οποίου προέστη ο Αρχιεπίσκοπος κ.κ. Γεώργιος. Επίσης, φιλοξενούμε οφειλόμενο αφιέρωμα με αφορμή την εκδημία του ιερέα της κοινότητας μας πατέρα Διομήδη. Στην ενότητα «Ιστορία» δημοσιεύονται ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την ίδρυση της Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας του χωριού μας «Η ΠΡΟΟΔΟΣ».

Με αυτές τις σκέψεις χαιρετίζω την έκδοση του εντέκατου τεύχους του περιοδικού μας, εκφράζοντας θερμές ευχαριστίες σε όσους συνέβαλαν με οποιοδήποτε τρόπο στην έκδοση του παρόντος τεύχους καθώς και σε όσους έκαναν εισφορές, πράγμα που βοηθά στη μερική κάλυψη των εξόδων του περιοδικού.

Οι νέοι και οι νέες με τις καινοτόμες ιδέες και τη ζωντάνια που τους χαρακτηρίζει θα βοηθήσουν στην κάλυψη του κενού που υπάρχει ανάμεσα στις παλαιότερες και τις νέες γενιές.

Πρωινό μετά από 46 χρόνια

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πέρασαν 46 χρόνια από εκείνη την ημέρα, και το ημερολόγιο στον τοίχο της προσφυγικής κατοικίας είχε κολλήσει στις 29 Σεπτεμβρίου 2015. Κανείς δεν διανοείτο να το ξεκρεμάσει από τον τοίχο, κι ας ήταν ημερολόγιο από κατάστημα οπτικών, κι ας είχε περάσει προ πολλού η ημερομηνία που αναγραφόταν στο χαρτί, μαζί με το σλόγκαν «Τι κι αν πέρασε το καλοκαίρι. Προστατεύουμε τα μάτια μας από τον ήλιο!».

Όλοι ήξεραν και κανείς δεν ρωτούσε, γιατί έμεινε στις 29 Σεπτεμβρίου του 2015 το ημερολόγιο. Ήταν εκείνη την ημέρα που μετά από σαράντα τόσα χρόνια, ξάπλωσε και κοιμήθηκε μεσημέρι, και μετά που ξύπνησε απόλαυσε τον καφέ της, τρίβοντας λίγο βασιλικό στο χέρι της. «Αχ, αυτό το άρωμά του, πόσο μ' αρέσει!...». Όλοι απόρησαν, κανείς δεν το πίστευε ότι μετά από εκείνο το τηλεφώνημα θα είχε τη δύναμη να κοιμηθεί, «μα, είναι δυνατόν», αναρωτιόντουσαν.

Εκείνο το απόγευμα δεν έγιναν πολλά, μετά που ξύπνησε και αφότου ήπιε τον καφέ της, ζήτησε να την αφήσουν μόνη της, έδωσε παραγγελία μόνο, το πρωί να είναι εκεί όλοι, στις 8 το πρωί, ούτε λεπτό αργότερα, «λαλώ σας, στες οκτώ να είστε δαμέ, σύλοι!». Πρώτη φορά, την άκουγαν να είναι τόσο επιτακτική και απόλυτη, απόρησαν, αλλά δεν έφεραν αντίρρηση, «στις 8 θέλεις, στις 8 παρά πέντε θα είμαστε εδώ!».

Πραγματικά, την επομένη το πρωί, όλοι ήταν εκεί. Εκείνη είχε σηκωθεί από τα χαράματα και είχε προετοιμάσει πρωινό για όλους, γάλα, αβγά, μαρμελάδα από χρυσόμυλο, καπίρες και είχε έτοιμο το μπρίκι για να ψήσει καφέ σε όποιον το ήθελε...

Μπήκαν όλοι στην κουζίνα και κάθισαν στο τραπέζι. «Καφέ ποιος θέλει;», ρώτησε. Ήθελαν όλοι, ετοιμάσε σε όλους και για πρώτη φορά χρησιμοποιήσε ένα καινούργιο σερβίτσιο για να φάνε το πρωινό τους. Αυτό το σερβίτσιο ήταν σε μία κούτα, φυλαγμένο μαζί με άλλα 3-4 κουτιά με κεραμικά πιάτα, ποτήρια, βάζα, πετσέτες και άλλα παρόμοια. Κανείς ποτέ δεν άνοιγε εκείνο το ντουλάπι, μόνο εκείνη, ίσα-ίσα για να το αερίσει.

Εκείνο το πρωινό, λοιπόν, για πρώτη φορά εδώ και τριάντα τόσα χρόνια, άνοιξε το ντουλάπι, βγήκαν οι κούτες, χρησιμοποιήθηκαν τα σερβίτσια, και στο

μικρό μπαλκονάκι στέγνωνε μια κατάλευκη, βαμβακερή πετσέτα...

Για κάμποση ώρα κανείς δεν μιλούσε, δεν ρώτησε κανείς τίποτε. Όλοι ήξεραν, αλλά κανείς δεν έλεγε τίποτε. Είναι κάτι τέτοιες ώρες που η σιωπή είναι σανίδα σωτηρίας από τη βύθιση στο πέλαγος της μνήμης. Όταν τελείωσε το πρωινό της, σηκώθηκε από τη θέση της και βγήκε στο μπαλκόνι, μάζεψε τη στεγνή πετσέτα και μπήκε στο άλλο δωμάτιο. Οι υπόλοιποι έμειναν στην κουζίνα, περιμένοντας να τελειώσει αυτή η περιεργή ιεροτελεστία, την οποία δεν καταλάβαιναν, αλλά ένιωθαν ότι έπρεπε να είναι μέρος της.

Στο άλλο δωμάτιο, εκείνη χτένιζε τα μαλλιά της, αφού είχε φορέσει ένα σκουρόχρωμο φουστάνι με ομοιόχρωμο πουκάμισο και ζακέτα... Τους φώναξε όλους στο σαλόνι, στεκόταν στην πόρτα, και στο ένα χέρι κρατούσε μία τσάντα, ξεχώριζε η πετσέτα, ένα μαντήλι και ένα κομμάτι χαρτί, σαν το γράμμα.

«Πάμε, ήρθε η ώρα, θα μας περιμένει και έχουμε ήδη αργήσει... περίμενε πολύ», είπε. Κατέβηκαν από τις σκάλες, δεν είχε ακόμα κλείσει ο διαγωνισμός για την τοποθέτηση ασανσέρ, και μπήκαν στα αυτοκίνητά τους. Μετά από λίγο, έφτασαν στο αεροδρόμιο, εκεί που πριν από 46 χρόνια είχαν ξαναβρεθεί όλοι μαζί. Φυσικά, δεν το θυμόντουσαν όλοι, αλλά όντως είχε συμβεί, «Από τες Αθήνες έρχεται, δάσκαλος ακούεις;... έλεγε τότε όλο καμάρι.

Παγωμάρα, κοντοστάθηκε για λίγο, έφτιαξε τα μαλλιά της και πέρασε την πόρτα. Εκεί είδε το δασκαλούι της, να της γνέφει... και εκείνη έβγαλε το μαντήλι, όχι για να σκουπίσει τα μάτια της, αλλά για να τον χαιρετήσει... Μπήκαν σε μία αίθουσα, μάλλον ψυχρή θα την έλεγε κανείς, αποστειρωμένη. Έβγαλε την πετσέτα, της έδωσαν ένα κασελάκι, σκούπισε με το μαντήλι τα μάτια της, τύλιξε το περιεχόμενο με τη φρεσκοπλυμένη πετσέτα, και μαζί έβαλε το γράμμα, «Σε περίμενα, σήμερα φάγαμε όλοι μαζί πρωινό, δεν ήρθες, σε καθυστέρησαν. Σε αγαπώ».

Σημ.: Το κείμενο αυτό αναγνώστηκε από την ηθοποιό Ειρήνη Ανδρέου κατά την παρουσίαση του βιβλίου *Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείπουν. Πεσόντες, δολοφονηθέντες και αγνοούμενοι του Νέου Χωρίου Κυθρέας (Ιούλιος - Αύγουστος 1974)* το Σάββατο 21 Ιανουαρίου 2023, στην Αίθουσα Unesco του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Πρώτη δημοσίευση *Καθημερινή Κύπρου*.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ

Ερωτικόν 1

Αν την αγγρίσουν βάλλαχι
αν την κακοκαρτίσουν
τζ' άμαν 'ννα δω στα μμάθκια της
τα δάρκα να τζυλήσουν,
εννά ζητήσω τες σταξιάς
να μου τες χαλαλίσουν
τζαι που παπάες γρισκιανούς
να μου τες ευλοήσουν,
για να ραντίσω την καρκιάν
με ερωτοαγίασμαν
οι πίκρες μου να σβήσουν.

Ερωτικόν 2

Έπα πινέλλον ομορφκιάς
τζαι με πογιάν που την καρκιάν
είπουν να ζωγραφίσω,
τζ' έφκην αγάπης ζωγραφικιά
με της μορφής σου τα καλά
τζ' ήρτεν μου να δακρύσω,
ευτύς δικλώ στον ουρανόν
τζ' εφώναξα εις τον Θεόν
πως τούτην θ' αγαπήσω.

Ο Σταύρος Επιφανίου είναι γιος της Αντρούλλας Θεοφάνους (πατρικό επώνυμο) από το Τραχώνι Κυθρέας και του Επιφάνιου Επιφανίου από τον Μαραθόβουνο Αμμοχώστου.

ΘΕΩΝΗ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΚΟΥΝΝΟΥ

Κρίνα και άνθη του Αγρού (*)

Βασίλισσα υποσχέθηκε ο άντρας σου να σ' έχει
πίστη και αφοσίωση εσύ μέχρι θανάτου
Μυρίπινο άνθη ήσασταν, κρίνος λευκός εκείνος
εσύ μια παπαρούνα, μια παπαρούνα του αγρού
κόκκινη σαν το αίμα.

Στεκόσουν λυγερόκορμη στα στεφανώματά σας.
Καμάρι, μανιέρα των γονιών, τιμές, χαρές ευχηθήκαν
για όλη τη ζωή σας αντάμα να βαδίζετε ως τα γεράματά σας

Λίγα τα χρόνια της χαράς, ίσα με πέντε δάχτυλα
της μιας μου της παλάμης.
Λίγα τα χρόνια της χαράς και πιο πολλά του πόνου.

Ήρθαν φουσατά εχθρικά κι αρπάξαν ό,τι βρήκαν
σπίτι, δουλειά και λεβεντιά, ξεγύμνωσαν τη γη μας.
Ήσουν, Χαράλαμπε, εσύ γενναίος στρατιώτης
Παρών εδήλωσες μεμιάς στο κάλεσμα των όπλων
με την καρδιά και την ψυχή της όμορφης σου νιότης
τραγουδάγες κι έλεγες, τώρα είναι η δεύτερη φορά
ιερότερη απ' την πρώτη, θα πολεμήσω Κύπρος μου
καλύτερα απ' την πρώτη (**).

Αθλήτρια ήσουν, Έλλη μας, στα παιδικά σου χρόνια.
Άλμα εις ύψος, τρέξιμο, δρόμος μετ' εμποδίων
Σαρώνοντας τα έπαθλα, μόνο πρωτιές να παίρνεις
με σθένος απαράμιλλο όλοι να σε θαυμάζουν.

Μοίρες κακιές ζήλεψανε κι έκλεψαν τη χαρά σας
Πήρε η Τουρκιά τα όμορφα, τ' ανέμελα σας νιάτα.
Μαζεύεις τις δυνάμεις σου να μετρηθείς και πάλι
στο στάδιο των αρετών, των μαχητών
πλάι σε ένα ήρωα που μόνο εσύ γνωρίζεις
πόσο λεβέντης στάθηκε για σαρανταεννέα χρόνια.

Βουβά, σιωπηλά, καρτερικά με δακρυσμένα μάτια
έδινες μάχες δύσκολες, με πληγωμένο ιππότη
για λίγο φως, λίγη χαρά, μα πιο πολύ αγάπη.

Άλλοτε γονάτιζες περίσσια πικραμένη,
κλαίγοντας να μονολογάς
-Γιατί αυτό σε σένα; Γιατί αυτό σε μένα;
Γιατί στην Κύπρο τη μικρή, την ορφανή,
τη χιλιοβασανισμένη;

Οι ήρωες δεν πεθαίνουνε, φεύγουν απλά...
πάνε ν' ανταμώνουν εκεί ψηλά
τους άλλους Αθανάτους.
Αθάνατοι που βρίσκονται σε άλλο γαλαξία
μικρά, μεγάλα Άστρα, αυτόφωτα
να στέλνουν φως στα χαμηλά
να φέγγουν στα σκοτάδια,
στις σκοτεινές μας τις καρδιές
καταταλαίπωρες ψυχές μας.

Σημ.: Οι παπαρούνες φύτευαν στα πεδία της μάχης στη Φλαμανδία μετά το τέλος του Παγκοσμίου πολέμου. Γιορτάζεται σε πολλές χώρες στις 11 Νοεμβρίου – ημερομηνία λήξης του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, τιμώντας έτσι όσους στρατιώτες και πολίτες θυσιάστηκαν για την πατρίδα τους.
(*) Η παπαρούνα συμβολίζει την ελπίδα για το μέλλον, την επιστροφή σε κατάσταση ειρήνης, έτσι που ο θάνατος θα νικηθεί.
(**) Η πρώτη φορά ήταν το 1964

(Αφιερωμένο στην αδελφή μου Έλλη και στον αείμνηστο σύζυγό της,
Χαράλαμπο Χρήστου - ανάπηρος πολέμου του 1974)

Μαυροφόρος Ήχος - Εικόνα

Τραγούδια ή ποιήματα με τρένα και ταξίδια
δεν θα σκαρώνω στο χαρτί, ούτε και με μπαλέτα.
Τις χούφτες μου στο στόμα μου δεν θα τις πλησιάσω,
τον ήχο του τσαφ, τσουφ, το τούου δεν θα τον ξανακάνω,
βάζοντας, παλιά, στο στόμα μου τις δυο μου τις παλάμες.

Παιχνίδι για μικρά παιδιά π' ακούγοντας το τσαφ, τσουφ,
τούου, τούου χαμόγελα σκορπούσαν, σαν μάθημα τους δίδασκα,
μάθημα ταχυδακτυλουργίας, ανέξοδα κι εύκολα ταξίδια
να τα παίρνω. Αδιάκοπα γελούσανε κι εγώ ακολουθούσα.

Τέτοια ταξίδια που σκορπούν θλίψη, πίκρα και πόνο,
πόνο αβάσταχτο, βαρύ δεν θέλω να θυμάμαι.
Τέτοια ταξίδια που ζωές, νέες, αγνές και όμορφες αρπάζουν,
που χάνονται ηλιόμορφοι, θεόμορφοι για πάντα,
και δεν θα ξαναδούμε μέχρι την άλλη τη ζωή που πάνε οι σωσμένοι.

Μια λειτουργία, μια μυσταγωγία στον κατεχόμενο Άγιο Χαράλαμπο

● ● ●

Μαζί με αδίδες οικογένειες, μνημονέψαμε τους ανθρώπους μας, στην εκκδήσιά τους, στο χωριό τους! Μεγάλη ευλογία αυτό το βίωμα.

ΤΗΣ ΡΕΒΕΚΚΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΠΙΕΡΗ

Η πρώτη ανακοίνωση έγινε στη θεατρική παράσταση στο Σατιρικό: Θα γίνει αίτηση για λειτουργία του Αγίου Χαράλαμπος, στο χωριό. Πέρασαν οι μέρες και η επόμενη εκδήλωση λαμβάνει χώρα με την παρουσία του βιβλίου-αφιερώματος στους πεσόντες και αγνοούμενους συχωριανούς μας. Και πάλι, διά στόματος του επισκόπου αυτή τη φορά η ίδια ευ-αγγελία: Έγινε αίτηση και περιμένουμε απάντηση. Διανύσαμε ήδη το τελευταίο δεκαήμερο του Ιανουαρίου. Λογικά από μέρα σε μέρα θα ερχόταν η απάντηση. Είτε θετική είτε αρνητική, θα ερχόταν.

Ίσως για να παίξουν λίγο ακόμη μαζί μας οι κατακτητές και οι κατοχικές αρχές, ίσως γιατί όντως οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες, ίσως γιατί το σκέφτηκαν πολύ μετά την πρώτη και τελευταία μας λειτουργία στο χωριό, αφού κυριολεκτικά το είχαμε κατακλύσει, ίσως για να είναι μεγαλύτερη η χαρά μετά τη μακροχρόνια αναμονή, έφτασε και πέρασε η γιορτή του Πολιούχου Αγίου μας και «ουδέν νεώτερον από το μέτωπον». Το είχαμε πάρει απόφαση: δεν θα δινόταν η άδεια. Μα και να δινόταν ποιος θα έμπαινε σε τέτοια διαδικασία; Λάθος! Η άδεια δόθηκε και η ανακοίνωση που εστάλη μέσω μηνύματος από το τηλέφωνο ξύπνησε τους χωριανούς.

Σε λιγότερο από μία εβδομάδα όλα ήταν έτοιμα. Δύο λεωφορεία γεμάτα Νιοχωρίτες και πολλά ιδιωτικά αυτοκίνητα, ξεκίνησαν αζημέρωτα της 18ης Φεβρουαρίου 2023 για το χωριό. Εικόνες, θυμιάματα, ιερείς, ψάλτες... Και οι πιστοί με μια λαμπάδα στα χέρια, κεριά για να φωτίζουν τις προσευχές μας, λίγα κόλλυβα και άρτοι για τις ψυχές των κεκοιμημένων. Απίστευτη σύμπτωση: 18 Φεβρουαρίου πριν από 45 χρόνια

άφηνε την τελευταία της πνοή στη γη η γιαγιά Ρεβέκκα, μη αντέχοντας το βάρος της προσφυγιάς, την έγνοια του αγνοούμενου άντρα της, τον πόνο, το μαράζι. Δεν πίστευα ποτέ πως θα ερχόταν η μέρα που θα κάναμε το μνημόσυνό της εκεί. Κι όμως, μαζί με άλλες οικογένειες, μνημονέψαμε τους ανθρώπους μας, στην εκκλήσιά τους, στο χωριό τους! Μεγάλη ευλογία αυτό το βίωμα!

Μια λειτουργία τόσο ξεχωριστή, μια μυσταγωγία! Σε έναν ναό που δεν θύμιζε σε κανέναν τις παλιές εικόνες. Για όσους τον είχαν ζήσει πριν από το 1974 μια ανοικτή πληγή το κατεστραμμένο εικονοστάσι, ο ανύπαρκτος γυναικωνίτης, οι φθαρμένοι τοίχοι που ενίοτε έριχναν πάνω μας άσπρες σκόνες σαν να μας ράντιζαν με θείο χρώμα-χώμα! Για όσους τον είχαμε πρωτο-αντικρίσει μετά την εισβολή, σαφώς βελτιωμένος. Σίγουρα πιο καθαρός, με μιογιά να κρύβει τις φράσεις της ανοίκειας γλώσσας, με το πάτωμα να φαίνεται για πρώτη φορά, με τον χώρο να θυμίζει ναό! Πόσο διαφορετική στ' αλήθεια η εικόνα στα μάτια και στις ψυχές των ανθρώπων ανάλογα με τις εμπειρίες και τα βιώματά τους.

Κι ενώ η ώρα προχωρούσε, το κρύο έντονο στο κορμί και στις ψυχές μας. Ένα φως, θαρρείς υπερφυσικό, έμπαινε από τους φεγγίτες του τρούλου και σχημάτιζε ένα μονοπάτι που ένωνε το ιερατείο με τον ουρανό. Οι ψαλμωδίες να μας μεταφέρουν σε μια συνθήκη αγαλλίασης. Και ξαφνικά όλο το ποίμνιο να ψέλνει το Απολυτίκιο του Αγίου Χαράλαμπος. Ανάταση ψυχής!

Ταυτόχρονα, να περνούν από τον νου, σκηνές βίας που τις καλύπτει το σύννεφο του φόβου και η σκιά του πολέμου. Σε αυτόν τον ίδιο χώρο που οι πλείστοι των εκεί παρόντων παντρεύτηκαν, βάφτισαν τα παιδιά τους, εκκλήσιάζονταν, κοινωνούσαν, έπαιζαν παιδιά στην αυλή

ή συν-άγονταν έφηβες/οι στην αίθουσά του, σ' αυτόν τον ίδιο χώρο μαζεύονταν οι εγκλωβισμένοι συγχωριανοί μας καθημερινά μόλις οι κατακτητές μπήκαν στο χωριό. Τι θα μπορούσαν να μας διηγηθούν αυτοί οι τοίχοι αν μπορούσαν...

Και με το πέρας της λειτουργίας, με τα πιο ανάμεικτα συναισθήματα, ξεκινούμε τη βόλτα στο χωριό. Η διαδρομή πια γνωστή και πάντα η ίδια: τα σπίτια μας,

ο Πρόδρομος, η Βαλαριά, το Σχολείο! Ένα λουλούδι από τον ερημωμένο κήπο. Κυκλάμινα η μια θεία, κρίνα η άλλη. Μάταιες οι νουθεσίες των μικρότερων και πιο προσγειωμένων για το επικίνδυνο του εγχειρήματός τους. Για να διαπιστώσουμε σύντομα ότι την ίδια ανάγκη είχαν νιώσει κι άλλοι. Με ένα κλαδί ελιάς στο χέρι, ένα λουλούδι. Μια φωτογραφία για να θυμόμαστε...

Ένα φως, θαρρείς υπερφυσικό, έμπαινε από τους φεγγίτες του τρούλου και σχημάτιζε ένα μονοπάτι που ένωνε το ιερατείο με τον ουρανό.

Ο Στύλος Ακλόνητος

ΤΗΣ ΘΕΩΝΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΚΟΥΝΝΟΥ

Η Νιοχωρίτικη Φωνή είναι το περιοδικό που καθιερώθηκε ως μέσω έκφρασης και της εξ αποστάσεως σύναξης, επικοινωνίας όσων έζησαν, έφυγαν, όσων ζουν και έχουν ρίζες της νιοχωρίτικης γης. Όλων εκείνων που έχουν αφήσει τη σφραγίδα τους στο χωριό μας με τα έργα και τις ήμερες τους, όσοι συνεχίζουν να μεταλαμπαδεύουν τις αξίες των προγόνων μας, να τιμούν με την εργατικότητα και τα ταλέντα τους το Νιόχωρκό μας. Είναι το περιοδικό που θέλουμε και περιμένουμε κάθε εξαμηνία για να ξεδιπλωθούν μπροστά μας άγνωστες πτυχές και γεγονότα της ζωής χαρισματικών ανθρώπων, ενέργειες ανθρώπων που έχουν αφήσει έργο που μαρτυρούν την αγωνιστικότητα, την εξυπνάδα των Νιοχωριτών.

Γεγονότα της ζωής και του τόπου της υπαίθρου, του χωριού μας με τα καλά και τα αδύνατά τους σημεία, ανασύροντας από το ντουλάπι της μνήμης όμορφα, δυσάρεστα, ευτράπελα γεγονότα, ζυμώνοντας έτσι τη μαγιά με τα νέα βλαστάρια.

Από αυτό το βήμα, λοιπόν, θέλω να καταθέσω λίγες σκέψεις και συναισθήματα που άλλοτε με πικραίνουν και προσπαθώ να διώξω και άλλοτε να κρατώ αυτές τις όμορφες εικόνες σφικτά-σφικτά, γιατί μου δίνουν δύναμη και κίνητρο να θέλω απλά και αθόρυβα ν' αγωνιζομαι για την απελευθέρωση της πατρίδας μας.

Η είδηση ανοίγματος του οδοφράγματος Απρίλιο του 2003 αναπτέρωσε το ηθικό πολλών από εμάς, κι αρχίσαμε να πιστεύουμε ότι πλησιάζαμε στη λύση και στην επιστροφή όλων των προσφύγων στα χωριά τους. Θυμάμαι στην περιφορά επιταφίου το 2003 ανταλλάσαμε ευχές με άλλους πρόσφυγες «Του Χρόνου Ανάσταση στα χωριά μας», μια

ευχή απραγματοποίητη μέχρι σήμερα.

Η είσοδος προέβλεπε και συνεχίζει, την επίδειξη ταυτότητας. Βρέθηκα σε δίλημμα, σε αδιέξοδο, σκέφθηκα ότι είναι ταπεινωτικό, ατιμωτικό, απαράδεκτο να πηγαίνω ως τουρίστας στο σπίτι μου. Όταν βρίσκομαι σε αδιέξοδο βάζω μαζί με τη λογική και φιλοσοφικό τρόπο σκέψης. Μήπως για επίσκεψη στους Αγίους Τόπους, στον τόπο που έζησε και περπάτησε ο Χριστός, δεν επιδεικνύουμε διαβατήριο σε ένα αλλόθρησκο κράτος; Μήπως για την επίσκεψη στην Κωνσταντινούπολη και την Αγιά Σοφιά το ίδιο δεν ακολουθείται;

Φίλτραρα τις σκέψεις μου, έτσι ήμουν σχεδόν έτοιμη, χλιαρή μεν αλλά έτοιμη

●●●

*Τέτοιες ειρ-
νικές κινήσεις
σιέδνουν μινύ-
μαια στους μη
δικαιούχους όπι
αγαπάμε τον
τόπο μας, τη
γη μας και τη
θέδουμε πίσω,
έσιω και
ρημαγμένη*

ν' ανταποκριθώ στην πρώτη οργανωμένη επίσκεψη, στις 14 Φεβρουαρίου 2014 για εκκλησιασμό στον Άγιο Χαράλαμπο στο σκλαβωμένο μας χωριό.

Ήταν κάτι που ήθελα πολύ, παρ' όλο το νεαρό της ηλικίας μου τότε το 1974 κουβαλώ μνήμες, διδάγματα ζωής και πίστης που μας χάραξε ο αειμνηστος σεβαστός παπα-Διομήδης μέσω των κατηχητικών συνάξεων και τη στοργή που μας περιέβαλλε, στην εκκλησία αυτή κάποια από τα αδέρφια μου παντρεύτηκαν, βαφτιστήκαμε, αποχαιρέτησαμε γιαγιάδες και παπούδες που αποδημήσαν.

Αθρόα η προσέλευση, νεαροί, μεσήλικες, ηλικιωμένοι και κάποιοι υποβασταζόμενοι, βρεθήκαμε όλοι μέσα στα

λεωφορεία που –αν δεν κάνω λάθος– ήταν τρία. Η εκκλησία είναι η μόνη κοινή περιουσία πλουσίων και φτωχών, δικαίων και αμαρτωλών.

Δεν ήταν πανηγύρι, ήταν θα έλεγα πορεία διαμαρτυρίας και αιτήματος επιστροφής. Συγκλονίστηκα αντικρίζοντας τον υπό κατάρρευση και ρημαγμένο ναό. Προηγήθηκε από προοδευτική ομάδα μαζί με τον κοινοτάρχη η καθαριότητα, μα τι να σου κάνει η μεγάλη αυτή προσπάθεια αφού είχε προηγηθεί σύληση του ναού κι αλλοίωση των πάντων. Πίκρα, πίκρα, θυμός και αγανάκτηση με διαπερνούσε, το μόνο παρήγορο ήταν η παρουσία κι η συμμετοχή του σεβαστού μας ιερέα Διομήδη.

*Με την ευδα-
κική παρουσία
μας εκφρά-
ζοντάς την με
το άναμμα
κεριών, προ-
σφέροντας άρ-
τους για γιορτή
και κώδικα
μνημοσύνης,
ευαρεστήθηκε
ο Στύλος Ακλό-
νητος, αναπαύ-
θηκαν προσω-
ρινά οι ψυχές
των κεκοιμη-
μένων ηρώων
και μαρτύρων.*

Γιορτάσαμε τον Άγιο μας, κάναμε μνημόσυνα ηρώων και κεκοιμημένων. Βγήκαν στίχοι από το στόμα μου («Σχήμα οξύμωρο» ο τίτλος) που ένιωθα ότι μου τους υπαγόρευαν οι δάσκαλοί μου μέσα από τα μαθήματα του παρελθόντος, τα θούρια και τον Διονύσιο Σολωμό.

Επιστρέφοντας έμεινα κάποια βράδια άυπνη κι ήμουν σίγουρη ότι δεν θα μπορούσα να ξαναπάω ν' αντικρίσω αυτό το αποκαρδιωτικό θέαμα του ερειπωμένου χωριού και της εκκλησίας μας.

ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΡΗΜΑΓΜΕΝΗ...

Ο «ετάζων καρδιάς και νεφρούς», τα πάντα δύναται. Έστω μετ' εμποδίων, με καθυστέρηση άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά η επιδιόρθωση του ιερού ναού του Αγίου Χαραλάμπους. Μέσα από χρονοβόρες διαδικασίες, γραφειοκρατίες κι άοκνες προσπάθειες του κοινοτάρχη Χριστού Λαμπρία, του δρα Σώτου Κτωρή και της δικαιοδικής Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά. Με έκκληση συνεισφέραμε όλοι,

άλλοι από το περίσσευμα κι άλλοι από το υστέρημά μας δώσαμε τον οβολό μας γι' αυτόν τον ιερό σκοπό.

Μετά την πρώτη και δεύτερη φάση ανακαίνισης του ναού ακολούθησε άλλη πρόσκληση ομαδικού εκκλησιασμού στις 18 Φεβρουαρίου, 2023. Τώρα δεν με διακατείχε η χλιαρή διάθεση, η απροθυμία του παρελθόντος. Γνωρίζω ότι το σπίτι μας ισοπεδώθηκε, γνωρίζω ότι το όμορφο εκκλησιάκι του Ιωάννη του Πρόδρομου στη γειτονιά μου δεν έχει καμία ελπίδα να σωθεί, όμως ήθελα να πάω, γιατί ο Στύλος Ακλόνητος της Εκκλησίας Χριστού μπορεί να κάνει το θαύμα του βλέποντας τις καλοπροαίρετες προσπάθειες των πιστών κατοίκων.

Ήταν έκπληξη για μένα, όταν ο μικρός μου γιος μου έστειλε στο κινητό φωτογραφία της εκκλησίας αυτής και προσφέρθηκε να μας μεταφέρει εκεί. Τον ρώτησα πώς και τότε η φωτογραφία. Αυτολεξεί μου είπε: «Όταν επέστρεψα από την Αγγλία επισκέφθηκα και τα δύο

χωριά σας, του πατέρα (Αγριδάκι Κερύνειας όπου κι εκεί ο πολιούχος άγιος είναι ο Άγιος Χαράλαμπος) και το δικό σου μάμα. Αλίμονο να μη δω, να μην περπατήσω τους δρόμους όπου ζήσατε και περπατήσατε εσείς κι οι παππούδες μου».

Η εξωτερική εικόνα της εκκλησίας μας επιβεβαιώνει τη σοβαρή και καλή δουλειά που έγινε, οι εισφορές έπιασαν τόπο, όσο για το εσωτερικό και τις ελλείψεις δεν τις πολυπεριεργάστηκα επειδή ο θεοφιλέστατος επίσκοπος Μεσαορίας Γρηγόριος με το παρήγορο κήρυγμά του και οι νεαροί καλλίφωνοι ιεροψάλτες απορρόφησαν όλη μου την προσοχή. Αισθητή και λυπηρή η απουσία του πατρός Διομήδη. Συσχέτισα την απουσία του με τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζε τελευταία.

Με την ευλαβική παρουσία μας εκφράζοντάς την με το άναμμα κεριών, προσφέροντας άρτους για γιορτή και κόλλυβα μνημοσύνων, ευαρεστήθηκε ο Στύλος Ακλόνητος, αναπαύθηκαν

προσωρινά οι ψυχές των κεκοιμημένων πρώων και μαρτύρων.

Επιστρέφοντας αναθεώρησα θέσεις και απόψεις, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η διατήρηση κι ο καθαγιασμός των ιερών μας ναών, η φροντίδα κι η διατήρηση των δικών μας μνημείων και κάθε μορφή ελληνικού πολιτισμού, είναι αυτά που θα μαρτυρούν εσάει τη διαβίωση και το πέρασμά μας. Τέτοιες ειρηνικές κινήσεις μαρτυρούν και στέλνουν μηνύματα στους μη δικαιούχους ότι αγαπάμε τον τόπο μας, τη γη μας και τη θέλουμε πίσω, έστω και ρημαγμένη.

Η έννοια κι ο νόμος του ρητού «Ο Χρόνος τα πάντα ρει» λειτουργεί τόσο όσο και ο υπερήλικας στύλος ακλόνητος της ορθοδόξου πίστεως που δεν πτοήθηκε μπροστά στο μαρτύριο.

Καλή Λευτεριά, Καλή επιστροφή.

Σημ.: Έγραψα το πιο πάνω μετά την κοιμηση του πατρός Διομήδη, ως αντίδωρο του πολύχρονου πνευματικού του έργου. Αιωνία η μνήμη του.

Θυμάμαι στην περιφορά επιταφίου το 2003 αναδιδάσαμε ευχές με άδελφους πρόσφυγες «Του Χρόνου Ανάσταση στα χωριά μας», μια ευχή απραγματοποίητη μέχρι σήμερα.

Τιμήσαμε και φέτος τον πολιούχο άγιο του χωριού μας

Ευχή όλων είναι ο επόμενος εσπερινός να τελεστεί στην πατρίδα γη, στο Νιόχωρκο, όχι υπό συνθήκες κατοχής αλλά σε μια ελεύθερη και επανενωμένη Κύπρο.

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος, οι Νιοχωρίτες και οι Νιοχωρίτισσες τιμήσαμε τον πολιούχο άγιο του χωριού μας, τον Άγιο Χαράλαμπο, με εσπερινό που έγινε στην προσφυγική μας εκκλησία στην Αγλαντζιά, στις 9 Φεβρουαρίου 2023. Του εσπερινού προέστη ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος. Το γεγονός ότι ο νεοεκλεγείς προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου προέστη του εσπερινού δείχνει και την εκτίμηση την οποία τρέφει προς την κοινότητά μας. Αρκετοί Νιοχωρίτες αλλά και κάτοικοι της γύρω περιοχής προσήλθαν στην εκκλησία και παρακολούθησαν με ευλάβεια τη λειτουργία του εσπερινού. Ευχή όλων είναι ο επόμενος εσπερινός να τελεστεί στην πατρίδα γη, στο Νιόχωρκο, όχι υπό συνθήκες κατοχής αλλά σε μια ελεύθερη και επανενωμένη Κύπρο.

Κατά τη διάρκεια του εσπερινού καλωσόρισαν τον Αρχιεπίσκοπο ο ιερέας του χωριού μας παπα-Αντώνης Αντωνιάδης, ο κοινοτάρχης Χρίστος Λαμπρίας και εκ μέρους της Εκκλη-

σιαστικής Επιτροπής ο κ. Θεόδωρος Μείβατζης.

Στην ομιλία του ο ιερέας της κοινότητάς μας, αφού συνεχάρη τον Αρχιεπίσκοπο για την εκλογή του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο, του ευχήθηκε κάθε επιτυχία στα νέα του καθήκοντα για το καλό της Εκκλησίας και της πατρίδας μας. Ο Παπαντώνης έκανε ιδιαίτερη αναφορά στον παπα-Διομήδη, ο οποίος δεν ήταν παρών εξαιτίας προβλημάτων υγείας που τον έχουν καθηλώσει στο κρεβάτι. «Νιώθουμε μεγάλη λύπη, εμείς οι Νιοχωρίτες, γιατί απουσιάζει απόψε από ανάμεσά μας ο πρωτεργάτης για το κτίσιμο αυτής της εκκλησίας, ο παπα-Διομήδης, ο άνθρωπος που εξαιτίας του γνωρίσατε και συνδεθήκατε με το αγαπημένο μας χωριό, και ο άνθρωπος που τόσα χρόνια καθοδηγούσε όλους εμάς με τις συμβουλές του στο δρόμο τον καλό» ανέφερε ο Παπαντώνης.

Ο κοινοτάρχης του χωριού Χρίστος Λαμπρίας καλωσόρισε τον Αρχιεπίσκοπο Γεώργιο, εκ μέρους της κοινότητας, συγχαίροντάς τον θερμά επί τη αναλήψει των νέων του καθηκόντων και εκφράζοντας τη βεβαιότητα ότι η ευρυμάθεια και η μέχρι τώρα γόνιμη και επιτυχής πορεία του στην Εκκλησία της Κύπρου αποτελούν τα βέλτιστα εκέγγυα για την επιτυχία του στο υψηλό και θεάρεστο έργο που έχει αναλάβει. «Βρισκόμαστε υπό τους ιερούς θόλους της εκκλησίας του χωριού μας, μιας εκκλησίας που κτίσαμε στην προσφυγιά, έως την ευλογημένη εκείνη ώρα που και

Τον Αρχιεπίσκοπο Γεώργιο καλωσόρισαν ο ιερέας του χωριού μας Παπα-Αντώνης Αντωνιάδης, ο κοινοτάρχης Χρίστος Λαμπρίας και εκ μέρους της Εκκλησιαστικής Επιτροπής ο κ. Θεόδωρος Μείβατζης.

πάλι το βουβό σήμερα καμπαναριό του Αγίου Χαράλαμπος στο κατεχόμενο Νέο Χωρίο Κυθρέας, θα ηχήσει ήχους χαρμόσυνους. Είθε ο Θεός να επιδαψιλεύσει την Υμετέρα Μακαριότητα με υγεία και μακροήμερευση, επ' αγαθώ της Εκκλησίας της Κύπρου και του χριστεπώνυμου αυτής πληρώματος, και της πατρίδας μας», πρόσθεσε.

Στη συνέχεια ο κοινοτάρχης προσέφερε στον Αρχιεπίσκοπο δυο βιβλία, εκδόσεις του Κοινοτικού Συμβουλίου, τα Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείπουν... που είναι αφιερωμένο στους πεσόντες κατοίκους του Νέου Χωρίου Κυθρέας, και Το ελληνορθόδοξο χριστιανικό κοιμητήριο του Νέου Χωρίου Κυθρέας, που κυκλοφόρησε πριν από τρία χρόνια και είναι το μοναδικό του είδους του.

Εκ μέρους της εκκλησιαστικής επι-

τροπής ο κ. Θεόδωρος Μείβατζης ευχαρίστησε τον Αρχιεπίσκοπο για το συνεχές και αδιάπτωτο ενδιαφέρον του για την εκκλησία του Νέου Χωρίου Κυθρέας, ενδιαφέρον που πάει πολύ πίσω, εκφράζοντας παράλληλα και τη βεβαιότητα ότι τούτο θα συνεχιστεί και θα έχουμε τον Αρχιεπίσκοπο καθοδηγητή και συμπαροστάτη στο μέλλον. Διερμηνεύοντας τα αισθήματα αγάπης και εκτίμησης των κατοίκων του Νέου Χωρίου Κυθρέας προς το πρόσωπο του Μακαριωτάτου, ο κ. Μείβατζης προσέφερε στον Αρχιεπίσκοπο αναμνηστικό δώρο.

Μετά το πέρας του εσπερινού ο Μακαριώτατος επισκέφθηκε τον παπα-Διομήδη και προσευχήθηκε για αποκατάσταση της υγείας του. Στη συνέχεια προσήλθε στο οίκημα του «Απόλλωνα», όπου τον δεξιώθηκε το Κοινοτικό Συμβούλιο.

Αρκετοί Νιοχωρίτες αδελφά και κάτοικοι της γύρω περιοχής προσήλθαν στην εκκδή-σινία του Αγίου Χαράλάμπος και παρακο-δούθησαν με ενδάβεια τη λειτουργία του εσπερινού.

Μετά το πέρας του εσπερινού το Κοινοτικό Συμβούλιο δεξιώθηκε τον Αρχιεπίσκοπο στο οίκημα του «Απόλλωνα».

«Ούλη μέρα που το σκέφτομαι, δεν φεύκει που τον νου μου»

Ο Χαρής και η Φαίδρα Χριστοδούδου διηγούνται τη ζωή τους.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ,
ΑΠΟΣΤΟΛΟ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Συναντήσαμε τον Χαρή και τη Φαίδρα Χριστοδούδου στο σπίτι τους ένα απόγευμα του Μάη, για να μιλήσουμε για τη ζωή τους στο χωριό, αλλά και για την κοινωνική τους δραστηριότητα, η οποία ήταν μεγάλη. Όπως σε κάθε συνέντευξή μας ξεκινάμε με τα γενεαλογικά στοιχεία των συνεντευξιαζομένων μας, θέλοντας να τους συστήσουμε κυρίως στις νεότερες γενιές.

–Πότε γεννήθηκες, κυρία Φαίδρα και ποιοι ήταν οι γονείς σου;

–Γεννήθηκα στις 2 Ιανουαρίου 1938. Γονιό μου ήταν ο Κώστας Καστελλάνος Ππασιάς και η Μαρίτσα Ρωτού.

– Αδέλφια είχες;

–Είχα ακόμη ένα αδελφό τον Γεώργιο Καστελλάνο, πέθανε κι ένα μωρό της μάμας μου.

–Σχολείο πού πήγες;

–Στο σχολείο που ήταν δίπλα από σπίτι της Βαττούς του Νικόλα. απέναντι από του Πασάντα. Πήγα μέχρι την ΣΤ΄ τάξη. Δεν με έστειλαν στο γυμνάσιο για να σπουδάσουν τον αδελφό μου.

–Θυμάσαι τις συμμαθήτριάς σου;

–Η Λένια του Κορέλλη, η Ροδούλα του Ττόφα, η Γιωρκουλλού του μάστρε Κυριάκου, η Χρυσούλα του Κωσταρή. Συμμαθητές μου ήταν ο Αντρέας Τελεβάντος, ο Παναγιώτης του Γιαγκου Ζερβού, ο Αντώνης Μελάς, ο Σαλλαγκός, ο Αντρόνικος, ο Παπαδιομήδης.

–Ποιοι ήταν οι δάσκαλοι σου;

–Η Αθηνούλα Παπαγιάννη, ο Μιχάλης Πασιαρδής και ο Γεώργιος Λέβας.

–Ο πατέρας σου τι δουλειά έκανε;

–Ο πατέρας μου ήταν δασονόμος στη Χαλεύκα, στο μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου στον Κουτσοβέντη. Η μάνα μου ήταν υφάντρα, φάνισκε μέρα-νύχτα. Είχε βούφα δική της. Κάθε Παρασκευή τα έπαιρνε στη Λευκωσία στο γυναικοπάζαρο.

–Το σπίτι σου πού ήταν; Είχατε ζώα;

–Στη μέση του χωριού. Είχαμε μόνο όρνιθες. Γείτονές μου ήταν ο Αντρέας Ττόφας, ο κοινοτάρχης Σοφοκλής Ζερβός, ο Βασίλης της Γιαλλούρας και ο Ζίγκας.

–Θυμάσαι τη Βασίλα, την πρακτική γιάτρενα;

–Βεβαίως, αφού ήταν απέναντί μου.

–Τι παιχνίδια παίζατε μικρές;

–Παίζαμε κούκλες που τις φτιάχναμε με το καλάμι...

–Στην εκκλησία πηγαίνατε;

–Κάθε Κυριακή, θυμάμαι τον Παπαγιάννη που με χάρτωσε και επάντρεψε με και φυσικά τον Παπαδιομήδη.

–Το νέο το κοιμητήριο το θυμάστε;

–Βέβαια, αφού έθαψα δυο μωρά, και η γιαγιά μου και η θεία μου θαμμένες στο νέο κοιμητήριο. Πήγαινα και άναβα τα καντήλια.

–Παπλωματού είχε το χωριό;

–Βέβαια, η Μαρίτσα, γυναίκα του Πρόδρομου Καραγιάννη, και η Σαλλαγκού. Έρχονταν στο σπίτι μας και μας έραβαν παπλώματα.

–Σινεμά πηγαίνατε;

“

Κάθε οκτώ μέρες να σφάζουν κανένα κοιόπουδο, δεν τρώγαμε κάθε μέρα κρέας όπως τώρα.

“

Πήγα ράψιμο στην Κυθρέα στην κυρία Παντελίτσα. Πήγα να μαζί με την Καδή-ππη του Ζίγκα και τρεις Τουρκάδες, την Αϊσέ, τη Νατίρ και την Αϊπέ, που μιλούσαν ελληνικά. Περνούσαμε μέσα από τα περβόλια και κόβαμε πορτοκάλια γιεματένα και τρώγαμε.

–Ναι όταν ήμουν αρραβωνιασμένη πηγαίναμε στο σινεμά της Κυθρέας. Μετά στο χωριό μας, είχε δυο σινεμά του Χρ. Κοκονή και του Χαμπή του Γιώργα.

–Προλάβετε στο χωριό βρακάδες;

–Βέβαια και ο πεθερός μου ήταν βρακάς, ο Μιχαήλης, πατέρας του Χρ. Σκλάβου, ο Καραγιάννης...

–Οι γυναίκες τι φορούσαν;

–Φούστες, φουστάνια, οι ηλικιωμένες φορούσαν κουρούκλα.

–Η μάνα σου τι φαγιά μαγείρευε;

–Ό,τι είχαμε. Κάθε οκτώ μέρες να σφάξουν κανένα κοτόπουλο, δεν τρώγαμε κάθε μέρα κρέας όπως τώρα.

–Πες μας μερικά νιοχωρίτικα φαγιά.

–Κολοκάσι, κουπέπια, στο χωριό δεν είχαμε κολοκάσι, είχαμε μεγάλα κραμπιά.

–Αυτό το φαγητό που έφτιαχναν το πρωί, πώς το λέγανε;

–Τσιορβά, το έφτιαχνε η μάνα μου με το κολότζι το κόκκινο και το πουργούρι.

–Καουρμάν εκάμαν στο Νιόχωρκο;

–Καλό, εκοτσιπνίζαν το κρέας, χοιρινό ή αρνί, και στο ζουμί έκαμαν σουπια.

–Όταν σε έβγαλαν από το σχολείο τι έκανες;

–Πήγα ράψιμο στην Κυθρέα στην κυρία Παντελίτσα. Πήγα να μαζί με την Καλλιόπη του Ζίγκα και τρεις Τουρκάδες, την Αϊσέ, τη Νατίρ και την Αϊπέ, που μιλούσαν ελληνικά. Περνούσαμε μέσα από τα περβόλια και κόβαμε πορτοκάλια γιεματένα και τρώγαμε. Ξεκινούσαμε το πρωί με τα πόδια και γυρνούσαμε αργά το απόγευμα. Μετά πήγα στη Λευκωσία σε άλλη μοδίστρα, ανώτερη, την Αθηνά Παπαέλληνα, που ήταν στην οδό Περικλέους. Πήγα να με το λεωφορείο του χωριού, τα λεωφορεία στάθμευαν στο χάνι του Πιτταρίλλη. Μετά, όταν τέλειωσα, έραφκα σπίτι.

–Μετά παντρευτήκατε τον κ. Χαρή;

–Ναι, έστειλε προξένια, με ρώτησε ο αδελφός μου ο Γεώργιος Κατελλάνος, που ήταν δάσκαλος στη Γιαλούσα. Εγώ δεν τον καλοήξερα τον Χαρή γιατί δεν ήταν της γειτονιάς μου. «Εσύ, λέω του

αδελφού μου, που ήταν συμμαθητής σου, τι νομίζεις»; «Ήταν από τους άριστους της τάξης», μου απάντησε.

ΝΑ ΜΑΛΛΩΝΩ...;

–Η οικογένειά σας ήταν αριστερή; Έπαιξε ρόλο ότι ο Χαρή ήταν αριστερός;

–Όχι, η οικογένειά μου δεν είχε σχέση με τα πολιτικά. Μάλιστα, μια θεία του, η Ευανθία, έβαλλε τη μάνα μου πάνω να μεν με δώκουσι. Λαλεί της, εν να την δώκεις του αριστερού. Η μάνα μου της είπε: «Γιατί να μεν την δώσω, είναι χριστιανός ορθόδοξος, καλό παιδί, η κόρη μου να περνά καλά και δεν με κόφτει που τα κόμματα». Δόξα σοι ο Θεός, πέρασα πολλά καλά με τον άντρα μου, από το 1955 που παντρευτήκαμε.

–Τον συνέλαβαν στην περίοδο της ΕΟΚΑ, από εκείνη την περίοδο τι θυμάσαι;

–Ήμουν οκτώ μήνες χαρτωμένη και πήγα να στα κρατητήρια και τον έβλεπα, στη Δεκέλεια, στην Πύλα και στις Κεντρικές Φυλακές. Μας έστελλαν κάρτα για να πάμε να τους δούμε. Πολλές φορές πηγαίναμε και δεν μας άφηναν να τον δούμε, κοντεύαμε τα συρματοπλέγματα, έπαιρνα και φαγώσιμα. Ταλαιπωρήθηκα πολύ, μετά παντρευτήκαμε και κάναμε δυο αγόρια, τον Κώστα και τον Χριστάκη, αλλά τα χάσαμε σε νηπιακή ηλικία, από μεσογειακή αναιμία, 40 μέρες διαφορά το ένα από το άλλο. Ο Κώστας γεννήθηκε στις 30 Ιουνίου 1958 και απεβίωσε στις 20 Σεπτεμβρίου 1962 και ο Χριστάκης γεννήθηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 1960 και πέθανε στις 28 Οκτωβρίου 1962. Μετά, δόξα σοι ο Θεός, έταξα την κόρη μου στην Τήνο, να κάνω μωρό γερό και ό,τι να 'ναι να βγάλω το όνομα της Παναγίας, και την έβγαλα Μαρία.

–Ο άντρας σου ήταν στο αριστερό κίνημα, εσύ...

–Εγώ στο χωριό, ήμουν γραμματέας της ΠΟΓΟ, γύριζα στο χωριό τα σπίτια που ήταν δικά μας και έπιανα συνδρομές.

–Στο χωριό τι άλλες δραστηριότητες κάνατε;

–Πηγαίναμε σε συνεστιάσεις που διοργανώνονταν στο χωριό, μια χρονιά

ράψαμε ρούχα με την κόρη του Παπαφουρή και την Ελλού του Ευτυχή για τους χορευτές/τριες.

–Στην ΟΧΕΝ πήγαινες;

–Όχι, δεν πήγαινα. Η ΟΧΕΝ ήταν εκεί στην εκκλησία.

–Τη βιβλιοθήκη τη θυμάσαι;

–Ναι, τη θυμάμαι, θυμάμαι επίσης το νηπιαγωγείο που έπαιρνα την κόρη μου, δασκάλα ήταν η Αναστασία Κτωρίδη.

–Όταν ο κ. Χαρής ήταν μπλεγμένος με το κόμμα, εσύ φοβήθηκες, του είπες τίποτε;

–Όχι, αφού ήταν η ιδέα του, αυτά πίστευε, γιατί να του πω, να μαλλώνω;...

–Πώς ήταν η ατμόσφαιρα στο χωριό με το πραξικόπημα;

–Η ατμόσφαιρα ήταν αναστατωμένη, επειδή ο άντρας μου ήταν αριστερός γιατί ήρταν τζιαι πκιάν' τον. Τον περίμεναν να δέσει τα κορδόνια του και μου είπαν να μπω μέσα στο σπίτι, γιατί να μπω... τους ρώτησα... Τον συνέλαβαν τη Δευτέρα και ήλθε πίσω την Πέμπτη, αν δεν κάνω λάθος, και το Σάββατο έγινε η εισβολή.

–Στο διάστημα από την πρώτη εισβολή στη δεύτερη ήρθαν και από άλλα χωριά;

–Ήρθαν και φιλοξένησα στο σπίτι μου κάποιους από το Δίκωμο.

–Εσείς περιμένατε ότι θα γίνει;

–Όχι κανένας δεν το περίμενε.

–Πότε φύγατε;

–Φύγαμε στις 14 Αυγούστου 1974, στις 5:30 το πρωί ήρθαν τα αεροπλάνα και είπαμε να φύγουμε. Η οικογένειά μου, η ξαδέλφη μου με τον άντρα της τον Σταυρή Καγκελλάρη, και τρία μωρά, και οι γονείς μου. Πήγαμε στην Άσσια και κατεβάσαμε ό,τι πήραμε, γιατί μας είπαν ότι αν πιαστεί η Άσσια θα πκιαστεί η Κύπρος ούλλην. Στις 6:45 π.μ. έφυγε ο Χαρής, πήγε στο χωριό και πήρε το αυτοκίνητό του. Σε μια ώρα γύρισε πίσω. Ο πατέρας του δεν ήθελε να φύγει γιατί είχε τις τσουρούες του, έμεινε να προσέχει και το σιτάρι των παιδιών του που δεν πρόλαβαν να το πουλήσουν. Ό,τι λεφτά είχε τα έδωσε στη γυναίκα του, η οποία έφυγε με τις κόρες της. Φύγαμε από την Άσσια και πήγαμε στο δασάκι της Άχνας. Η κόρη μου έπιασε ίκτερο

από τον φόβο της, πήγαμε στο νοσοκομείο της Δεκέλειας, μετά πήγαμε στη Λάρνακα να βρούμε σπίτι, αλλά δεν βρήκαμε. Θυμηθήκαμε ότι είχαμε μια χωριανή στην Ξυλοτύμπου και πήγαμε, εκεί βρήκαμε κι άλλους χωριανούς. Μείναμε στην κουνιάδα της χωριανής μας, πολύ καλά πλάσματα.

–Το χωριό το σκέφτεσαι, το θυμάσαι;

–Ούλη μέρα που το σκέφτομαι, δεν φεύκει που τον νου μου, εγώ θα πάω στο χωρκό μου, άμα μου δώσουν το σπίτι μου, θα πάω... Δυστυχώς, όμως, το Κυπριακό δεν λύεται. Ποιον έπκιαεν ο Τούρκος τζιαι εν να δώσει;

“

*Πολλάδες φορές
πηγαίναμε και
δεν μας αφήναν
να τον δούμε,
κονιεύαμε τα
συρματοπδέγ-
ματα, έπαιρνα
και φαγύσιμα.
Ταδαιπωρήθη-
κα ποδύ.*

Ο «Απόλλωνας» διεκδίκησε μια καλή θέση μέσα στο χωρκό

“

*Στη γειτονιά
παίζαμε διά-
φορα παι-
χνίδια, εγώ,
όμως, δεν
είχα ποδύ
χρόνο, γιατί
βοηθούσα τον
πατέρα μου
στο κοπάδι.
Όντας
ο πρωτότοκος,
έπρεπε να
τον βοηθώ.*

–Κύριε Χαρή, πότε γεννήθηκαν και ποιοι ήταν οι γονείς σου;

–Γεννήθηκα την πρωτοχρονιά του 1930, στις 3 το πρωί. Γονείς μου ήταν ο Χριστόδουλος Φώκας και η Χατζηπαναγιώτα Αναστάση. Ήταν και οι δυο Νιοχωρίτες. Ο Κώστας Γραικός, που είναι ξάδελφός μου, αναφέρει ότι οι προπάπποι μας ήταν από τις πρώτες οικογένειες του Νιοχώρκου. Από την πλευρά του πατέρα μου παππούς μου ήταν ο Κωσταρής και γιαγιά μου η Παναγιώτα, επονομαζόμενη Κωσταρού, και αυτοί βέροι Νιοχωρίτες.

–Το σπίτι που μεγάλωσες πού ήταν;

–Ήταν στη βόρεια πλευρά, στο κέντρο, κοντά το σπίτι του Καρατσιόλη.

–Ο πατέρας σου τι δουλειά έκανε;

–Ο πατέρας μου ήταν βοσκός. Είχε ακόμη δυο αδέρφια, τα οποία ο παππούς μου σπούδασε, ο ένας ήταν ο Σάββας Καρατσιόλης, δάσκαλος, και ο άλλος ο Χαρής, ο οποίος, αφού αποφοίτη-

σε από την Αγγλική Σχολή, διορίστηκε στο δασονομείο σε ψηλή θέση, αλλά δυστυχώς πέθανε σε νεαρή ηλικία τη δεκαετία του '20 από φυματίωση, εξ ου πήρα κι εγώ το όνομά του. Παρόλο ότι ο παππούς μου αντιμετώπιζε πολλές οικονομικές δυσκολίες, εντούτοις κατάφερε και σπούδασε τα δύο από τα τρία του παιδιά, πράγμα για την τότε εποχή πολύ σημαντικό. Ο πατέρας μου δεν ήθελε να μάθει γράμματα και έγινε βοσκός.

–Πού ήταν το σχολείο που πήγες;

–Το σχολείο ήταν απέναντι από το σπίτι του Αντρέα Χριστοφή Πασάντα. Αποτελείτο από τρεις μεγάλες αίθουσες, και το διευθυντήριο. Δυτικά ήταν η Α' και η Β' τάξη, στη μεσαία αίθουσα στεγάζονταν οι Γ' και η Δ' τάξη και τελευταία η Ε' και η Στ' τάξη. Επίσης, υπήρχε ένας ηλιακός μεγάλος και στα νότια υπήρχε ανώι και κατώι όπου διέμενε η δασκάλα.

–Πόσες τάξεις φοίτησες;

–Πήγα, τέλειωσα την έκτη τάξη, ήθε-

λα πολύ να πάω γυμνάσιο, δυστυχώς, όμως, δεν τα καταφέραμε

– Ποια ήταν η δασκάλα σου;

– Όλα τα χρόνια δασκάλα μου ήταν η Ελένη από το Καιμακλί, ανάπηρη στο ένα χέρι, γι' αυτό τη φώναζαν «κουτσοσιεροπού».

– Στο σχολείο θυμάσαι να είχε σημειώσεις της Ελλάδας ή της Αγγλίας; Η τάξη σας πώς ήταν;

– Όχι δεν είχε σημειώσεις, ούτε ελληνικές ούτε αγγλικές. Εκείνο που θυμάμαι, είναι ότι επειδή ξεκίνησε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος έφτιαξαν στην αυλή χαρακώματα σε σχήμα ζικ ζακ και δεν έμεινε χώρος για να παίζουμε. Η τάξη μας είχε μόνο πίνακες και χάρτες.

– Γιορτές κάνατε, για παράδειγμα την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821;

– Όχι δεν κάναμε καμιά γιορτή, ούτε τραγούδια, ούτε θέατρο, οι δάσκαλοι ήταν πιστοί στην Αγγλοκρατία.

– Τι μαθήματα κάνατε;

– Αριθμητική, γεωγραφία, ελληνικά, ορθογραφία, τα βασικά μαθήματα.

– Στην τάξη ήταν και αγόρια και κορίτσια;

– Ναι, βέβαια, μπροστά κάθονταν τα κορίτσια και πίσω τα αγόρια, δεν καθόμασταν μαζί στο ίδιο θρανίο. Δεν υπήρχε πρόβλημα, κάναμε συναναστροφή με τις κοπέλες.

– Ποιοι ήταν οι συμμαθητές σου;

– Ο Νίκος Τελεβάντος, ο Πέτρος Κυριακίδης, ο Γιώργος Καστελλάνος, ο Θάσος Λαμπρίας, η Χαρίτα του Τσιάρτα, η Ελένη του Τελεβάντου, η Αρτεμισία.

– Τι παιχνίδια παίζατε στην αυλή του σχολείου;

– Δυστυχώς, λόγω των χαρακωμάτων, δεν είχαμε χώρο. Στη γειτονιά παίζαμε διάφορα παιχνίδια, εγώ, όμως, δεν είχα πολύ χρόνο, γιατί βοηθούσα τον πατέρα μου στο κοπάδι. Όντας ο πρωτότοκος, έπρεπε να τον βοηθώ, ιδιαίτερα όταν γεννούσαν οι προβατίνες, ήμουν συνέχεια δίπλα του, να πάρω τα νεογέννητα αρνάκια...

– Όταν τέλειωσες το δημοτικό τι έκανες;

– Πήγα στην Κυθρέα, στον μάστρε Αντρέα Κελεπέσιη, ο οποίος ήταν επιπλοποιός. Δούλεψα κοντά του δυο χρό-

νια, πήγαινα με τα πόδια, δρόμος 20 λεπτά περίπου, έπαιρνα μαζί μου το καλάθουρούν μου με ψωμί, ελιές, χαλλούμι. Μετά πήγα στη Λευκωσία, κι έπαιρνα μεροκάματο, πήγαινα με το λεωφορείο, ήταν μόλις ξεκίνησαν οι γραμμές των λεωφορείων. Τότε ξεκίνησαν να εργάζονται στη Λευκωσία και οι κοπέλες, η γυναίκα μου πήγαινε ράφτενα στην Αθηνά Παπαέλληνα, που ήταν από τις πρωτοράφτενες της Λευκωσίας. Μαζί της πήγαιναν και η κόρη του Λοΐζου, η Μαρितσού, γυναίκα του Σάββα Τρίχα, κ.ά.

Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

– Πού ήταν η μάντρα του πατέρα σου;

– Στην αυλή του σπιτιού μας. Περάσαμε πολύ δύσκολα χρόνια, ιδιαίτερα όταν έβρεχε υπήρχαν πολλές λάσπες, οι δρόμοι δεν ήταν ασφαλτοστρωμένοι.

– Θυμάσαι ποιοι ήταν οι μπακάληδες του χωριού;

– Ήταν ο Νίκος ο Τρίγγος, είχε ένα μικρό κατάστημα αρχικά, δίπλα από το σπίτι του Λούκα Καρτακούλη, και μετά άνοιξε άλλο κατάστημα, δίπλα από τον καφενέ του Γιαννή του Πετρούτσιου. Πουλούσε όσπρια, λάδι, πετρέλαιο, ζάχαρη, ρύζι, ξύδι. Επίσης, ο Μιχαηλίας που πουλούσε κυρίως πετρέλαιο και όσπρια. Μετά δημιουργήθηκαν δυο συνεργατικά παντοπωλεία, τα οποία δούλευαν καλά, το χωριό ήταν μεγάλο.

– Στο χωριό φτιάχνατε ζιβανία;

– Όχι, δεν είχαμε ζιβανία, συνήθως ερχόταν κάποιος από τον Αγρό και γύριζε το χωριό και πουλούσε κρασί. Το βράδυ έμενε τον καφενέ του Μαρωνίτη.

– Τα αγόρια βοηθούσαν τον πατέρα στα χωράφια;

– Βεβαίως, αυτοί που είχαν χωράφια. Το χωριό μας ήταν γεωργικό και κτηνοτροφικό. Οι περισσότεροι ήταν βοσκοί, είχαμε 10-15 βοσκούς, ήταν μικτή γεωργία με κτηνοτροφία. Ο πατέρας μου είχε μερικά χωράφια τα οποία καλλιεργούσε ο θείος μου ο Σταύρος και ο Σάββας Αθανασιάδης με πληρωμή. Θυμώμαι όταν γινόταν ο θερισμός κουβαλούσαν τα δεμάτια, με τη βοϊδάμαξα, τα μετέφεραν στο αλώνι και αλώνιζαν με τη δουκάνη, τα ανέμιζαν και μετά κουβαλούσαμε το

“

Μετά πήγα στη Λευκωσία, κι έπαιρνα μεροκάματο, πήγαινα με το λεωφορείο, ήταν μόλις ξεκίνησαν οι γραμμές των λεωφορείων. Τότε ξεκίνησαν να εργάζονται στη Λευκωσία και οι κοπέλες, η γυναίκα μου πήγαινε ράφτενα στην Αθηνά Παπαέλληνα.

–Θυμάσαι κανένα φαιδρό περιστατικό;

–Ναι, με τον Κώστα του Μάρκου ήμασταν πολύ φίλοι. Μια μέρα που σχολάσαμε από το σχολείο μας πήρε στο σπίτι του. Έβαλε την σκάλα πάνω στο σιελονάρι του Μάρκου, κάτω ήταν η κοπριά, τυλίχτηκε κάμποσες σακούλες και πήδηξε πάνω στην κοπριά λες και ήταν αλεξιπτωτιστής. Δεν είναι τυχαίο που τον τράβηξε ο πόλεμος της Κορέας.

“

Θυμούνται όταν γινόταν ο θερισμός κουβαλούσαν τα δεμάτια, με τη βοϊδάμαξα, τα μειέφεραν στο αδιώνι και αδιώνιζαν με τη δουκάνη, τα ανέμιζαν και μειά κουβαλούσαμε το άχυρο στο σιελονάρι και το σιτάρι στο σπίτι. Ήταν μια διαδικασία ποδύ σκάνη, δύσκολη.

άχυρο στο σιελονάρι και το σιτάρι στο σπίτι. Ήταν μια διαδικασία πολύ σκληρή, δύσκολη.

–Τι άλλο φύτευαν;

–Φύτευαν ζαρζαβατικά, ντομάτες, κοκκύθια, μπάμιες, βαζάνια, ιδίως εκείνοι που είχαν νερό.

–Η μάνα σου ήταν στο σπίτι, δεν δούλευε.

–Ναι ήταν οικοκυρά, ήμασταν πέντε αδελφια, να μας πλύνει, να μας σιδερώσει, να φουρνίσει ψωμιά...

–Τι φαγιά μαγείρευε;

–Όσπρια, κάθε 15 μέρες έφαζε κανένα κοτόπουλο ή έπαιρνε κρέας από τον κρεοπώλη, ήταν δύσκολη η ζωή, ιδιαίτερα τον καιρό του πολέμου που υπήρχε η μαύρη αγορά, έλλειψη εμπορευμάτων.

–Θυμάσαι το νεκροταφείο;

–Ναι, στην αυλή της εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπου, θυμούμαι και τον σταυρό του θείου μου του Χαρή, ήταν ξύλινος στο κέντρο του νεκροταφείου.

–Στην αυλή της εκκλησίας του Προδρόμου είχε νεκροταφείο;

–Όχι δεν θυμούμαι, εκείνο που θυμούμαι είναι ότι χάλασαν την όψη της εκκλησίας και ο μάστρε Κυριάκος έκτισε ένα επιπρόσθετο κομμάτι που ήταν λάθος...

–Ποιους παπάδες και ψάλτες θυμάσαι;

Τον Παπαγιάννη και τον Παπαδιομήδη, θυμούμαι πολύ-πολύ αμυδρά τον Παπαχαράλαμπο, που ήταν παππούς του Σκλάβου, ψάλτες ήταν ο Γιαννακός, ο Αντρέας Τσιάρτας, επονομαζόμενος Τρούμαν, ο δάσκαλος ο Λέβας. Καντηλανάφτης ήταν ο Τσιάρτας και πριν από τον Τσιάρτα, η Γιωρκού. Όταν επρόκειτο να γίνει παπάς ο Παπαδιομήδης ήλθε

στο σπίτι μου η μητέρα του η Μαρίτσα του Μίχαλου και μου ζήτησε τη γνώμη μου. Εγώ της είπα αφού θέλει να γίνει ιερέας να γίνει.

–Λαμπρατζιά κάνατε;

–Βέβαια, θυμούμαι που κι εγώ έπαιρνα μέρος στο μάζεμα κυρίως ξηρών κορμών δέντρων. Μάλιστα, γυρίζαμε τα καφενεία και παίρναμε κέρματα από τους θαμώνες για να αγοράσουμε πετρέλαιο για να ανάψουμε τη λαμπρατζιά.

–Η Εκκλησιαστική Επιτροπή διοριζόταν ή εκλεγόταν;

–Πρώτα γίνονταν εκλογές, μετά διοριζετο, όταν γίνονταν εκλογές εκλέγονταν και αριστεροί και δεξιοί. Θυμούμαι χαρακτηριστικά μια χρονιά που είχε εκλογές πήραμε με τον Στέλιο Στυλιανίδη πάνω στην καρέκλα τον Στυλλη Κκάιλο για να ψηφίσει. Με αφορμή αυτό να σας πω για το ενωτικό δημοψήφισμα το 1950. Ο δάσκαλος ο χωριανός μας ο Γεώργιος Κυριακίδης ήταν διορισμένος στον Κουτσοβέντη. Υπήρχαν πληροφορίες ότι οι δάσκαλοι πιθανόν να μην ψηφίζαν. Μου έδωσε οδηγίες το κόμμα να πάω με το γαϊδούρι στον Κουτσοβέντη να φέρω τον δάσκαλο να ψηφίσει, για να μη μαυροπινακιστεί το κίνημα. Και πήγα με το γαϊδούρι, στον Κουτσοβέντη, πέρασα από τα Λακκοβούναρα....

–Τι δουλειές έκαναν στο χωριό;

–Είχαμε πολλούς βοσκούς, στρατοურά τον Αντώνη Στρατούρα, το Πετρούινη που έκανε τσαγγαροποδίνες, ήταν αδελφός της γιαγιάς μου της Κωσταρούς, πατέρας του Πέτα, ο Κκεσμές δούλευε τσαγγάρης. Το χωριό μας πήρε ανάπτυξη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν μπήκαν στη γραμμή τα πρώτα λεωφορεία, ο κόσμος πήγαινε στη Λευκωσία, που ήταν πολύ κοντά κι εργαζόταν. Έτσι άρχιζαν να γίνονται πολλοί τεχνίτες αντί γεωργοκτηνοτρόφοι, που ήταν παλιά.

–Πρακτική γιάτρενα είχε το χωριό;

–Ναι, ήταν η Βασιλα, ιδίως για σπασίματα χεριών.

–Τοκογλύφο είχε το χωριό;

–Βέβαια, αλλά δεν θα πω το όνομά του.

ΕΝΑ ΜΑΖΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ

–Στο εργατικό κίνημα, στο κόμμα, το ΑΚΕΛ, πότε μπήκατε;

-Στο κόμμα μπήκα από μικρή ηλικία, όταν πήγα στη Λευκωσία στα 14 μου χρόνια, μπήκα στο κόμμα. Σε ηλικία 17 χρονών ανέλαβα με οδηγίες του κόμματος, την οργάνωση της νεολαίας, την ΑΟΝ.

-Τον «Απόλλωνα» γιατί τον κάνατε;

-Ο «Απόλλωνας» ήταν μια μετεξέλιξη της οργάνωσης νεολαίας ΑΟΝ του ΑΚΕΛ, το κίνημα διαπίστωσε ότι έπρεπε να προχωρήσει περισσότερο και προχώρησαν σε όλη την περιοχή της Κυθρέας με την ίδρυση σωματείων, στην Κυθρέα η ΑΕΚ, το Έξω Μετόχι, το Τραχώνι με τον «Ερμή», το Παλαίκυθρο κ.ο.κ. Πρωτοπόρησε το χωριό μας με τον «Απόλλωνα»,

-Ποιοι άλλοι συμμετείχαν στη δημιουργία του «Απόλλωνα»;

-Ήταν ο Κώστας Αθανασιάδης, πρώτος γραμματέας ήταν ο Αντώνης Μελάς, μετέπειτα ο Αντρέας Νικολαΐδης, ο Κυριάκος Μακρής. Εγώ κανονικά έκαμνα το αρχηγνίτικκι, αφήναμε τους τούτους να προχωρήσουν, να μη φαίνεται ότι το σωματείο ήταν κομματικοποιημένο. Τα καταφέραμε, ο «Απόλλωνας» έγινε ένα αξιο σωματείο, διεκδίκησε μια καλή θέση μέσα στο χωρικό, στην επαρχία μας, όταν διοργάνωνε ποδοσφαιρικές συναντήσεις πήγαιναν δύο-τρία λεωφορεία. Επίσης, διοργάνωνε αγώνες στίβου. Διοργάνωνε ακόμη διαλέξεις, για θέματα υγείας, πολιτιστικά, κυρίως το καλοκαίρι που το επέτρεπαν οι καιρικές συνθήκες. Γέμιζε ο χώρος του σωματείου.

-Είχατε και θέατρο;

-Ναι, παίζαμε μονόπρακτα, τη «Μαρικού» θυμάμαι, ήταν δύσκολη περίοδος, να διδάσκεις θέατρο, να είσαι και ηθοποιός.

-Το σωματείο είχε και βιβλιοθήκη;

-Είχαμε και βιβλιοθήκη, τα βιβλία τα αγοράζαμε από εισφορές των μελών.

-Στον σύλλογο έρχόντουσαν και άλλοι ή μόνο αριστεροί;

-Ακριβώς αυτό καταφέραμε, στον σύλλογο έρχονταν όλοι και οι δάσκαλοι...

-Αρα ο «Απόλλωνας» τους αγκάλιασε όλους...

-Ήταν ένα μαζικό σωματείο, όταν κά-

ναμε εκδρομές στην αρχαία Σαλαμίνα γεμίζαμε δύο-τρία λεωφορεία. Το ίδιο και τη Δευτέρα του Κατακλυσμού, πηγαίναμε στο τελευταίο κέντρο του Βαρωσιού, το Λαϊκό, ήταν μεγάλο κέντρο, καθόταν ο κόσμος και διασκεδάζε. Διαφορετικές οι συνθήκες τότε...

-Είχατε χωριανούς στην ΠΕΟ;

-Όχι δεν είχαμε συγχωριανούς μας συνδικαλιστές, αλλά είχαμε πολύ καλές σχέσεις πριν από τον Απόλλωνα που ήταν ο Μορφωτικός Σύλλογος υπήρχε συνεργασία με τους Τ/κ συγχωριανούς μας, μάλιστα ανεβάζαμε μαζί θέατρο. Μετά έγινε η ΑΟΝ, οι Λαϊκές Οργανώσεις με κατάληξη τον Απόλλωνα. Τη δεκαετία του '50, που είχαμε πρόβλημα γιατί ήταν λίγο το νερό των φουντάνων, ως πρόεδρος των Λαϊκών Οργανώσεων, έστειλα επιστολή στην αποικιακή διοίκηση και είχε απήχηση αυτή η επιστολή, λήφθηκαν διορθωτικά μέτρα. Να μην ξεχνούμε ότι πριν πίναμε νερό από τα αυλάκια. Νωρίς το πρωί πήγαινα με τη μητέρα μου να πάρουμε νερό από το αυλάκι πριν σηκωστούν οι παπύρες και θολώσει το νερό.

-Το πράμα πού χάλασε, τι έγινε και τσακωθήκατε οι αριστεροί με τους δεξιούς;

-Την περίοδο της ΕΟΚΑ δύο κουκουλοφόροι προσπάθησαν να φωνάξουν κάποια ονόματα, αλλά δεν τους άφησαν. Η αλήθεια είναι ότι δεν είχαμε τίποτε σοβαρά επεισόδια... Με τούτο που έγινε εσταματήσαν τούτα τα πράματα...

-Αυτό πότε έγινε;

-Δεν θυμούμαι ακριβώς, νομίζω το 1957. Τον Οκτώβριο του 1958 που έγινε το μεγάλο κέρφιου με συνέλαβαν οι Εγγλέζοι. Ήμουν στην αυλή του σχολείου και συζητούσα με τον δάσκαλο Κώστα Τσιάρτα πώς θα αντιδράσουμε, το σύνθημα ήταν να κάνουμε μαζική αντίσταση ενάντια στους Εγγλέζους, ενάντια στις συλλήψεις μας. Κάποιο Τουρκούι που ήταν μαζί με τους Εγγλέζους παρακολουθούσε την κίνησή μας μέσα στην αυλή και με συνέλαβαν, γιατί ηγούμου της κατάστασης. Με ανέκριναν, υπήρχαν συνθήματα στον τοίχο του σχολείου και με διέταξαν να τα σβήσω με μπιγιά. Εγώ αρνήθηκα να τα σβήσω και άρχι-

“

Στο κόμμα μπήκα από μικρή ηλικία, όταν πήγα στη Λευκωσία στα 14 μου χρόνια, μπήκα στο κόμμα. Σε ηλικία 17 χρονών ανέλαβα την οργάνωση της νεολαίας, την ΑΟΝ.

σε το ξύλο, τα βάσανα, οι ξυλοδαρμοί, έφεραν ζεστό κατρά να μου βάλουν στα μούτρα, με έριξαν χαμέ, με κωλόσυρναν. Από τα χτυπήματα παρουσίασα αιματουρία. Κάποιος φωτογράφος με φωτογράφησε να είμαι ένα κουβάρι χαμέ και η φωτογραφία αυτή δημοσιεύθηκε στα απομνημονεύματα του Γρίβα. Διερμνένεας ήταν ένας Έλληνας της Αιγύπτου και μου είπε: «Παιδί μου, αν ξέρεις κάτι πες τους». Εγώ τους είπα ότι δεν είμαι της ΕΟΚΑ. Ωστόσο, τα συνθήματα τα έσβησε άλλος χωριανός μας.

–Αυτά έγιναν τον Οκτώβρη του '58, πριν από το '58 σε συνέλαβαν οι Εγγλέζοι;

–Ναι, με συνέλαβαν τον Δεκέμβρη του 1955, με απόφαση του κινήματος μεταφέρθηκα στη Λευκωσία για να αναλάβω υπεύθυνη θέση στο κίνημα και ανέλαβα την καθοδήγηση των νέων της υπαίθρου μαζί με κάποιο Κύπρο από την Κερύνεια. Κάναμε εξορμήσεις με ποδήλατα, στη Λάπηθο, στη Βασιλεία, στον Καραβά, κάναμε διαφώτιση του κόσμου. Με συνέλαβαν και με μετέφεραν στη Δεκέλεια,

όπου οι Βρετανοί είχαν συγκεντρώσει τα στελέχη του ΑΚΕΛ που είχαν συλληφθεί. Οι εργασίες για διαμόρφωση του χώρου κράτησης στη Δεκέλεια συνεχίζονταν, γι' αυτό υπήρχαν συνεργεία που έκαναν διάφορες εργασίες. Ζήτησα από κάποιο εργάτη, που ήταν της Αριστεράς, να αγοράσει δυο - τρεις ρέγκες και να τις τυλίξει σε εφημερίδες, πράγμα που έκανε. Με τον τρόπο αυτό κατάφερα να εφοδιάσω τον Εζεκία Παπαϊωάννου με εφημερίδες για ενημέρωσή του. Στη Δεκέλεια παρέμεινα κρατούμενος για τέσσερις μήνες. Μετά μεταφέρθηκα στις Κεντρικές Φυλακές, όπου κρατήθηκα για ένα μήνα περίπου και ακολούθως στην Πύλα, απ' όπου απολύθηκα. Συνολικά κρατήθηκα για οκτώ μήνες.

–Από το 1957 μέχρι το πραξικόπημα είχατε προβλήματα;

–Όχι, δεν είχαμε, δεν θυμούμαι, ο καθένας φυσικά είχε τις απόψεις του, αλλά να τσακωθούμε, όχι δεν είχαμε ούτε στα καφενεία, φυσικά συζητήσεις γίνονταν ανάμεσα στους χωριανούς αλλά όχι καβγάδες και φασαρίες.

ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ

–Φασαρίες γίνανε στο πραξικόπημα;

–Στο πραξικόπημα με συνέλαβαν, ήμουν Λευκωσία, εργαζόμενα στα Λατσιά, άκουσα πυροβολισμούς και βγήκα στην ταράτσα και είδα ότι εφλέγετο το Προεδρικό, πήρα το αυτοκίνητο της εταιρείας και πήγα προς το Προεδρικό, κάπου στο μέσο του δρόμου βρήκα τους αστυνομικούς που υποχώρησαν και μου είπαν να μην προχωρήσω γιατί θα συλληφθώ, «θα σκοτωθείς, στράφου πίσω», μου είπαν. Γύρισα στα Λατσιά, βγήκα στο Γέρι και μέσω Τύμπου πήγα στο χωριό μου. Όλοι διερωτούνταν πώς τα κατάφερα και έφτασα στο χωριό, γιατί όταν εκδηλώθηκε το πραξικόπημα, κόπηκαν οι δρόμοι. Φρόντισα να διοργανώσω την αντίσταση, μαζέψαμε όπλα με κάποιους άλλους, τα φυλάξαμε, αλλά δυστυχώς με συνέλαβαν, δεν χρησιμοποιήθηκαν τα όπλα αυτά εναντίον των πραξικοπηματιών, αλλά μαθεύτηκε ότι μαζέψαμε όπλα και δυσκολευόταν η ΕΟΚΑ Β΄ να μπει στο χωριό, τελικά ήλθαν στο χωριό και με συνέλαβαν από την πρώτη μέρα, Δευτέρα, 15 Ιουλίου.

–Σε συνέλαβαν χωριανοί;

–Αυτοί που με συνέλαβαν ήταν από την Αμμόχωστο, το Τραχώνι αλλά και χωριανοί μου. Δεν θα αναφέρω ονόματα. Με μετέφεραν στην Κυθρέα όπου είχε μεγάλο κέντρο συγκέντρωσης, και υπήρχαν πολλοί συλληφθέντες. Διαπίστωση ότι από το χωριό μόνο εγώ συνεληφθήκα. Κανονικά εμένα επιάσαν με και βάλαν με μες στο μερσεντές του Λόρδου, ο οδηγός του Λόρδου ήρθε και με έπιασε από το σπίτι με έναν άλλο, με πήραν στην Κυθρέα, μετά με έβαλαν σε ένα λαντρόβερ της Αστυνομίας, δεν ήρθε κανένας χωριανός μου να με αντικρίσει γιατί εντρέπονταν, δεν ξέρω. Ύστερα με πήραν στο Καϊμακλί, έδωσαν μου κάμποσους γυρούς, την επαύριον με άφησαν, γιατί δεν βρήκαν τίποτε ενοχοποιητικό, αλλά με χτύπησαν και μάλιστα από πίσω, ενώ καθόμουν, ήταν απάνθρωπο. Γύρισα στο σπίτι μου στο χωριό.

–Μετά έγινε κάτι άλλο, στο χωριό στον σύλλογο του «Απόλλωνα»;

–Ναι. Μπήκαν στο σωματείο κάποιοι χωριανοί και πυροβόλησαν τη φωτογραφία του Μακαρίου, την έσπασαν, έκαναν κάποιες ζημιές στο σωματείο. Όταν επρόκειτο να με συλλάβουν περικύκλωσαν το σπίτι μου και μου είπαν ότι έφερα όπλα από την Τσεχοσλοβακία, γιατί πήγε στην Τσεχοσλοβακία η γυναίκα μου Φαίδρα για θεραπεία, και μου είπαν ότι έχω τσέχικα όπλα σπίτι μου. Τι να πω... βλακείες... Επίσης, πρέπει να πω ότι στο σπίτι του Αθανάση Αθανασιάδη ήλθε ο γαμπρός του ο Άντρος Φιλιππίδης, αντιστασιακός, ο αδελφός του και δυο συναγωνιστές του. Με ρώτησε ο Αθανάσης τι να κάνουμε, του είπα να μείνει ο Άντρος μόνο στο σπίτι, τους άλλους να τους πάρουμε αλλού. Με τα όπλα τι να κάνουμε, με ρώτησε. Τελικά τα δώσαμε του πατέρα μου και τα έκρυψε με κόπρι στο χωράφι. Τελικά έμαθαν ότι ο πατέρας μου έκρυψε τα όπλα, τον συνέλαβαν και τον πήραν να τους δείξει πού τα έκρυψε. Μετά τον μετέφεραν στον αστυνομικό σταθμό της Κυθρέας, τον χτύπησαν, αυτό με λύπησε πολύ, ηλικιωμένο άνθρωπο, 70 χρονών να τον χτυπήσουν.

–Και μετά ήλθε ο πόλεμος...

–Στις 14 Αυγούστου του 1974 φύγαμε από το χωριό με ένα αυτοκίνητο της εταιρείας που εργαζόμουν. Πήραμε μαζί μας και την οικογένεια του Σταυρή Καγκελλάρη. Πήγαμε στην Άσσια. Σκέφτηκα ότι δεν θα είχα άλλη ευκαιρία να γυρίσω στο χωριό μου, γι' αυτό γύρισα πίσω να πάρω το αυτοκίνητό μου που ήταν καινούργιο, μάρκας FORD, το αγόρασα τον Γενάρη του 1974. Ένας Έλληνας αξιωματικός, που ήταν στο σταυροδρόμι από το Τραχώνι στο Παλαϊκυθρο με προέτρεψε να μην πάω στο Νιόχωρκο γιατί ήταν επικίνδυνο. Εγώ δεν τον άκουσα, προχώρησα και μπήκα στο χωριό, μύριζε μπαρούτη, πήγα σπίτι μου πήρα το αυτοκίνητό μου και άφησα αυτό της εταιρείας. Συνάντησα τον κοινοτάρχη Σοφοκλή Ζερβό και Αντρέα Ττόφα, τους είπα να τους φέρω μαζί μου, αλλά αρνήθηκαν.

–Και μετά;

–Πήγαμε στο δασάκι της Άκνας, μείναμε δυο-τρεις μέρες κάτω από τα δέ-

“

Στη Δεκέδεια παρέμεινα κραιούμενος για τέσσερις μήνες. Μετά μεταφέρθηκα στις Κεντρικές Φυλάκες, όπου κρατήθηκα για ένα μήνα περίπου και ακοδόυθως στην Πύδα, απ' όπου αποδύθηκα. Συνοδικά κρατήθηκα για οκτώ μήνες.

ντρα και πήγαμε στην Ξυλοτύμπου. Μας φιλοξένησαν σ' ένα σπίτι. Ύστερα μετακομίσαμε στα Λατσιά, όπου νοικιάσαμε σπίτι.

–Και με όλα αυτά που τράβηξες, το αποτέλεσμα ποιο είναι σήμερα;

–Τι να πω δύσκολα τα πράγματα, η γενιά η δική μου ήταν η γενιά που πρόσφερε στο λαϊκό κίνημα, η προσφορά ήταν τεράστια, όχι μόνο στο χωριό μου αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Κυθρέας. Χρημάτισα γραμματέας της περιφερειακής επιτροπής, πήγαίνα στα διάφορα χωριά τα βράδια με το ποδήλατο για να διοργανώσω συσκέψεις, διαλέξεις κ.λπ. Θυμάμαι χαρακτηριστικά, όταν γύριζα από τη Βώνη ένα βράδυ έσπασε το λάστιχο του ποδηλάτου μου, όρμησαν οι σκύλοι από το τσιουφλικούι να με φάσιν. Έσπρωχνα το ποδήλατο και πήγα πεζός στο σπίτι, ήταν μια νύχτα βροχερή, ο δρόμος γέμισε λάσπες. Πρέπει επίσης να πω ότι όταν

γίναμε πρόσφυγες και εγκαταστάθηκα στην Αγλατζιά, εδραστηριοποιήθηκα και πάλι στο εργατικό κίνημα και ανέλαβα πολλές πρωτοβουλίες με οδηγίες του κόμματος. Επίσης, ξέχασα να πω ότι έκανα και δημοσιογράφος, ανταποκριτής της εφημερίδας της Αριστεράς, τον Δημοκράτη, στην περιοχή, είχα δημοσιογραφική ταυτότητα, όταν ήταν ο Φάντης. Ήμουν ο άνθρωπος που έδινε και έπαιρνε από τον κόσμο.

–Στο χωριό σου θα ξαναπήγαίνες τώρα, να πάεις να μείνεις;

–Πήγα μια φορά και ήλθα με θλιμμένη καρδιά, τι θα πάω να κάνω;

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ

–Να πάμε λίγο πίσω 1963-64...

–Με τους Τούρκους συγχωριανούς μας δεν είχαμε πρόβλημα, να σημειώσω ότι πριν από την ίδρυση του «Απόλλωνα» ήταν η ΑΟΝ, η οργάνωση νεολαίας του ΑΚΕΛ και είχαμε μέλη μας και Τουρκο-

κύπριους συγχωριανούς μας. Είχαμε ποδοσφαιρική ομάδα στην οποία αγωνίζονταν και Τ/κ, συγκεκριμένα το Χασανούιν και ο τερματοφύλακας. Κάναμε κοινές εκδηλώσεις. Οργανώσαμε την πολιτοφυλακή, που ήταν μια επιτροπή στην οποία συμμετείχαν ο κοινοτάρχης, ο ιερέας και τα δύο σωματεία. Καθορίζαμε τις βάρδιες σε σημεία που γειτόνευαν με τον τουρκομαχαλά. Είχαμε πληροφορίες ότι οι Τ/κ είχαν οπλισμό. Είχε ένα ταπετσάρη Τούρκο που εφημολογείτο ότι ήταν στέλεχος της ΤΜΤ. Δεν είχαμε επεισόδια με τους Τούρκους συγχωριανούς μας. Μόνο μία φορά κάποιος συγχωριανός έσπρωχνε ένα βαρέλι με πετρέλαιο για να κάψει τα σπίτια των Τ/κ και τον σταμάτησα. Ωστόσο, είχαμε πληροφορίες ότι θα έφευγαν, δεν τους διώξαμε εμείς. Εγώ είχα οδηγίες από το ΑΚΕΛ να τους εμποδίσω, όταν ξεκίνησαν να φεύγουν πεζοί με ποξιάδες στους ώμους, τους σταμάτησα, εκεί στο σπίτι του Θεοδούλου, τελικά δεν με

άκουσαν, έφυγαν να πάνε στην Επικώ. Δεν έφυγαν με λεωφορεία, αλλά πεζοί. Κάποιος Τ/κ συγχωριανός μας μου είπε: «Χαρή, εκτιμούμε σας για τη συνεργασίας σας, αλλά έχουμε εντολή από την ηγεσία μας να φύγουμε».

–Πριν φύγουμε υπήρχε εντολή να μην τους αφήνουν να ψωνίζουν από τα μπακάλικα;

–Ήρθε μια πληροφορία κοντά μας ότι εμποδίστηκαν να ψωνίσουν, φαίνεται ότι πλησιάστηκαν κάποιοι να μη δίνουν τροφές τους Τ/κ. Δυστυχώς, έγιναν λάθη, τρομερά λάθη.

–Στο χωριό μας το 1963 ήρθαν και από άλλα χωριά Ελληνοκύπριοι...

–Όταν εγώ προσπάθησα να εμποδίσω τους Τ/κ να φύγουν, με κάλεσε στον αστυνομικό σταθμό Κυθρέας ο Μακρίδης από το Λευκόνοικο και μου ζήτησε τον λόγο. Μου είπε: «Κύριε Χαρή, γιατί τούντο το ενδιαφέρον σου το πολύ για τους Τ/κ;». «Αυτή είναι η θέση του κόμματός μου, με αυτούς εζήσαμε τόσα χρόνια, με αυτούς θα συνεχίσουμε», του απάντησα και με άφησε να φύγω.

–Όταν έφυγαν τι έγιναν οι περιουσίες τους;

–Δυστυχώς, οι δικοί μας άρχισαν το πλιάτσικο, μπήκαν στα σπίτια και έκλεβαν, λυπηρά πράγματα...

–Ποιους Τούρκους του χωριού θυμάσαι;

–Θυμάμαι τον ρολοά, που έκαμνε ξηρούς καρπούς και τους πωλούσε, θυμούμαι τον καφενέ του Τέβρισιου, όπου ερχόταν караγκιοζοπαίχτης και έπαιζε караγκιόζη. Θυμούμαι το Χασανούιν, που ήταν αγροφύλακας, επίσης τον Κοτσίνην που ήταν πάμφτωχος και ζητιάνευε. Θυμούμαι ότι έπαιρνε τα αποτίγαρα και τα κάπνιζε.

–Οι Τ/κ χωριανοί μας είχαν δικό τους σύλλογο;

–Ναι είχαν, δεν στεγαζόταν όμως στον καφενέ του Τέβρισιου, αλλά αλλού.

–Για τον Τταχίρη και τη Ναζίφη που βρέθηκαν σκοτωμένοι, τι πληροφορίες υπάρχουν;

–Υπήρχαν πληροφορίες ότι όταν μπήκαν οι Τούρκοι εισβολείς στο χωριό μας αυτοί ήταν ήδη δολοφονημένοι. Γι' αυτό και εξαγριώθηκαν και έκαναν αντίποινα.

Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία της ταυτοποίησης με το DNA ήταν ποδύ συγκινητικό όταν αντίκρισα τα κόκκαλα του παιτέρα μου, μας βοήθησε η Τ/κ δημοσιογράφος Σεβγκιούδ Οδουντάγ.

Ό,τι έγινα το οφείλω στον δάσκαλό μου Γεώργιο Λέβα

*Ο Ανδρέας Ζαχαρίου, γιος του αγροφύλακα Ζαχαρκά,
διηγείται συμβάντα της ζωής του στη «Νιοχωρίτικη Φωνή».*

Ο Αντρέας Ζαχαρίου είναι γιος του πρώτου διορισθέντα αγροφύλακα του Νέου Χωρίου, του γνωστού στους παλαιότερους Νιοχωρίτες Ζαχαρκά. Ο κ. Ζαχαρίου φοίτησε στην Αγγλική Σχολή και αμέσως μετά την αποφοίτησή του εργάστηκε, έως την αφυπηρέτησή του στην Ελεγκτική Υπηρεσία, όπου γνώρισε και τον Ρουστέμ Τατάρ, πατέρα του Γ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ. Στη συνέντευξή του στη Νιοχωρίτικη Φωνή εκφράζει τη βαθιά του ευγνωμοσύνη για τον δάσκαλο Γεώργιο Λέβα, ο οποίος έπεισε τον πατέρα του κ. Αντρέα να τον στείλει για γυμνασιακές σπουδές στην Αγγλική Σχολή.

—Κύριε Αντρέα, pes mas póte γεννήθηκαν και ποιοι ήταν γονείς σου; Πότε παντρεύτηκες;

—Γεννήθηκα στις 25 Ιουνίου 1935. Γονείς μου ήταν ο Ζαχαρίας Γ. Ττάττης, επονομαζόμενος Ζαχαρκάς, και μητέρα μου η Μαρίτσα Κτωρή, έκαναν δύο παιδιά, εμένα και την Ελένη, και οι δύο γονείς μου κατάγονταν από το Νέο Χωριο Κυθρέας. Το 1963 νυμφεύθηκα τη Σωτηρούλα Χαρικλειδου από το Καϊμακλί και αποκτήσαμε δύο παιδιά, τον Μάριο και την Ευτυχία.

—Το σπίτι σου πού βρισκόταν;

—Το σπίτι μου ήταν πίσω από την εκκλησία.

—Ο πατέρας σου ήταν ο πρώτος αγροφύλακας;

—Ναι, ο πατέρας μου ήταν αγροφύλακας και ήταν ο πρώτος που διορίστηκε στο χωριό μας. Πριν να γίνει αγροφύλακας όμως πήγε στην Αμερική με τον Γ. Κτωρή και τον Μιχαηλιά, έκανε δύο χρόνια, επέστρεψε κι έγινε αγροφύλακας. Όταν πήγε στην Αμερική ήταν αρραβωνιασμένος με τη μητέρα μου.

—Σχολείο πού πήγες;

—Το δημοτικό σχολείο ήταν απέναντι από το σπίτι του Πασάντα. Το σχολείο ήταν εξατάξιο με τρεις αίθουσες, δύο τάξεις σε κάθε αίθουσα. Τα πρώτα χρόνια είχαμε δύο μόνο δασκάλους, τον Χρ. Λογίνο και την Αθηνούλα Παπαγιάννη, με-

τά, όταν ήμουν στην ΣΤ΄ τάξη, ήλθε και ο Γεώργιος Λέβας.

—Στις αίθουσες είχε εικόνες των πρώων του 1821, κάνατε γιορτές;

—Τίποτε, ούτε γιορτές ούτε εικόνες, δεν είχαμε ούτε σημαία ελληνική ούτε αγγλική. Το μόνο που θυμούμαι είναι πως με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έσκαψαν στην αυλή του σχολείου προχώματα και όταν έρχονταν τα αεροπλάνα τρέχαμε σ' αυτά. Θυμούμαι ένα δάσκαλο που είχαμε, μου διαφεύγει το όνομά του, κρατούσε πετρούες και όταν κάποιος μαθητής πρόβαλλε το κεφάλι του έριχνε πετραδάκια. Μια φορά έριξε και στη δασκάλα την Αθηνούλα που ξιμούττισε το κεφάλι της. «Κάτσε κάτω», της φώναξε.

—Θυμάσαι κάποιους από τους συμμαθητές σου;

—Ο Γεώργιος Τσιάρτας, που είμαστε φίλοι και γείτονες, η Αγγελική του Ππίση, ο Χαμπής ο ράφτης.

—Ποιοι από την τάξη σου πήγαν γυμνάσιο;

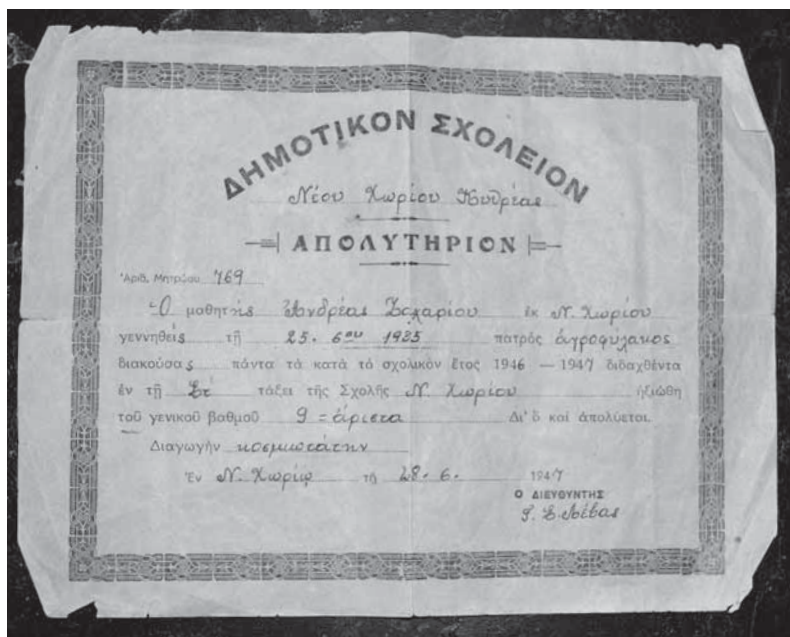
—Εγώ πήγα στην Αγγλική σχολή, ο Γεώργιος Τσιάρτας στη σχολή Σαμουήλ, η Αγγελική του Ππίση, επίσης στο γυμνάσιο—ήταν από τις πρώτες μαθήτριες που πήγαν σε ανώτερο σχολείο—επίσης και ο αδελφός της ο Χριστοφής, που ήταν πιο μεγάλος και έμεναν μαζί σε κάποιο σπίτι κοντά στην πόρτα της Αμμοχώστου.

—Οι εντυπώσεις σου από τους δασκάλους;

—Θα ήθελα να κάνω ιδιαίτερη αναφορά στον κ. Λέβα. Εγώ ό,τι έγινα το οφείλω στον κ. Λέβα. Συγκεκριμένα, όταν πλησίαζα να αποφοιτήσω, γύρω στο Πάσχα, βρέθηκαν στο καφενείο ο πατέρας μου με τον κ. Λέβα, με τον κ. Λέβα να ρωτά τον πατέρα μου. «Τι σκέφτεσαι να κάνεις με τον μισήν, τον γιο σου τον Αντρέα;». «Τι να κάνω, έχω άλλη επιλογή, αφού λεφτά δεν έχω να βρει καμιά δουλειά, να μάθει καμιά τέχνη». «Μα αυτό είναι αδικία, ο Αντρέας είναι ο καλύτερός μου μαθητής, είναι κρίμα να μην πάει στο Γυμνάσιο» του λέει. Ο πατέρας μου του είπε ότι δεν μπορούσε να πληρώσει τα διδάκτρα στο Παγκύπριο Γυμνάσιο που ήταν γύρω στις 50-60 λίρες τον χρόνο, εκτός τα βιβλία, η στολή, τα μεταφορικά. Ο κ. Λέβας του εισηγήθηκε να με στεί-

“

Επειδή ήμουν δευτεβάθμιος, απέκλεισα το ενδεχόμενο να απασχοληθώ στις οικοδομές. Πήγα να στο ραφείο του Φωτή και παρακολούθουσα και σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να γίνω ράφτης.

“

Ενώ ακόμη φοιτούσα στη ΣΤ' τάξη πήρα ειδοποίηση για διορισμό σε τρεις θέσεις, η μία στο τεχνείο, αλλά στην Πάφο. Εγώ το απέρριψα αμέσως, ήμουν μονογυιός, η μάνα ήταν να πεθάνει, αν πήγαινα στην Πάφο.

λει στην Αγγλική Σχολή που τα διδαστρα ήταν £7,30 τον χρόνο. Πληρώναμε £2,50 το τρίμηνο και πέντε σελίνια (£0,25) γιατρό, ήταν ο Σπυριδάκης ο γιατρός μας. Ο πατέρας μου συμφώνησε, αν και θα δυσκολευόταν πολύ. «Ψηλά-χαμηλά ελπίζω να τα καταφέρω, θα στείλουμε και καμιά επιστολή στους κουνιάδους μου. Οι θείοι μου Αντρέας και Νικόλας ήταν στην Αγγλία, ενώ ο θείος μου Κυριάκος ήταν στην Αμερική αλλά ήταν χασμιός, δεν επικοινωνούσε με κανένα. Ο κ. Λέβας μου έκανε αφιλοκερδώς τα απογεύματα στο σπίτι του επιπλέον μαθήματα και με προετοίμασε για τις εξετάσεις. Τα μαθήματα ξεκίνησαν ενώ ήμουν ακόμη στην ΣΤ' τάξη και μετά που αποφοίτησα το καλοκαίρι, γιατί οι εξετάσεις διεξάγονταν τον Σεπτέμβριο. Γι' αυτό επαναλαμβάνω, του οφείλω τα πάντα, και με την ευκαιρία τον ευχαριστώ θερμά και του είμαι ευγνώμων. Παρακάθισα εξετάσεις και πέρασα. Πρέπει να πω ότι εγώ προετοίμαζα τον εαυτό μου, τι μπορούσα να κάνω. Επειδή ήμουν λεπτεπίλεπτος, απέκλεισα το ενδεχόμενο να απασχοληθώ στις οικοδομές. Πήγαινα στο ραφείο του Φωτή και παρακολουθούσα και σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να γίνω ράφτης.

—Ποια ήταν η καθημερινότητα ως μαθητής στην Αγγλική Σχολή;

—Πήγαινα με το λεωφορείο, ήδη ξεκίνησαν τα πρώτα λεωφορεία για τη μεταφορά κυρίως εργατών στη Λευκωσία. Σε κάποιο στάδιο πήγαινα με τα λεωφο-

ρεία της Κυθρέας που είχαν περισσότερους μαθητές, πήγαινα περπατητός εκεί που ήταν το σπίτι της Φοίβης. Τον επόμενο χρόνο ερχόταν μαζί μου και ο Κάσανδρος Μαυράκης. Το λεωφορείο μάς κατέβαζε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, με τα πόδια πήγαιναμε στη Φανερωμένη απ' όπου παίρναμε το λεωφορείο του Στροβόλου που μας έπαιρνε στην Αγγλική Σχολή. Εκείνο που θυμούμαι σχετικά με τα μαθήματά μας, στην Δ' τάξη οι Έλληνες κάναμε μαθήματα τουρκικής γλώσσας και οι Τούρκοι ελληνικής γλώσσας. Στην Ε' τάξη έκατσα όλα τα μαθήματα και τα πέρασα όλα. Η βαθμολογία ήταν «Distinction», «Credit» και «Pass». Εγώ πέρασα τα μαθηματικά με «Distinction» και τα άλλα με «Pass», οπότε στην Στ' έπρεπε να βελτιώσω τη βαθμολογία μου, γιατί, για να διοριστείς στη δημόσια υπηρεσία, έπρεπε να περάσεις κάποια μαθήματα με καθορισμένη βαθμολογία. Στην Ε' τάξη με τα μαθήματα που είχα περασμένα μπορούσα να κάτσω εξετάσεις για δάσκαλος, μου άρεσε το δασκαλίκι, πράγμα που έκανα, αλλά δεν με πέρασασι.

—Πώς μπήκες στην κυβέρνηση;

—Τότε δεν χρειαζόταν να κάνεις αίτηση για εργοδότηση στη δημόσια υπηρεσία. Η αποικιακή διοίκηση είχε φάκελο του καθενός, ιδίως των αποφοίτων της Αγγλικής Σχολής. Ενώ ακόμη φοιτούσα στην ΣΤ' τάξη πήρα ειδοποίηση για διορισμό σε τρεις θέσεις, η μία στο τεχνείο, αλλά στην Πάφο. Εγώ το απέρριψα αμέσως, ήμουν μονογυιός, η μάνα ήταν να πεθάνει, αν πήγαινα στην Πάφο, ήταν να πήγαινα εξωτερικό. Προς το τέλος της ΣΤ' τάξης με ξανακάλεσαν και όταν αποφοίτησα, τον Ιούλιο του 1954, πήρα επιστολή με την οποία με πληροφορούσαν ότι διορίζομαι στο Audit Department (Γραφείο Γενικού Ελεγκτή). Εγώ διερωτήθηκα τι ήταν αυτό το Audit Department. Είχα ένα συμμαθητή τον Κόκο, τον ρώτησα τι είναι αυτή η υπηρεσία και αυτός μου είπε ότι ήταν το γραφείο που εργαζόταν κι αυτός. Μου εξήγησε πού θα πάω. Πήγα στην υπηρεσία, 26 ή 27 Ιουλίου, χτύπησα την πόρτα, ήταν ένας κύριος που ήταν πρώτος γραμματειακός λειτουργός, του έδειξα

Μικρά ευτράπελα

Ο κ. Ανδρέας μάς διηγήθηκε και ένα ευτράπελο που θυμήθηκε, όταν ήταν μαθητής στο Δημοτικό Σχολείο... «Ήμουν 12 χρονών και ήμουν με τον συμμαθητή και γείτονά μου Γιώργο Τσιάρτα στο περιβόλι του πατέρα του στο Αλακάτι. Ήταν καλοκαίρι και είχε παραγωγή ζαρζαβατικών, ντομάτες, αγγούρια, μελιτζάνες, μπάμιες. Ερχόντουσαν γυναίκες από το Τραχώνι και αγόραζαν. Ο Γιώργος πήρε την είσπραξη κι ένα μπουκάλι και πήγε στο Τραχώνι και αγόρασε κρασί. Μέχρι να έλθει στο περιβόλι το ήπιε, ξαναγύρισε και ξαναέμισε το μπουκάλι. Ήπια κι εγώ λίγο. Στο μεταξύ ο Γιώργος μέθυσε και ήθελε να κατεβεί στον αλακατόλακκο για να λουστεί. Εγώ τον παρεμπόδισα, γιατί ήταν επικίνδυνο στην κατάσταση που ήταν. Ευτυχώς ήλθε η μεγαλύτερη αδελφή του η Χαρίτα, που τον περιέλουσε με μερικούς κουβάδες νερό και τον ξεμέθυσε. Αξέχαστα χρόνια...

τα χαρτιά μου και μου λέει: «Εσύ με τα προσόντα που έχεις έπρεπε να σε διορίσουν επίσημο». Στη συνέχεια με σύστησε στον αναπληρωτή διευθυντή κάποιο κ. Πρινς, που ήταν καθολικός, ο οποίος μου είπε ότι έπρεπε να είμαι πολύ καλός στα μαθηματικά. Εγώ του είπα έχω περασμένες όλες τις εξετάσεις στα μαθηματικά και μάλιστα με «Distinction». «Ο διορισμός σου είναι την 1η Αυγούστου, θέλεις να μείνεις εδώ ως την 1η Αυγούστου, μέρα του διορισμού σου, αλλά δεν θα πληρώνεσαι ή να πας στο χωριό σου και να έλθεις την 1η Αυγούστου. Εγώ του είπα θέλω να μείνω.

–Πού έμενες όταν διορίστηκες;

–Πήγαινα και ερχόμουν με το λεωφορείο. Τότε μόνο Παρασκευή απόγευμα εργαζόμασταν, οπότε έμενα στη θεία μου την Αγγελίνα στην Παλλουριώτισσα. Στο μεταξύ αγόρασα ποδήλατο. Όταν αυξήθηκαν τα απογεύματα νοίκιασα δωμάτιο

κοντά στο χάνι του Πιτταρίλλη. Μετά που εργοδοτήθηκε και ο Αντρέας του μάστρε Κυριάκου νοικιάσαμε δωμάτιο και μέναμε μαζί για λίγο, δύο-τρεις μήνες. Κάθε μέρα οι οικογένειές μας μάς έστελλαν με το λεωφορείο το καλαθούρι με φαγητό και το παίρναμε από το παρακείμενο καφενείο.

–Πότε δημιουργήσατε οικογένεια;

–Παντρεύτηκα τη γυναίκα μου από το 1963, ήταν από την οικογένεια Ηράκλη του Καϊμακλιού. Το σπίτι των πεθερικών μου ήταν εκεί που είναι το συντεχνιακό φαρμακείο, στον Τσιακλαγιά. Ο πεθερός μου ήταν μουχτάρης της περιοχής.

ΤΖΟΙΜΑΣΤΕ, ΡΕ, ΕΣΕΙΣ...

–Η ΕΟΚΑ πού σε βρίσκει;

–Ήμουν στην υπηρεσία, αλλά άρχισαν οι κατ' οίκον περιορισμοί, τα curfew, οπότε η μάνα μου με προέτρεψε να φύγω από εκεί που έμενα και να πάω να μείνω με τη θεία μου τη Ροδού του Καρπασίτη, στο Καϊμακλί. Έτσι κι έγινε. Πήγαινα στο χωριό το Σαββατοκύριακο.

–Το κλίμα στο χωριό πώς ήταν την περίοδο του αγώνα της ΕΟΚΑ;

–Εγώ δεν το πολυέζησα, γιατί έμενα στο Καϊμακλί, αλλά θυμούμαι που άρχισαν οι έρευνες των Εγγλέζων στα σπίτια. Σε κάποια φάση απαγορεύθηκε η χρήση ποδηλάτου, γιατί έγιναν κάποιοι φόνοι και οι αγωνιστές χρησιμοποιούσαν ποδήλατο.

–Το ότι ήσασταν δημόσιος υπάλληλος είχατε κάποιο πρόβλημα στο χωριό την περίοδο της ΕΟΚΑ;

–Όχι, κανένα απολύτως πρόβλημα. Όταν είχε κατ' οίκον περιορισμό δεν πηγαίναμε δουλειά, αλλά μας πλήρωναν. Θυμούμαι που ήμασταν κλεισμένοι μια βδομάδα. Ο συγχωριανός μου ο Καστελλάνος είχε πάσο να κυκλοφορεί και τον παρακάλεσα να με πάρει μαζί του στο χωριό, ένα Σαββατοκύριακο. Έτσι κι έγινε, αλλά η ατυχία μου ήταν μεγάλη, αφού τη Δευτέρα επιβλήθηκε curfew και στο χωριό.

–Είχες Τουρκοκύπριους συναδέλφους, πώς ήταν οι σχέσεις σας;

–Οι σχέσεις μας ήταν εξαιρετικές, εγώ το λέω, το μεγαλύτερο λάθος των Ελληνοκυπρίων ήταν που δεν αγάλια-

“

Αυτοί που διορίστηκαν δεν ήταν αγωνιστές ούτε ένα φυλλάδιο δεν έριξαν, ήταν του φιέρου, αρφός του αρφού κ.λπ.

Ο αγροφύλακας Ζαχαρίας Γεωργίου Τιάττης, γνωστός ως Ζαχαράκας, η γυναίκα του Μαρίτσα που κρατεί την εγγονή της Μαρούλα Μελά και ο γιος τους Αντρέας, έτος 1953.

σαν τους Τουρκοκύπριους. Εγώ είχα και προσωπικές εμπειρίες με πολύ καλές σχέσεις με Τ/κ, αφού στο χωριό μας είχε Τ/κ. Ο πρώτος συνάδελφος του πατέρα μου ήταν το Χασανούιν, ο πρώτος Τ/κ αγροφύλακας στο χωριό μας. Ήταν τόσο αγαπητός στην οικογένεια που μπήκε κουμπάρος στον γάμο της αδελφής μου της Ελένης. Πηγαίναμε κι εμείς στους γάμους τους, στα ραμαζάνια τους μας

έφερναν καντεΐφι. Επίσης στην Αγγλική Σχολή είχα συμμαθητές Τ/κ, μιλούσαν όλοι ελληνικά, διασκεδάσαμε μαζί. Την περίοδο της ΕΟΚΑ εγώ δεν είχα πρόβλημα να διασχίσω τον τουρκομαχαλά της Λευκωσίας από το Σεράγιο και να πάω στο Καϊμακλί. Μετά το 1958 που άρχισαν οι φασαρίες με τους Τούρκους πήγαίνα στο Καϊμακλί από την πόρτα της Αμμοχώστου.

—Δηλαδή, οι σχέσεις με τους Τ/κ ήταν πολύ καλές...

—Εξαιρετικές, αφού ένας Τ/κ συνάδελφός μου, μας το είπε ξεκάθαρα, μετά την ανακήρυξη της Δημοκρατίας. «Τζοιμάστε ρε εσείς, τζείνοι (δηλαδή οι Τ/κ) ετοιμάζονται να κάνουν φασαρίες. Σχέσεις που άντεξαν στον χρόνο, αφού, όταν άνοιξαν τα οδοφράγματα το 2004, με ένα συνάδελφό μου Τ/κ πιο μεγάλο από εμένα συνέχεια ήμασταν μαζί. Ωστόσο, το 1963 με τις φασαρίες χάσαμε επαφή με τους Τ/κ συνάδελφους, αφού αποχώρησαν από τη δημόσια υπηρεσία. Θυμώμαι με έστειλε η υπηρεσία μου στο Λονδίνο για μια βδομάδα να ελέγξω το Συμβούλιο Πατατών. Έμενα στο σπίτι κάποιου φίλου μου. Ένας συνάδελφός μου, μου έδωσε το τηλέφωνο ενός πρώην συναδέλφου Τ/κ, του Ραούφ, του τηλεφώνησα και σε 15 λεπτά ήλθε και με βρήκε. Όσες μέρες έμεινα στο Λονδίνο με έπαιρνε και τρώγαμε μαζί κάθε μέρα. Ο Ραούφ μετά τα γεγονότα του 1963 δεν πήγε με τους συμπατριώτες του, παρέμεινε στο Λονδίνο και μάλιστα εργοδοτήθηκε από τη βρετανική κυβέρνηση σε αποικία στην Αφρική και έφτασε ψηλά στην ιεραρχία, αφυπηρέτησε ως γενικός ελεγκτής.

—Ο πατέρας του Τ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ ήταν γενικός ελεγκτής το 1960...

—Ναι, το ξέρω, αφού δουλεύαμε μαζί, τον ήξερα προσωπικά τον Ρουστέμ Τατάρ, με τον οποίο είχα πολύ καλές σχέσεις. Θυμώμαι, όταν αρραβωνιάστηκα, το 1962, ο Ρουστέμ Τατάρ ήλθε στους αρραβώνες μου. Μάλιστα, προσπάθησε να με βοηθήσει σε υπόθεση προαγωγής και ήλθε σε σύγκρουση με την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. Στην αρχή με την ανακήρυξη της Δημοκρατίας δημιουργήθηκαν αρκετές θέσεις. Η αλήθεια είναι ότι διόρισε δυο Τούρκους ελεγκτές, γιατί δημιουργήθηκαν τα τουρκικά δημαρχεία, αλλά πήρε άδεια από τον Μακάριο και τον Κουτσιούκ. Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν έξι θέσεις προαγωγής, εγώ ήμουν πρώτος στη σειρά για τις θέσεις αυτές. Και στις έξι θέσεις διόρισαν αγωνιστές της ΕΟΚΑ, εγώ επειδή δεν ήμουν αγωνιστής δεν με διόρισαν. Απογοητεύτηκα τόσο πολύ γιατί ανατράπηκε εξ ολο-

κλήρου η καριέρα μου, που σκέφτηκα να μεταναστεύσω στην Αμερική, στον θείο μου τον Κυριάκο και του έστειλα και επιστολή. Όταν το έμαθε η μάνα μου αντέδρασε αμέσως και έστειλε επιστολή στον αδελφό της και του είπε να μη μου στείλει πρόσκληση «γιατί εν να πεθάνει», αν έφευγα. Διαμαρτυρήθηκε ο βοηθός γενικός ελεγκτής ο κ. Στάθης για την αδικία που έγινε σε βάρος μου. Δυστυχώς η απάντηση των μελών της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας ήταν: «Μα, κύριε Στάθη, εμάς μας διόρισε ο Μακάριος και η εντολή του είναι να διορίζουμε αγωνιστές». Ωστόσο, αυτοί που διορίστηκαν δεν ήταν αγωνιστές ούτε ένα φυλλάδιο δεν έριξαν, ήταν του φτέρου, αρφός του αρφού κ.λπ. Ο Ρουστέμ Τατάρ μου είπε: «Εγώ, κύριε Ζαχαρίου, έκανα το παν να σε βοηθήσω, δυστυχώς δεν τα κατάφερα. Να κάνεις προσφυγή στο δικαστήριο κι αν κληθώ να καταθέσω, θα καταθέσω υπέρ σου, να σε υποστηρίξω». Ανάμεσα στους έξι διορισθέντες, ο ένας που είχε πτυχίο οικονομολόγου της Αμερικής, έκανε αίτηση για διορισμό και στην προσβεία της Αμερικής, και προσλήφθηκε, οπότε παραιτήθηκε και κενώθηκε μία θέση. Η αλήθεια είναι πως η θέση έπρεπε να προκηρυχθεί, ωστόσο δεν έγινε προκήρυξη και πήρα τη θέση, με παρέμβαση τόσο του γενικού όσο και του βοηθού γενικού ελεγκτή στον πρόεδρο της ΕΔΥ.

—Και φτάνουμε στο 1974...

—Στο πραξικόπημα φύγαμε από το σπίτι μου και πήγαμε στο σπίτι του αδελφού του πεθερού μου.

“

Ένας Τ/κ συνάδελφός μου, μας το είπε ξεκάθαρα, μετά την ανακήρυξη της Δημοκρατίας. «Τζοιμάστε ρε εσείς, τζείνοι (δηλαδή οι Τ/κ) ετοιμάζονται να κάνουν φασαρίες.

Η ζωή του αγροφύλακα

Ο αγροφύλακας, μας λέει ο Ανδρέας Ζαχαρίου, ήταν σχεδόν αυτοεργαζόμενος. Δεν εθεωρείτο δημόσιος υπάλληλος, ωστόσο το ημερομίσθιό του –φαντάζομαι 2-3 σελίνια την ημέρα– το κατέβαλλε ο κοινοτάρχης του χωριού. Όλη μέρα έβγαине έξω στους αγρούς, χρησιμοποιούσε γαϊδούρι. Μάλιστα, το 1924, λέει ο κ. Ζαχαρίου, πήρε άτοκο δάνειο £12 από την αποικιακή διοίκηση για να αγοράσει γαϊδούρι, το οποίο εξόφλησε με μηνιαίες δόσεις. Ο αγροφύλακας έκοβε πρόστιμα, είχε διπλότυπα, έβγαζε αποδείξεις, αν δεν απατώμαι πρέπει να τα έστειλνε απευθείας στον Έπαρχο ή μέσω του μouxτάρη.

Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Νέου Χωρίου «Η ΠΡΟΟΔΟΣ»

Η «ΠΡΟΟΔΟΣ» ενεγράφη στον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών στις 4 Αυγούστου 1928, σύμφωνα με τους περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών Νόμους του 1914 και 1928.

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

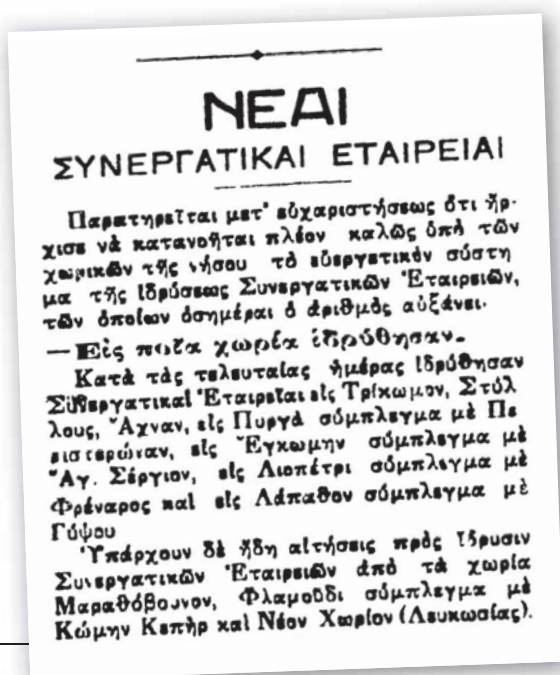
Σε μια εποχή που η τοκογλυφία έκανε θραύση χωρίς κανένα απολύτως έλεγχο, με τους τοκογλύφους να εκμεταλλεύονται και να απομυζούν τον ιδρώτα και το αίμα του φτωχού εργάτη και αγρότη, από τους οποίους με δόλια μέσα αποσπούσαν την όποια περιουσία είχαν προέκυψε η αδήριτη ανάγκη της δημιουργίας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (ΣΠΙ) σε όλες τις πόλεις και τα χωριά της Κύπρου. Απώτερος στόχος του συνεργατικού κινήματος ήταν να βοηθούν τους αγρότες με δάνεια για να αγοράζουν τον σπόρο και τα λιπάσματα για την καλλιέργεια των δημητριακών. Επίσης, να βοηθούν τους εργάτες με στεγαστικά δάνεια. Το επι-

τόκιο καθορίστηκε από την τότε βρετανική αποικιακή διοίκηση, η οποία διαπιστώνοντας το τεράστιο πρόβλημα που υπήρχε κυρίως στην ύπαιθρο με τους τοκογλύφους έδωσε κίνητρα για τη δημιουργία συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων, θεσπίζοντας τους περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών Νόμους του 1914 και 1928. Το πρόβλημα υπήρχε από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα και δυστυχώς εξακολούθησε να υπάρχει με κάποιους επιτηδείς, αλλά με τη δημιουργία των ΣΠΕ περιορίστηκε κάπως.

ΣΠΕ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Η Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Νέου Χωρίου Κυθρέας «Η ΠΡΟΟΔΟΣ» ενεγράφη στον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών στις 4 Αυγούστου 1928, σύμφωνα με τους περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών Νόμους του 1914 και 1928.¹ Της εγγραφής προηγήθηκε επιστολή του Έφορου ημερομηνίας 30 Ιουλίου 1928 προς τον αρχιγραμματέα, με την οποία τον πληροφορούσε για την ίδρυση της ΣΠΕ Νέου Χωρίου Κυθρέας σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου και των Κανονισμών περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών.² Με την επιστολή αυτή ο Έφορος, επικαλούμενος το κεφάλαιο 9 του περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών Νόμου του 1914, ζητούσε την έγκριση του κυβερνήτη.

Ο έφορος, με επιστολή του (ημερ. 24 Νοεμβρίου 1933)³ προς τον αρχιγραμματέα τον πληροφορούσε ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο Ελέγχου της ΣΠΕ Νέου Χωρίου Κυθρέας «Η ΠΡΟ-

No. C.C.S.122/19 28

THE OFFICE OF THE REGISTRAR,
CO-OPERATIVE CREDIT SOCIETIES.

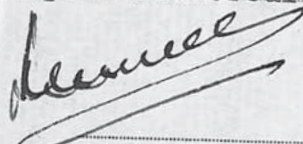
57 JUL 1928
NICOSIA, 30th July, 19 28.

Hon. Colonial Secretary,

A Co-operative Credit Society has been formed at Neochorio-Kythrea (Nicosia Dist.) and I am satisfied that it has complied with the provisions of the Law and the Rules relating to Co-operative Credit Societies and that its proposed bye-laws are not contrary thereto.

2. In accordance with section 9 of the Co-operative Credit Societies Law, 1914, I beg now to ask for the approval of His Excellency the Governor to the registration of the Society under the name of:—

The "Proodos" (Neochorio-Kythrea) (Nicosia District) Co-operative Credit Society.

Registrar, Co-operative Credit Societies.

[Form Co-op. 26.] [Jan., 1928. M.P. 78/28.]

Της εγγραφής προηγήθηκε επιστολή του Εφόρου ημερομηνίας 30 Ιουλίου 1928 προς τον αρχιγραμματέα, με την οποία τον πληροφορούσε για την ίδρυση της ΣΠΕ Νέου Χωρίου Κυθρέας σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου και των Κανονισμών περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών.

The Neokhorio (Nicosia Dt.) Co-operative Credit Society, of

Statement of Assets and Liabilities for the year ended 31st December, 1936.

(M.P. 1126 / 28.)

	ASSETS.			LIABILITIES.											
	£	s.	p.	£	s.	p.		£	s.	p.		£	s.	p.	
Cash in hand				2	2	-	Loans from :								
Loans to members :							(a) Government of Cyprus...								
(a) Not exceeding one year ...	30	1	5½				(b) Agricultural Bank of Cyprus, Ltd.	512	9	8			525	3	4
(b) Exceeding one year	526	17	3	562	18	8½	(c) Sundry Creditors	12	13	5					
(c) Against Savings Bank Deposits							Salaries due						3	-	-
Deposits with the Agricultural Bank of Cyprus, Ltd.							Deposits :								
Immovable property							(a) At sight								
Furniture				-	16	-	(b) With fixed date of payment ...						21	12	6
							(c) Recurring :								
							(1) Period 19 <u>36</u> to 19 <u>39</u> ...								
							(2) Period 19___ to 19___ ...								
							(3) Period 19___ to 19___ ...								
							(4) Period 19___ to 19___ ...								
							Reserve Fund at 31st Dec., 19 <u>35</u> ...	12	11	5½			16	-	7
							Net profit of 1936	3	9	2					
				565	16	8½							565	16	8

Audited and found correct, duly vouched and in accordance with Law.

(Date) 27/10/37,

T. Poulos, Inspector of Co-operative Credit Societies

ΟΔΟΣ», σε κοινή τους συνεδρία, αποφάσισαν να διορίσουν τον Χαράλαμπο Τζωρτζή ως γραμματέα της ΣΠΕ με μισθό 5 λίρες τον χρόνο. Επίσης, τον παρακαλούσε να ζητήσει την έγκριση του διορισμού από τον Κυβερνήτη. (SA1/1126/1928, red 3). Πέντε μέρες αργότερα, στις 29 Νοεμβρίου 1933, ο αρχιγραμματέας με επιστολή του πληροφορούσε τον Έφορο ότι ο Κυβερνήτης ενέκρινε τον διορισμό του Χαράλαμπου Τζωρτζή με την πιο πάνω μισθοδοσία.⁴

Ωστόσο, στις 18 Δεκεμβρίου 1933 ο έφορος Συνεργατικών Εταιρειών έστειλε χειρόγραφο σημείωμα στον αρχιγραμματέα της κυβέρνησης, με το οποίο τον πληροφορούσε ότι εκ παραδρομής του έστειλε το όνομα του προηγούμενου γραμματέα της ΣΠΕ και ότι το σωστό όνομα ήταν Αντρέας Παπαϊ-

ωάννου και ο μισθός του ήταν 4 λίρες τον χρόνο και όχι 5 λίρες.⁵

Στις 19 Δεκεμβρίου 1933, ο αναπληρωτής αρχιγραμματέας έστειλε επιστολή⁶ στον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών, με την οποία του γνωστοποιούσε την έγκριση του διορισμού του Αντρέα Παπαϊωάννου ως Γραμματέα της ΣΠΕ Νέου Χωρίου Κυθρέας «Η ΠΡΟΟΔΟΣ», με μισθό 4 λίρες τον χρόνο.⁷

Από τα πιο πάνω συνάγεται ότι πρώτος γραμματέας της ΣΠΕ, την περίοδο 1928- 1933, ήταν ο Χαράλαμπος Τζωρτζής (Σιαμπουρής).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1933, 1934

Στον ισολογισμό του 1933, ο οποίος είναι ισοσκελισμένος, το ενεργητικό και το παθητικό ανέρχεται στις 573 λίρες, ένα σελίνι και 6 πιάστρες. (ΠΗΓΗ: SA1/1126/1928, red 9)

Στον ισολογισμό του 1934, ο οποίος είναι ισοσκελισμένος, το ενεργητικό και το παθητικό ανέρχεται στις 550 λίρες, 9 σελίνια και 7,5 πιάστρες. (ΠΗΓΗ: SA1/1126/1928, red11)

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1935

Στις 14 Φεβρουαρίου 1936 ο Έφορος Συνεργατικής Ανάπτυξης διαβίβασε τον ισολογισμό της ΣΠΕ στον διοικητή Λευκωσίας. Τον πληροφορούσε ότι τα μέλη της ΣΠΕ ήταν 33, και από αυτά τα 21 χρωστούσαν. Κατά το 1935 στη Συνεργατική κατατέθηκαν 42 λίρες για εξόφληση μακροπρόθεσμων δανείων και 19 λίρες για βραχυπρόθεσμα δάνεια. Τα καθυστερημένα ήταν λίγα. Επίσης, η Συνεργατική αγόρασε 58 σάκους λιπάσματα. Αν και τα μέλη είναι λίγα, εντούτοις επιδεικνύουν ενδιαφέρον. Ο Έφορος υπέβαλε εισήγηση όπως οι κάτοικοι αρχίσουν επαναλαμβανόμενες καταθέσεις, 3 πιάστρες την εβδομάδα, για να χρησιμοποιηθούν για βραχυπρόθεσμα δάνεια. Αναφέρει μάλιστα ότι, σύμφωνα με πληροφορίες του, κάποιοι κάτοικοι κάνουν τέτοιες εβδομαδιαίες καταθέσεις στην Τράπεζα Κύπρου και εκφράζει την άποψη ότι είναι προτιμότερο και πρέπει τα χρήματα αυτά να χρησιμοποιούνται για το χωριό. Τέλος, αναφέρει ότι θα επισκεφθεί το χωριό και θα συζητήσει το θέμα με την Επιτροπή της Συνεργατικής. Στον ισολογισμό για το 1935, που είναι ισοσκελισμένος, το ενεργητικό και το παθητικό είναι 541 λίρες, 15 σελίνια και 8,5 πιάστρες. (ΠΗΓΗ: SA1/1126/1928, red 14)

Στο ενεργητικό καταγράφονται τα πιο κάτω: Μετρητά: 5 λίρες, 8 σελίνια και 8,5 πιάστρες. Βραχυπρόθεσμα – ενός έτους– δάνεια σε μέλη: 2 λίρες, 11 σελίνια και δυο πιάστρες. Μακροπρόθεσμα –πέραν του έτους– δάνεια σε μέλη: 533 λίρες και μια πιάστρα. Έπιπλα: 15 σελίνια, 6 πιάστρες. Στο παθητικό καταγράφονται τα πιο κάτω: Δάνειο από την Αγροτική Τράπεζα Κύπρου: 529 λίρες, 4 σελίνια και 3 πιάστρες. Απόθεμα από τις 31.12.1934: 10 λίρες, 14 σελίνια και 5,5 πιάστρες. Καθαρό

κέρδος για το 1935: 1 λίρα και 17 σελίνια. (ΠΗΓΗ: SA1/1126/1928, red 13)

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1936

Στις 9 Φεβρουαρίου 1937 ο έφορος Συνεργατικής Ανάπτυξης διαβίβασε τον ισολογισμό της ΣΠΕ στον διοικητή Λευκωσίας. Τον πληροφορούσε ότι τα μέλη της ΣΠΕ ήταν 34, και από αυτά τα 32 χρωστούσαν.

Οι καθυστερημένες οφειλές των μελών ανέρχονταν στις £113 για τα μακροπρόθεσμα δάνεια και σε £21 για τα βραχυπρόθεσμα. Ποσό ύψους £133 ανακτήθηκε από τους χρεώστες κατά την περίοδο από 1/1/1936. Η ΣΠΕ άρχισε να αποδέχεται επαναλαμβανόμενες καταθέσεις το 1936. Στη συνέχεια αναφέρει κατά τον περασμένο χρόνο (1936), η ΣΠΕ προμήθευσε 12 μέλη της με 39 σάκους λιπάσματα, το οποίο έχουν ήδη πληρώσει. (ΠΗΓΗ: SA1/1126/1928, red 16)

Ο ισολογισμός του 1935 ήταν ισοσκελισμένος και το ενεργητικό και το παθητικό ήταν £565, 16 σελίνια και 8,5 πιάστρες. (ΠΗΓΗ: SA1/1126/1928, red 15)

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΣΠΕ

Ο πρώτος γραμματέας της ΣΠΕ, σύμφωνα με τα στοιχεία των φακέλων, ήταν ο Χαράλαμπος Τζωρτζής (Σιαμπουρής), ο οποίος απασχολήθηκε στη θέση αυτή από την ίδρυση της ΣΠΕ το 1928 μέχρι το 1933. Τον διαδέχθηκε ο Αντρέας Παπαϊωάννου μέχρι το 1948. Για ένα χρόνο περίπου 1948-1949 γραμματέας ήταν ο Παναγιώτης (Τάκης) Λαμπρίας, ο οποίος παραιτήθηκε λόγω μετανάστευσης στη Μ. Βρετανία. Από το 1949 μέχρι το 1974 γραμματέας ήταν ο Απόστολος Αποστολίδης.

- 1 Κρατικό Αρχείο, SA1/1126/1928, red 2.
- 2 Κρατικό Αρχείο, C.C.S.122/1928.
- 3 Κρατικό Αρχείο, CCS No.122/28.
- 4 Κρατικό Αρχείο, CCS No.122/28 και SA1/1126/1928, red 4.
- 5 Κρατικό Αρχείο, SA1/1126/1928, red 5.
- 6 Κρατικό Αρχείο, Αρ.Φακ.1126/28.
- 7 Κρατικό Αρχείο, SA1/1126/1928, red 6.

●●●

Στις 19 Δεκεμβρίου 1933, ο αναπληρωτής αρχιγραμματέας έστειλε επιστολή στον Έφορο Συνεργατικών Εταιρειών, με την οποία του γνωσιοποιούσε την έγκριση του διορισμού του Αντρέα Παπαϊωάννου ως Γραμματέα της ΣΠΕ Νέου Χωριού, με μισθό 4 δόλες τον χρόνο.

Πατήρ Διομήδης Κωνσταντίνου (1938-2023)

Ο παπα-Διομήδης χαρακτηριζόταν από το πηγαίο του χιούμορ, την αγάπη του για τον τόπο του, για την Εκκλησία, για το ποίμνιό του, και φυσικά για την οικογένειά του.

Αναμνηστική φωτογραφία της οικογένειας Μαρίτσας Καστή - Μίχαλου το 1963. Όρθιοι από αριστερά: Μιχάλης, Άννα, σύζυγος του παπα-Διομήδη, παπα-Διομήδης, Χαράλαμπος. Καθήμενοι από αριστερά: Μαρίτσα και η κόρη της Άννα. Η Μαρίτσα κρατεί τον εγγονό της Κώστα, γιο του παπα-Διομήδη, και δίπλα κάθετοι η αδελφή του Κώστα, Μαρία.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΤΖΙΑΜΠΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥΔΙΑ

Στον πατέρα Διομήδη

*Αιωνία του η μνήμη,
καλόν παράδεισον.*

Ξιλιάες μπράβο αξίζουσιν
στον πάτερ Διομήδη
που έχτισεν στην Αγλαντζιάν
μιαν εκκλησιάν στολίδιν.

Στον Άγιον Χαράλαμπον
εν' αφιερωμένη
σαν τζείνην που 'σει στο χωρκόν
τζ' εν' τωρά σκλαβωμένη.

Τον Άγιον Χαράλαμπον
κανένας εν τον ρίζει
σε ξένον τόπον 'χτίστηκεν
μα Νιόχωρκον θθυμίζει.

Θθυμίζει τζαι στους χωρκανούς
το χρέος το δικόν μας
να αγωνιστούμεν ούλλοι μας
να πάμεν στο χωρκόν μας.

Αφιερωμένο στον πατέρα Διομήδη
για την πρωτοβουλία και τις προσπά-
θειες που έκανε για το κτίσιμο της
εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπους
στην Αγλαντζιά.

Η εξόδιος ακολουθία εψάλη, στις 4 Μαρτίου 2023, στις 11:00 το πρωί, στον ναό που ο ίδιος οραματίστηκε και πραγματώσε, στον ιερό ναό Αγίου Χαράλαμπος Νέου Χωρίου Κυθρέας στην Αγλαντιζιά.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**

Ο ιερέας της κοινότητάς μας, του Νέου Χωρίου Κυθρέας, πατήρ Διομήδης Κωνσταντίνου κοιμήθηκε τις πρώτες ημέρες του Μαρτίου του 2023, σκορπώντας τη θλίψη σε όλες και όλους τις Νιοχωρίτισσες και τους Νιοχωρίτες, μα και σε πολύ ακόμα κόσμο. Ο παπα-Διομήδης υπηρέτησε με ένθεο ζήλο την κοινότητά του τόσο στο Νέο Χωρίο, όσο και στην προσφυγιά. Παρών σε όλα τα μεγάλα και τα μικρά γεγονότα του χωριού του, στις χαρές και στις λύπες των συγχωριανών του και για τούτο έχαιρε της καθολικής εκτίμησής τους. Ο παπα-Διομήδης χαρακτηριζόταν από το πηγαίο του χιούμορ, την αγάπη του για τον τόπο του, για την Εκκλησία, για το ποιμνιό του, και φυσικά για την οικογένειά του. Ας είναι αιωνία η μνήμη του και φάρος φωτεινός το παράδειγμα της εγκόσμιας ζωής του.

Η εξόδιος ακολουθία εψάλη, στις 4 Μαρτίου 2023, στις 11:00 το πρωί, στον ναό που ο ίδιος οραματίστηκε και

πραγμάτωσε, στον ιερό ναό Αγίου Χαράλαμπος Νέου Χωρίου Κυθρέας στην Αγλαντιζιά.

Ο παπα-Διομήδης είχε ξετυλίξει το κουβάρι της μνήμης του στη Νιοχωρίτικη Φωνή, τον Ιανουάριο του 2021, υποδεχόμενός μας στην αίθουσα της εκκλησιαστικής επιτροπής, που βρίσκεται στο προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπος στην Αγλαντιζιά. Σε αυτή την πολύωρη συζήτηση που είχαμε με τον παπα-Διομήδη, η οποία κύλησε τόσο ευχάριστα, μάθαμε πολλά, τόσο για τον ίδιο, όσο και για την εκκλησιαστική ιστορία του Νέου Χωρίου.

Ο παπα-Διομήδης γεννήθηκε στις 2 Οκτωβρίου 1938, στο Νέο Χωρίο Κυθρέας. Πατέρας του ήταν ο Κώστας Κασίης από τη Μία Μηλιά (πέθανε το 1948) και μητέρα του η Μαρίτσα Μιχαλου Κίρκα, από το Νέο Χωρίο Κυθρέας. Είχε ακόμα πέντε αδέρφια, τον Μιχάλη, τη Χρυστάλλα, τον Χαράλαμπο και την Άννα. Νυμφεύθηκε την Άννα Μελά στις 19 Ιουλίου 1959, φοιτώντας ήδη στην Ιερατική Σχολή, από τον Σεπτέμβριο του 1957.¹ Στις 18 Αυγούστου 1959 χειροτονήθηκε διάκονος στο μοναστήρι του Κύκκου από τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ'. Πρώτη του χρόνου το 1960 χειροτονήθηκε ιερέας στον Άγιο Κασσιανό, στη Λευκωσία, πάλι από τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Από τον Ιανουάριο του ανέλαβε επίσημα καθήκοντα ιερέως του Νέου Χωρίου Κυθρέας.

Ο παπα-Διομήδης, μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων, οργάνωσε τα Κατηχητικά, τους Κύκλους Γραφής κάθε Σάββατο, μετά τον εσπερινό και έκτισε μεγάλη αίθουσα μπροστά από την εκκλησία. Στη συνέντευξή του στη Νιοχωρίτικη Φωνή ο παπα-Διομήδης είχε αναφερθεί και στα ιερά Σκεύη του Αγίου Χαράλαμπος, τα οποία διέσωσε τον Αύγουστο του 1974, όταν προσφυγοποιήθηκε, όπως και οι υπόλοιποι Νιοχωρίτες. Τα άγια δισκοπότηρα ήταν δωρεά του ζεύγους Γεωργίου και Ευανθίας Κορέλλη.²

ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ο παπα-Διομήδης φοίτησε στην ιερατική σχολή Απόστολος Βαρνάβας την περίοδο 1957-60. Ακολούθως φοίτησε

στον δεύτερο κύκλο της ίδιας σχολής τα έτη 1967-69. Τα έτη 1978-81 φοίτησε στο νυκτερινό γυμνάσιο Λευκωσίας. Ενεγράφη στη Θεολογική Σχολή από την οποία αποφοίτησε το 1985. Υπηρέτησε στο χωριό του μέχρι το 1974, μετά την εισβολή υπηρέτησε στον Άγιο Δημήτριο Λευκωσίας τα 1974-78 και στον ιερό ναό Αγίου Γεωργίου Αγλαντζιάς από το 1978 μέχρι το 2013. Υπηρέτησε ως πάρεδρος στο εκκλησιαστικό εφετείο από το 1975 μέχρι το 1985. Ακολούθως υπηρέτησε ως πάρεδρος του πρώτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου από το 1985 μέχρι το 1991. Από το 1991 μέχρι το 2008 υπηρέτησε ως πρόεδρος του τρίτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου. Υπηρέτησε στη Θρησκευτική Υπηρεσία της Εθνικής Φρουράς, πριν από την

εισβολή στην περιοχή Κυθρέας καθώς στην οροσειρά του Πενταδακτύλου (Συχαρι, Βουνό, Άγιο Χρυσόστομο, Άγιο Σάββα, Άσπρη Μούττη, Γυαϊλά, Χάλι, Μερσινίκκι, Μαραθόβουνο και από τη δυτική πλευρά Προφήτη Ηλία, Άγιο Γεώργιο, Λάπηθο, Πέλλα Πάις και όλη την οροσειρά του Πενταδακτύλου). Μετά την εισβολή συνέχισε στη σε διάφορα στρατόπεδα στην περιοχή της Λευκωσίας.

- 1 *Κύπρος*, 27 Ιουνίου 1960, σελ. 6.
- 2 Στα σκεύη αναγράφεται το όνομα Αργυρίδης ως ο χρυσοκόμος που τα έφτιαξε. Το δισκάριο γράφει «δωρεά 21 ενοριτών», το δισκοπότηρο «δωρεά Γεωργίου και Ευανθίας Κορέλλη, 18/4/1971».

● ● ●

Ο παπα-Διομήδης, μειαζύ άδων δραστηριοτήτων, οργάνωσε τα Κατηχητικά, τους Κύκλους Γραφής και έκτισε μεγάλη αίθουσα μπροστά από την εκκλησία.

Φωτογραφία στο μοναστήρι της Παναγίας του Κύκκου, όταν χειροτονήθηκε ιεροδιάκονος ο παπα-Διομήδης στις 18/8/1959 από τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ΄. Όρθιοι από αριστερά στο βάθος: Χριστοφής Βακανάς, Χρυστάλλα Κασίη, η Άννα (παπαδιά), Αντιγόνη Χαιρεπέτη, παπα-Διομήδης, Χαμπής, Βασίλης του Πετήση, Έλλη Νικ. Μίχαλου. Μπροστά από τον Βασίλη ο Κούλης Π. Μίχαλος και στα αριστερά του ο Αντώνης Καννάουρος που κρατεί τη Μάρω, κόρη του Μακίλα. Μπροστά από τη Χρυστάλλα η Ρούλα Τσιάρρη και δίπλα της η Κίκα της Μαρής Κολλίτη, Καθήμενοι από αριστερά: Αντρίκκος της Μαρής, Δώρα του Νίκου του Ττόφα, Νούλα, Μαρία Τσιάρρη, και μπροστά γονατιστή η Δώρα του Μιχάλα. Το παιδί δίπλα από τη Μαρία Τσιάρρη και τα δύο παιδιά μπροστά δεξιά είναι συγγενείς της Μαρής, από την Αμμόχωστο.

Γαμήλια φωτογραφία του παπα-Διομήδη με τη σύζυγό του Άννα.

Ο παπα-Διομήδης με τη σύζυγό του Άννα, και τα δύο παιδιά τους, Μαρία και Κώστα το 1962.

Οι επικήδαιοι που εκφωνήθηκαν την ημέρα της εξοδίου ακολουθίας του πατρός Διομήδη Κωνσταντίνου

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Υιός του παπα-Διομήδη

Πολυαγαπημένε μας πατέρα,

Λυτρώθηκες, μετά από δοκιμασία πεντέμισι μηνών στο κρεβάτι του πόνου, κι έφυγες για την ουράνια χώρα, στην απέραντη κι αιώνια αγκαλιά του Τριαδικού Θεού που τόσο λάτρευες και υπηρετούσες ως λειτουργός Του για εξήντα τόσα χρόνια! Μετέβης εις την ατελεύτητον ζωή, «ένθα ουκ εστί πόνος, ου λύπη, ου στεναγμός»!

Θα σε θυμόμαστε πάντα ως έναν λευίτη με ανοιχτή την αγκαλιά για όλους! Θα σε θυμόμαστε ως έναν αγωνιστή της ζωής κι ως έναν άνθρωπο που διψούσε για γνώσεις! Γεννήθηκες το 1938, στις 2 Οκτωβρίου, στο αγαπημένο σου χωριό, το Νέο Χωριό Κυθρέας. Δυστυχώς στην ηλικία των 10 ετών έμεινες ορφανός από πατέρα. Αναγκάστηκες τότε, ως ο πρωτότοκος της οικογένειας, να μάθεις την τέχνη του μηχανικού αυτοκινήτων, για να μπορέσει να συντηρηθεί η πολύτεκνη οικογένειά σου, η μητέρα σου και τα τέσσερα αδέρφια σου. Το όνειρό σου να φοιτήσεις στο γυμνάσιο ναυαγεί, παρόλο που είχες πολλή έφεση στα γράμματα. Ο Θεός όμως, που γνώριζε τον πόθο σου αυτό αλλά και όλες τις ικανότητές σου, φρόντισε για το μέλλον σου. Το χωριό μας είχε ανάγκη από έναν ιερέα κι οι συγχωριανοί μας, που έβλεπαν την αγάπη σου για τον Θεό την πραότητα και την ανεξικακία του χαρακτήρα σου, εσένα υπέδειξαν ως τον καταλληλότερο. Εσύ το δέχτηκες ως κλήση του Θεού. Η μητέρα σου, άνθρωπος θεοσεβούμενος, σου είχε μεταλαμπαδεύσει αυτή την αγάπη για τα Θεία κι από παιδί υπηρετούσες στον ναό του χωριού και συμμετείχες στις ιερές Ακολουθίες. Λαμβάνοντας τη μεγάλη απόφαση να υπηρετήσεις τον Θεό ως ιερέας του υψίστου, άφησες την τέχνη, στην οποία ήδη είχες γίνει ικανότατος, για να φοιτήσεις

στην Ιερατική Σχολή. Η αγάπη σου για τα γράμματα και τον Θείο Λόγο σε έκαναν να ακολουθήσεις και τον δεύτερο κύκλο σπουδών της Ιερατικής Σχολής, από την οποία αποφοίτησες με άριστα. Είχες ήδη νυμφευθεί την αγαπημένη σου σύζυγο, την Άννα, και ακολούθως χειροτονήθηκες σε διάκονο και μετά σε ιερέα. Άρχισες να υπηρετείς το ποιμνίο σου με αφοσίωση και πατρική στοργή. Αγάπησες πολύ τους συγχωριανούς σου και έγινες ο πατρικός τους πατέρας, ο συμπαραστάτης τους στις χαρές και στις λύπες. Ιδιαίτερως αγαπούσες τους νέους κι ήθελες να τους φέρεις κοντά στον Χριστό. Γι' αυτό και δημιούργησες κατηχητικά σχολεία, χριστιανικό όμιλο μαθητών και ΟΧΕΝ.

Με την αγαπημένη σου πρεσβυτέρα είχατε την ευλογία από τον Θεό να δημιουργήσετε μια πολύτεκνη οικογένεια με οχτώ παιδιά. Ως πατέρας ήσουν για εμάς τα παιδιά σου πρότυπο. Μας γαλουχήσατε εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου και μας μάθατε να αγαπούμε τον Χριστό και την Εκκλησία, να νοιαζόμαστε και να πονούμε τους συνανθρώπους μας.

Στις 14 Αυγούστου 1974, όταν είχε αρχίσει η Β' τουρκική εισβολή, εσύ τελούσες τη Θεία Λειτουργία. Τα πρώτο σου μέλημα ήταν, ολοκληρώνοντας το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, να πάρεις μαζί σου τα ιερά Σκεύη, για να μη μισθωθούν από τους Τούρκους εισβολείς. Και μετά, έτρεξες να σώσεις την πολύτεκνη οικογένειά σου, καθώς και την οικογένεια της θείας μου, της αδελφής σου της Άννας. Μέσα στο αυτοκίνητο, σε όλη την πορεία μας μέχρι την Ξυλοτύμπου, είχες εναποθέσει στα πόδια σου ένα βαλιτσάκι με τα ιερά σκεύη και το Τιμίο Σώμα και Αίμα του Κυρίου μας! Κι αυτά μάς προστάτευσαν όλους, δώδεκα ψυχές, και φτάσαμε σώοι στην ελεύθερη Κύπρο. Θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι, καθώς φεύγαμε από την Άσσια, ένα τουρκικό άρμα εκινείτο πίσω μας, χωρίς

*Ήσουν πάντα
ένας εργατι-
κός δεινός,
με γλυκύτητα,
με χαμόγελο
και χιούμορ,
ήσουν μια
ανοιχτή αγκα-
λιά για όλους!*

όμως να μας πυροβολήσει... Όταν, μετά από πολλά χρόνια άνοιξες μέσα σ' αυτό τον ναό το βαλιτσάκι, τα Τιμία Δώρα ήταν αναλλοίωτα και ευωδίαζαν. Όσοι παρευρεθήκαμε τότε, μαρτυρούμε την αλήθεια του θαύματος.

Ως πρόσφυγες πια, ζήσαμε πολύ δύσκολα χρόνια. Αισθανόμασταν όμως την Πρόνοια του Θεού και τη συνεχή έγνοια και φροντίδα τη δική σου και της μητέρας μας για να μας μεγαλώσει. Αναγκαστικά έγινες πολυτεχνίτης για χάρη μας. Και τι δεν έκανες; Έμαθες να χρησιμοποιείς ραπτομηχανή, έφτιαχνες καλυμμαύχια και παπούτσια, έμαθες αγιογραφία και ζωγράφιζες εικόνες. Αγιογράφησες τον πολιούχο Άγιο του χωριού μας, τον αγαπημένο σου Άγιο Χαράλαμπο. Ζωγράφισες και χάριες σε εμάς τα παιδιά σου εικόνες του Ιησού Χριστού, τις οποίες έχουμε ο καθένας στο σπίτι του και τις προσκυνούμε.

Η έφεσή σου για γράμματα δεν στέρεψε ποτέ! Είχες μεγάλη επιθυμία να σπουδάσεις Θεολογία. Και πριν ακόμα ολοκληρώσω τις γυμνασιακές μου σπουδές και, παρ' όλες τις δυσκολίες λόγω των πολλαπλών σου καθηκόντων, φοίτησες σε νυχτερινό γυμνάσιο για τρία χρόνια και πήρες το απολυτήριο λυκείου. Στη συνέχεια παρακάθισες σε προεισαγωγικές εξετάσεις για τη Θεολογική Σχολή και πέτυχες. Και γίναμε συμφοιτητές. Εγώ σου έστειλα τα βιβλία και τις σημειώσεις μου για να μελετάς. Και άφηνες μια φορά τον χρόνο τη μητέρα μας και τα αδέρφια μου, ερχόσουν στην Αθήνα, μέναμε μαζί στο ίδιο Οικοτροφείο, μελετούσες με περισσή επιμέλεια και περνούσες όλα τα μαθήματα με επιτυχία. Κι απέκτησες το πτυχίο της Θεολογίας. Λαχταρούσες ακόμα να λάβεις κι άλλο πτυχίο, το πτυχίο της Νομικής, που θα σε βοηθούσε στην εκτέλεση των καθηκόντων σου ως Προέδρου του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου. Παρακάθισες σε εξετάσεις, πέτυχες και άρχισες να παρακολουθείς μαθήματα στη Νομική Σχολή. Όμως τα πολλαπλά σου καθήκοντα δεν σου επέτρεψαν να ολοκληρώσεις αυτές τις σπουδές.

Διετέλεσες, επίσης, πρόεδρος του Συμβουλίου Αλληλοβοήθειας Κληρι-

κών της Αρχιεπισκοπής. Ακόμη, υπηρέτησες τη Θρησκευτική Υπηρεσία της Εθνικής Φρουράς, αναλαμβάνοντας τη φροντίδα των θρησκευτικών αναγκών των στρατιωτών. Θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι όταν ήμουνα μικρός σε συνόδευα στα στρατόπεδα του Πενταδακτύλου. Μου έκανε μεγάλη εντύπωση που σε χαιρετούσαν στρατιωτικά οι διοικητές. Και μετά την Τουρκική Εισβολή συνέχισες αυτή την υπηρεσία μέχρι τα βαθιά σου γεράματα, γιατί αγαπούσες τους φαντάρους και την Κύπρο μας.

Με δική σου πρωτοβουλία, πατέρα μας, πρωτοστάτησες για την ανέγερση του ναού αυτού, που είναι αφιερωμένος στον αγαπημένο σου πολιούχο Άγιο του χωριού μας, τον Άγιο Χαράλαμπο. Ύστερα από πολλούς κόπους κι επίπονες προσπάθειες και με τη συνδρομή των συγχωριανών μας και άλλων πιστών, κατέστη δυνατή η ανέγερση του ναού αυτού, ο οποίος ανήκει σε όλη την κοινότητα του Νέου Χωριού Κυθρέας. Και σε αυτό τον ναό εξυπηρετούσες θρησκευτικά, ως το τέλος, τους αγαπημένους συγχωριανούς μας.

Πόσο αγαπούσες και πόσο καμάρωνες εμάς τα παιδιά σου! Πόσο χαιρόσουν που η οικογένειά μας όλο και μεγάλωνε, με γαμπρούς και νύφες, με εγγόνια και με δισέγγονα! Θυμάμαι που συγκινημένος κάποτε έλεγες στη μητέρα μας όταν μας έβλεπες όλους μαζεμένους: -Παπαδιά μου, από δύο που ήμασταν, γίναμε τριάντα δύο! «Ως νεόφυτα ελαίων κύκλω της τραπέζης σου!» Αλλά και τα αγαπημένα σου αδέρφια κι όλους τους συγγενείς πάντα τους νοιαζόσουν και τους εκδήλωνες ποικιλοτρόπως την αγάπη σου. Ήσουν ανεξίκακος. Διαφωνίες και προστριβές είχες ως άνθρωπος, όμως κακία δεν κρατούσες για κανένα και αυτό το γνωρίζω πολύ καλά.

Ήσουν πάντα ένας εργατικός λευίτης, με γλυκύτητα, με χαμόγελο και χιούμορ, ήσουν μια ανοιχτή αγκαλιά για όλους! Πόσες ψυχές «αναπαύθηκαν» κάτω από το πετραχήλι σου στην εξομολόγηση! Πόσες ψυχές βρήκαν καταφύγιο στις συμβουλές και στις νουθεσίες σου! Πόσοι πιστοί έλαβαν από τα ευλογημένα χέρια σου το Άχραντο Σώμα και Αίμα

του Κυρίου μας! Αυτά τα ευλογημένα χέρια που άγγιζαν σε κάθε Θεία Λειτουργία τον ίδιο τον Θεό... Αυτά τα ευλογημένα χέρια που, μέσα από το Άγιο Βάπτισμα, ενέταξαν τόσα παιδάκια στη μεγάλη οικογένεια της Εκκλησίας μας!... Αυτά τα άγια χέρια που ευλόγησαν τόσα αντρόγυνα με τα στέφανα του γάμου!...

Αγαπούσες τους ανθρώπους και το έδειχνες έμπρακτα. Γι' αυτό και είχες πλούσιο φιλανθρωπικό έργο. Αναφέρω ως παράδειγμα το ότι υπηρέτησες το Φιλανθρωπικό ίδρυμα Αναστασίου και Ευφροσύνης Τοσούνουλου του οποίου ήσουν πρωτοπόρος και πνευματικός σύμβουλος για 24 συναπτά έτη. Ήσουν πρόεδρος για πολλά χρόνια του Φιλανθρωπικού Συνδέσμου Αγλαντζιάς και πολλά άλλα.

Τα τελευταία χρόνια τα προβλήματα υγείας σου όλο και πλήθαιναν! Αλλά εσύ, πάντα ως αγωνιστής της ζωής, δεν τα έβαζες κάτω! Με τη δύναμη του Θεού συνεχώς το πάλευες, δεν ήθελες να σε βλέπουν πεσμένο! Συνέχιζες το λειτουργημά σου, συνέχιζες να αγωνίζεσαι, συνέχιζες να προσφέρεις! Όσπου το εγκεφαλικό επεισόδιο σε καθήλωσε στο κρεβάτι του πόνου. Μα κι εκεί σε βλέπαμε να παλεύεις... Γι' αυτό κι άντεξες πεντέμισι μήνες, ώσπου ήρθε το πλήρωμα του χρόνου! Και τώρα σε υποδέχονται οι αγαπημένοι σου γονείς, ο αγαπημένος σου γιος, ο αδελφός μας, ο τετράχρονος Κώστας που τόσο πρόωρα είχε φύγει, όλα τα αγαπημένα σου πρόσωπα! Σε υποδέχθηκαν για να απολαύσετε όλοι μαζί, εν σκηνές δικαίων, την αιώνια βασιλεία την οποία πάντα προέβαλλες στα πνευματικά σου παιδιά ως τελικό προορισμό! Πρόλαβες το πρωί και κοινωνήσες των Αχράντων Μυστηρίων από τα χέρια του πνευματικού σου τέκνου, του πατρός Γεωργίου, κι έτοιμος πια έφυγες για το αιώνιο ταξίδι, στον Τριαδικό Θεό και στους Αγίους που τόσο αγαπούσες! Τα τάλαντα που σου είχε αναθέσει ο Κύριος, τα αύξησες σε πολύ μεγάλο βαθμό! Ευχόμαστε ολόψυχα, πατέρα μας, να ακούσεις το «Ευ, δούλε αγαθέ και πιστέ, [...] είσελθε εις την χαράν του Κυρίου σου!»

Ευχόμαστε ολόψυχα ο Θεός να δώσει δύναμη και παρηγοριά στα αγαπημένα

σου αδέρφια που τόσο πολύ σου συμπαραστάθηκαν και στην αγαπημένη μας μητέρα, που στάθηκε για 64 τόσα χρόνια συνοδοιπόρος σου, στις χαρές μα και στις λύπες, και σου συμπαραστάθηκε τόσο πολύ, ιδιαίτερος τους τελευταίους μήνες, που ήσουν καθηλωμένος στο κρεβάτι του πόνου. Βρισκότανε από το πρωί ως το βράδυ κοντά σου, ξεχνώντας τον εαυτό της, φροντίζοντάς σε με τόση αγάπη και στοργή! Καλή Ανάσταση, πατέρα μας! Μακαρία η οδός η πορεύει σήμερα ότι πτοιμάσθη σοι τόπος αναπαύσεως. Πάντα θα σε θυμόμαστε με αγάπη! Αιωνία σου η μνήμη!

ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΜΠΡΙΑΣ

Πρόεδρος Κοινοτικού Συμβουλίου Νέου Χωρίου Κυθρέας

Πνευματικέ μας πατέρα, Πρωτοπρεσβύτερε Διομήδη,

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα υπό τους θόλους του ιερού ναού του Αγίου Χαραλάμπους για να σου απευθύνουμε το ύστατο χαιρε στο τελευταίο σου ταξίδι. Βαρύ και δύσκολο το καθήκον όταν πρόκειται να αποχαιρετήσεις ένα άνθρωπο στο στερνό του ταξίδι, όταν ο άνθρωπος αυτός έχαιρε μεγάλης εκτίμησης στην κοινωνία, και η προσφορά του όχι μόνο στην εκκλησία, στην κοινότητά του αλλά και ευρύτερα ήταν πλούσια και σημαντική. Γιατί φοβάσαι ότι δεν θα βρεις τα κατάλληλα λόγια για να αναδείξεις το μεγαλείο του ανδρός. Τέτοιος άνθρωπος ήταν ο παπα-Διομήδης γιατί άφησε ανεξίτηλο το στίγμα του όχι μόνο στην εκκλησία, αλλά και στην κοινωνία με το πολυσχιδές του έργο.

Αποχαιρετούμε σήμερα τον ιερέα του χωριού μας τον παπα-Διομήδη, ο οποίος υπηρέτησε την εκκλησία για εξήντα συναπτά έτη. Ο παπα-Διομήδης γεννήθηκε στο Νέο Χωρίο Κυθρέας το 1938. Πατέρας του ήταν ο Κώστας Κασιής, από την Μια Μηλιά, και μητέρα μου η Μαρίτσα Μίχαλου Κίρκα, από το Νέο Χωρίο Κυθρέας. Ήταν ο πρωτότοκος και είχε άλλα τέσσερα αδέρφια. Πέρασε πολύ δύσκολα παιδικά χρόνια γιατί έχασε τον πατέρα του το 1948. Βαρύ το

φορτίο που επωμίστηκε η χαροκαμένη μάνα να αναθρέψει πέντε παιδιά. Με πολλά βάσανα και στερήσεις τα κατάφερε. Πάντοτε όμως ο φάρος που την καθοδηγούσε ήταν η εκκλησία. Ευσεβέστατη γυναίκα, γυναίκα του Θεού δεν άφησε κανένα από τα παιδιά της μακριά από την εκκλησία. Από μικρός ο παπα-Διομήδης δεν έλειπε από την εκκλησία. Όταν ο ιερέας του χωριού μας δεν μπορούσε να επιτελέσει τα καθήκοντά του λόγω γήρατος, ο κοινοτάρχης και παράγοντες του χωριού πλησίασαν τον παπα-Διομήδη, και του ζήτησαν να ιερωθεί παρά το νεαρό της ηλικίας του, ήταν μόλις 19 ετών. Όπως ο ίδιος ανέφερε σε συνέντευξη του στη Νιοχωρίτικη Φωνή «αυτό το θεώρησα ως κλήση του Θεού. Ουσιαστικά ήταν η κλήση του Θεού προς εμένα. Πρέπει να πω ότι με πλημμύρισαν όλα εκείνα τα αισθήματα του ιερέως. Κατέληξα στην απόφαση να γίνω ιερέας».

Στις 18 Αυγούστου 1959 χειροτονείται διάκονος στο μοναστήρι του Κύκκου από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Πρώτη

του χρόνου το 1960 χειροτονείται ιερέας στον Άγιο Κασσιανό, πάλι από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και αναλαμβάνει επίσημα καθήκοντα ιερέως του Νέου Χωριού Κυθρέας.

Φοίτησε στην ιερατική σχολή Απόστολος Βαρνάβας τα έτη 1957-60. Ακολούθως φοίτησε στον δεύτερο κύκλο της ίδιας σχολής τα έτη 1967-69. Επίσης, φοίτησε στο νυκτερινό γυμνάσιο Λευκωσίας από το 1978 έως το 1981. Συναισθανόμενος το πόσο σημαντικό ήταν το ποιμαντικό του έργο, αλλά και η έφεση του για μάθηση τον οδηγούν στην εγγραφή στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από την οποία έτυχε του σχετικού διπλώματος το 1985, μαζί με τον γιο του Γιάννη, με τον οποίο ήταν συμφοιτητής.

Υπηρέτησε στο χωριό του μέχρι το 1974. Πλούσια και ποικίλη η δράση και η προσφορά του παπα-Διομήδη. Πρώτο του μέλημα να φέρει τη νεολαία του χωριού κοντά στην εκκλησία. Δημιουργεί κατηχητικό σχολείο, χριστιανικό όμιλο μαθητών, συμβάλλει στη λειτουργία της

ΟΧΕΝ. Με δική του πρωτοβουλία και προσωπική εργασία ανεγείρεται στον περίβολο της εκκλησίας αίθουσα εκδηλώσεων στην οποία στεγάζεται η κοινοτική βιβλιοθήκη που και αυτή ήταν έργο δικό του.

Μετά τη βάρβαρη τουρκική εισβολή το 1974 υπηρέτησε στον Αγ. Δημήτριο το 1974-78 και στον Ιερό Ναό Αγ. Γεωργίου Αγλαντζιάς από το 1978 μέχρι το 2013.

Εκείνο όμως που μπήκε στο μυαλό του ήταν η ανέγερση ιερού ναού αφιερωμένου στον πολιούχο άγιο του χωριού του τον Άγιο Χαράλαμπο. Αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και ενημερώνει σχετικά τον κοινοτάρχη και τα οργανωμένα σύνολα του χωριού που αγκάλιασαν και στήριξαν την όλη προσπάθεια. Το έργο πολύ δύσκολο, ωστόσο, η βαθιά του πίστη, η αγάπη στον Θεό και η θέληση του να προσφέρει του δίνουν δύναμη και φέρνει το έργο σε αίσιο πέρας και βρισκόμαστε σήμερα στην εκκλησία αυτή, που είναι καθαρά έργο του παπα-Διομήδη. Ως κοινοτάρχης –και πιστεύω διερμηνεύω τα αισθήματα όλων των Νιοχωριτών– ευχαριστώ θερμά τον παπα-Διομήδη για την ανέγερση του ιερού αυτού ναού, που λειτουργεί και ως εφαιτήριο και πεδίο συμφωνημάτων αγωνιστικού πνεύματος μέχρι την άγια ώρα της επιστροφής στο κατεχόμενο χωριό μας, όπου χαρμόσυνα θα νικήσουν οι καμπάνες.

Με την ίδρυση της εθνικής Φρουράς το 1964 προσφέρει τις υπηρεσίες του για την ικανοποίηση των θρησκευτικών αναγκών των στρατευμένων παιδιών, όντας ο μόνος νεαρός ιερέας της περιοχής. Συνέχισε την προσφορά των υπηρεσιών του στην Εθνική Φρουρά και μετά την τουρκική εισβολή του 1974 σε μονάδες της περιοχής Λευκωσίας

Ο παπα-Διομήδης προσέφερε τις υπηρεσίες του και στην Αρχιεπισκοπή υπηρετώντας ως πάρεδρος στο εκκλησιαστικό εφετείο από το 1975 μέχρι το 1985. Ακολούθως υπηρέτησε ως πάρεδρος του πρώτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου από το 1985 μέχρι το 1991. Από το 1991 μέχρι το 2008 υπηρέτησε ως πρόεδρος του τρίτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου.

Ο παπα-Διομήδης νυμφεύθηκε τη συγχωριανή του Άννα Μελά και απέκτησαν οκτώ παιδιά, 21 εγγόνια και πέντε δισέγγονα. Ευτύχησαν ο παπα-Διομήδης και η πρεσβυτέρα Άννα, να δουν τα παιδιά τους πλήρως αποκατεστημένα, με ανώτατη μόρφωση, να προκόβουν στην κοινωνία και να βγάζουν τους γονείς τους ασπροπρόσωπους. Και δεν ήταν δυνατόν να μη σας βγάλουν ασπροπρόσωπους, γιατί τους χαράξατε τον δρόμο τον καλό, τον δρόμο της αρετής και του καθήκοντος, τον δρόμο του Θεού. Η πρεσβυτέρα Άννα ήταν υπόδειγμα συζύγου, μάνας και οικοκυράς. Και όταν ο παπα-Διομήδης άρχισε να αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας ήταν πάντοτε στο πλευρό του. Και όταν πλέον ήταν κλινήρης λόγω εγκεφαλικού, η Άννα ήταν πάντα δίπλα του με ιώβειο υπομονή να τον περιποιείται και να προσπαθεί να απαλύνει τον πόνο του. Δίπλα της τα παιδιά και τα εγγόνια τους, αλλά και τα αδελφία του παπα-Διομήδη νυκτοξημερώνονταν στο κρεβάτι του πόνου.

Πάτερ Διομήδη, η εκδημία σου αφήνει δυσαναπλήρωτο κενό στην κοινότητα του Νέου Χωριού Κυθρέας στην οποία άφησες ανεξίτηλο το στίγμα σου με την πλούσια δράση και προσφορά σου. Ωστόσο, αφήνεις πίσω σου μια υπέροχη οικογένεια, τη σύζυγό σου, τα παιδιά σου, τα εγγόνια σου και τα δισέγγονά σου, που θα είναι περήφανοι για σένα και θα συνεχίσουν να τιμούν το όνομά σου. Δυστυχώς δεν θα ταφείς στα χώματα του χωριού σου που το λάτρεψες και υπηρέτησες. Είμαι βέβαιος ότι τώρα η ψυχή σου περιδιαβάζει στο κατεχόμενο χωριό μας, στην εκκλησία του Αγίου Χαράλαμους που δυστυχώς δεν πρόλαβες να τη δεις συντηρημένη και σχετικά σε καλή κατάσταση, στον Τίμιο Πρόδρομο και στο ξωκλήσι του Αγίου Θεοδώρου στον μεσαρίτικο κάμμο.

Αιώνια σου η μνήμη, πάτερ Διομήδη, ας είναι ελαφρύ το χόμα που θα σε σκεπάσει. Εκ μέρους του κοινοτικού συμβουλίου και όλων των κατοίκων του Νέου Χωριού Κυθρέας καταθέτω τούτο το στεφάνι σε ένδειξη εκτίμησης για την τεράστια προσφορά σου.

Είμαι βέβαιος ότι τώρα η ψυχή σου περιδιαβάζει στο κατεχόμενο χωριό μας, στην εκκλησία του Αγίου Χαράλαμους, στον Τίμιο Πρόδρομο και στο ξωκλήσι του Αγίου Θεοδώρου στον μεσαρίτικο κάμμο.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Το μαύρο καλοκαίρι του 1974

ΓΙΩΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΔΙΑ ΤΖΙΑΜΠΟΥ

15 Ιουλίου 1974.
Μαύρη επέτειος.
Πικρές μνήμες.

Η μέρα η σημερινή
μαυρίζει την ψυχή μας
γιατί εγίνην αφορμή
η Κύπρος μας να μοιραστεί
το όμορφο νησί μας.

Εγίνην πραξικόπημα
τα танκς εξεκινήσαν
αρφός εσκότωννε αρφό
μάνες μαυροφόρησαν.

Σαράντα χρόνια τζαι εννιά
ένα γιατί στο στόμα
εν οι πληγές μας ανοιχτές
τζαι αιμορραγούν ακόμα.

Ήβραν την πόρτα ανοιχτή
οι Τουρτζιοι τζαι δκιαβήκαν
που όσα χωρκά ερέξασιν
κρουσμένη γην αφήκαν.

Ήσαν τζαι εσκλαβώσασιν
μέρη αγαπημένα
τζαι όσοι αντισταθήκασιν
άδικα σκοτωθήκασιν
γιατί ήταν προδομένα.

Τούντο κακό που γίνηκε
ποττέ να μεν ξεχνούμε
για μια πατρίδα λεύτερη
πρέπει να αγωνιστούμε.

ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

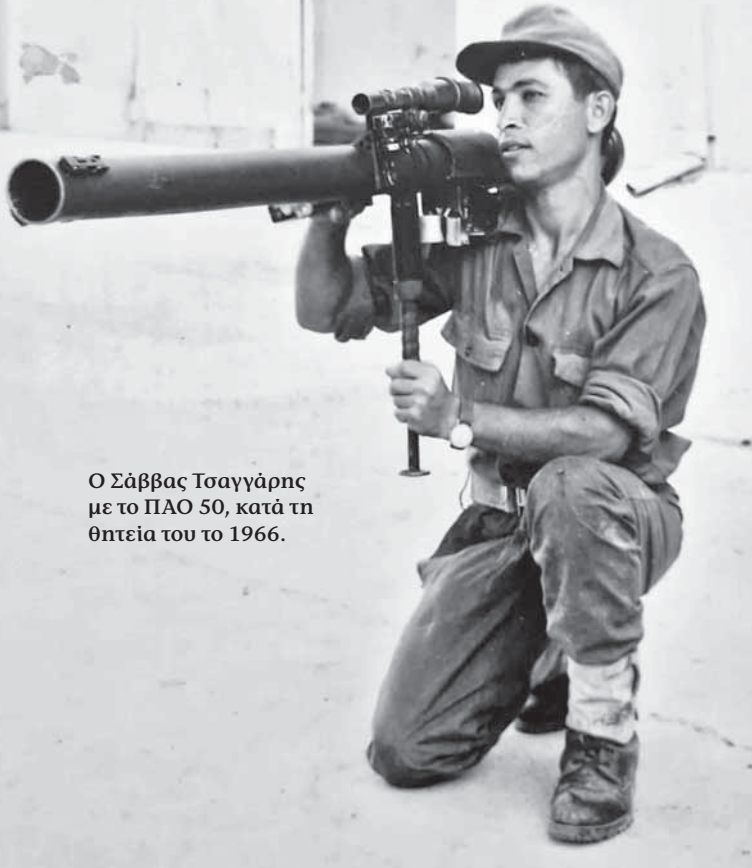
14 Αυγούστου 1974

Στη γλάστρα τ' άσπρα γιασεμιά θυμούνται
μέρες που λιάζονταν στις λευτεριάς τον ήλιο.
Μα ξάφνου άνεμος φύσηξε κι ήρθε η ερημιά.
Ήταν άνθρωποι των σκιών αυτοί που σε ερημώσαν.

Τόσες εικόνες δίχως λέξεις,
τόσα σώματα χωρίς ψυχή,
όμορφος κόσμος που στάζει δάκρυ,
νοσταλγία και έρωτα για την επιστροφή.

Αν είχε χρώμα η καρδιά, τότε θα ήταν γκριζο,
ο χρόνος ένας ράφτης σε μαγαζάκι σε μια γωνιά,
ράβει και μπαλώνει πληγές άγιων ψυχών που πονάν.
Βαθιά μάτια γεμάτα πόνο
και απορία πώς φτάσαμε, Θεέ μου, ως εδώ;

Πάντα θα πενθώ για σένα πατρίδα μου,
πάντα βορρά μου θα σε νοσταλγώ,
τις βουνοπλαγιές και τα ακρογιαλία σου πενθώ,
τις γιορτές και τα πανηγύρια σου ποτέ μου δεν ξεχνώ,
σκαλώσανε οι αναμνήσεις αυτές μες στον καιρό.

Ο Σάββας Τσαγγάρης με το ΠΑΟ 50, κατά τη θητεία του το 1966.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ 1974

Η απίστευτη ιστορία του παππού μου Σάββα Τσαγγάρη

Ο Σάββας Τσαγγάρης και οι δύο αδελφοί Εδδθνοκύπριοι έμειναν σε κάποιο τ/κ χωριό αιχμάλωτοι για δυο-τρεις μέρες.

Οι μνήμες της εισβολής και του πραξικοπήματος, όπως είναι φυσικό, ξυπνούν σε πολλούς Νιοχωρίτες παλιές πληγές και τραύματα. Δεν είναι εύκολο να χάνεις τον τόπο σου, να ξεσπιτώνεσαι, να φοβάσαι για τη ζωή σου και τη ζωή των παιδιών σου. Η Διδώ Σωτηρίου στα *Ματωμένα Χώματα* γράφει: «Ο πόλεμος ανοίγει βάραθρα στις ψυχές και στα έθνη. Εσείς οι Έλληνες είχατε στην αρχαία μυθολογία σας μια Κίρκη, που σαν άγγιζε τους ανθρώπους τους έκανε γουρουνία. Κίρκη είναι ο πόλεμος».

Όμως, μέσα στον παραλογισμό του πολέμου υπήρξαν και αναλαμπές ανθρωπιάς και ελπίδας. Υπήρξαν άνθρωποι που παρέμειναν άνθρωποι, με όλη τη σημασία της λέξης. Και πιστεύω ακράδαντα ότι αυτές είναι οι ιστορίες που θα έπρεπε να επιμένουμε να κρατάμε στη μνήμη μας. Μια τέτοια ιστορία έχει να διηγηθεί και ο παππούς μου, ο Σάββας Τσαγγάρης.

Στις 15 Ιουλίου 1974, ημέρα Δευτέρα, ξεκινούσε η άδεια του παππού μου από τη δουλειά. Είχε παραιτηθεί από τη δεύτερή του εργασία, την εφημερίδα *Απογευματινή*, γιατί ήταν δύσκολη και η πρόσβαση εκεί και ήθελε κάποιες μέρες να ξεκουραστεί. Τα γραφεία της *Απογευματινής* βρίσκονταν κοντά στο Μετόχι του Κύκκου και έπρεπε να περάσει από διάφορα μπλόκα της φρουράς στην περιοχή, κατευθυνόμενος από το χωριό μας.

Είπε ότι στην αρχή ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα, μέχρι που έμαθαν το αυτοκίνητό του και δεν τον σταματούσαν τόσο συχνά. Ο παππούς οδηγούσε ένα καναρινί Volkswagen Beetle, που δύσκολα μπορούσες να ξεχάσεις. Ένα κατσαριδάκι που πέρασε από τον πόλεμο και άλλες πολλές περιπέτειες, μέχρι τη δεκαετία του 2000 που αναγκαστικά έπρεπε και αυτό να αποσυρθεί.

Ο παππούς μου θυμάται ότι στην Απογευματινή άκουσε για πρώτη φορά τα νέα με την επιστολή των Μητροπολιτών το 1972 (Πάφου Γεννάδιος, Κιτίου Ανθίμος και Κυρηνείας Κυπριανός) προς τον

Μακάριο που ζητούσαν την παραίτησή του από το προεδρικό αξίωμα. Η επιστολή ήταν γραμμένη σε καθαρεύουσα και ήταν αρκετά δυσνόητη. Το ίδιο και η απάντηση του Μακαρίου. Θυμάται ότι ένας φιλόλογος τούς εξήγησε το νόημα και το μετέφερε στους έκπληκτους συναδέλφους του στη *Χαραυγή*, εξηγώντας τους ότι ο Πρόεδρος δεν θα παραιτείτο. Επιστρέφοντας όμως στη διήγηση των γεγονότων του 1974, την ημέρα του πραξικοπήματος ο παππούς μου και η γιαγιά μου, Σάββας και Μαρία Τσαγγάρη, ήταν στα χωράφια από το πρωί. Κάτι που μου έκανε τεράστια εντύπωση, γιατί εμείς έχουμε μια πολύ διαφορετική αντίληψη για το τι σημαίνει θερινή άδεια. Είχαν για πρώτη φορά φυτέψει ρέντες, καρπούζια, μπάμπιες, λουβιά, μελιτζάνες, πεπόνια και άλλα και μάζευαν τη σοδειά τους.

Ακόμα κι αν πέρασαν σχεδόν 50 χρόνια από τότε, όταν περιγράφουν τις ρέντες τους είναι πολύ περήφανοι για το τι πέτυχαν. Πολύ χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι η χρονιά εκείνη ήταν πολύ καλή, όσον αφορά τις σοδειές. Κι ενώ η Μεσαορία τους ανταπέδωσε με απλοχεριά, όπως έκανε πάντα, την αγάπη τους, και γέμισαν τις αγκαλιές τους με τα προϊόντα τους, είδαν τα αυτοκίνητα που πήγαιναν προς το Βαρώσι από τη Λευκωσία. Είδαν το λεωφορείο του μακαρίτη του Πόλλα γεμάτο εργάτες. Ο κόσμος προσπαθούσε να απομακρυνθεί από την αβεβαιότητα και τη βία. Η απρόσμενη αυξημένη κίνηση των οχημάτων αλλά και η περιρρέουσα ατμόσφαιρα επιβεβαίωσαν τους φόβους τους ότι έγινε πραξικόπημα. Μόλις μπήκαν στο χωριό, λένε ότι όλοι ήθελαν να αγοράσουν από τηνπραμάτεια τους. «Εξαφανίσαν μας τα», θυμάται η γιαγιά μου, ενώ η προγιαγιά μου, η Δεσποινού, προειδοποιούσε τους χωριανούς «Δεν ξέρω αν εν ψημμένες οι παττίσιες». Είχαν καταλάβει ότι ούτε θα γινόταν παζάρι ούτε θα μπορούσαν να προμηθευτούν οτιδήποτε από το παντοπωλείο του χωριού. Η αβεβαιότητα ήταν μεγάλη. Ακόμα μεγαλύτερος ήταν και ο φόβος, ιδιαίτερα όταν κάποιοι άρχισαν να πυροβολούν στον αέρα και να τρομοκρατούν όσους

κλείστηκαν στα σπίτια τους για να αποφύγουν τον εμφύλιο. Τα γεγονότα από εκεί και πέρα είναι γνωστά σε όλους. Η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο για να «επιβάλει την τάξη» και να προστατεύσει δήθεν τον πληθυσμό.

Ο παππούς μου υπηρετούσε στο 398 Τ.Π. Κατετάγη ενώ η γιαγιά μου προσπαθούσε να τον πείσει να μείνει μαζί τους. «Ο ένας εν πάει, ο άλλος εν πάει, ποιος θα πάει;» θυμάται να της απάντησε. Την επόμενη της εισβολής, κατετάγη ως έφεδρος στον στρατό και εμφανίστηκε στο γήπεδο του ΠΑΟΚ Κυθρέας μαζί με τους υπόλοιπους, χωρίς όπλα. Τους είπαν να μη βιάζονται και τους πήραν στον Μαραθόβουνο. Εκεί τη δεύτερη ημέρα δέχτηκαν επίθεση με όλμους. Πέρασαν όλη την επόμενη ημέρα έξω από την εκκλησία του χωριού, τον Προφήτη Ηλία, ψηλά στον λόφο, που είναι μία από τις πολλές εκκλησίες που καταστράφηκαν κατά την εισβολή.

Στη συνέχεια τούς οδήγησαν στο Τζιάος, ένα τουρκοκυπριακό χωριό που ήταν ισχυρός θύλακας. Την εμπροσθοφυλακή αποτελούσαν ο παππούς μου και ακόμα πέντε συμπολεμιστές του, οπλισμένοι με ένα πυροβόλο άνευ οπισθοδρομήςσεως, ΠΑΟ 50. Έφτασαν μέχρι στο σχολείο του χωριού, αλλά σταμάτησαν την προέλαση, μετά τη σύναψη συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός. Οι Τούρκοι ενισχύθηκαν με τη β' φάση της εισβολής και τα ταγκ τους κατάφεραν να φτάσουν μέχρι το Τζιάος. Οι ελληνοκυπριακές δυνάμεις που βρίσκονταν στο χωριό τράπηκαν σε άτακτη υποχώρηση. «Ήταν αφού φύει φύει» μου είπε χαρακτηριστικά ο παππούς μου. Ο ίδιος έφτασε μόνος του ως τον Μαραθόβουνο, βρήκε ένα αυτοκίνητο, όμως δεν είχε πάνω κλειδιά. Πέρασε μέσα από τα χωράφια πεζός για να βρει τον δρόμο προς την Άσσια. Όμως κι εκεί τους καταδίωκαν τα ταγκ. Κατάφερε να φτάσει μέχρι μια περιοχή λίγο έξω από την Άσσια, όπου και άλλοι Ελληνοκύπριοι βρήκαν καταφύγιο μέσα στα δέντρα.

Του έδωσαν να αλλάξει πουκάμισο και τον συμβούλευσαν να ρίξει το όπλο του μέσα σε ένα πηγάδι. Έμειναν τη νύχτα στους σπήλιους της Αγκαστίνας. Μαζί

Οι Τουρκοκύπριοι μιδούσαν εδδθνηκιά. Τους άφησαν να κρατήσουν και το τρανίσιοτορ του παππού μου, αδδθά τους συμβούδδευσαν να μην ακούεται ποδύ. «Μας αρέσει η μουσική του Μίκη Θεοδωράκη. Τον αγαπούμε όπως όδδους τους αγωνιστές για την εδδευθερία», τους είπαν.

● ● ●

*Ενώ η Μεσαο-
ρία τους ανια-
πέδωσε με
απόδοχεριά την
αγάπη τους,
είδαν τα αυ-
τοκίνητα που
πήγαιναν προς
το Βαρίτσι από
τη Λευκωσία.
Είδαν το δε-
υφορείο του
μακαρίτη του
Πόδαλα γεμά-
το εργαίτες. Ο
κόσμος προ-
σπαθούσε να
απομακρυνθεί
από την αβε-
βαιότητα και
τη βία...*

με ακόμα δύο άλλους στρατιώτες ξεκίνησαν να φύγουν. Κινήθηκαν με τα πόδια προς τη Μουσουλίτα και μετά την Πυρκά. Στον δρόμο βρήκαν τρία ποδήλατα, κάτι που τους βοήθησε να κινηθούν κάπως πιο γρήγορα. Κοιμήθηκαν κάτω από μία γέφυρα και την επομένη έπιασαν τον δρόμο, όλο ασφάλτο και έφτασαν στο Πραστεϊό. Εκεί βρήκαν έναν άνθρωπο και του ζήτησαν οδηγίες για τον δρόμο. Τους έδειξε από πού να περάσουν, προειδοποιώντας τους ότι στην περιοχή υπήρχε ένα τουρκοκυπριακό χωριό. Η διαδρομή που έπρεπε να κάνουν ήταν στην Καλοψίδα και από εκεί στη Μακράσυκα, μέχρι τις αγγλικές βάσεις. Όμως, κατά κακή τους τύχη έπεσαν πάνω σε περιπόλο Τουρκοκυπρίων. Τους συνέλαβαν και τους πήραν σε ένα μικρό χωριό της Μεσαορίας, που δεν ονοματίζουμε, σεβόμενοι τις δικές τους επιθυμίες. Τους ανέκριναν διεξοδικά και τους έβαλαν να μείνουν σε ένα δωμάτιο στο σπίτι του δασκάλου, που βρισκόταν δίπλα από το σχολείο. Ήταν η πρώτη φορά που θα είχαν σκεπή πάνω από τα κεφάλια τους και η πρώτη φορά που θα είχαν ένα ζεστό πιάτο φαγητό, από την ώρα που διαλύθηκαν οι ελλη-

νοκυπριακές δυνάμεις και άρχισε η περιπλάνησή τους.

Οι Τουρκοκύπριοι μοιράστηκαν μαζί τους το λιγοστό φαγητό τους. Όλο το χωριό τρεφόταν με συσσίτιο. Ήταν μια προσπάθειά τους να επιβιώσουν, καθώς περιτριγυρίζονταν από ελληνοκυπριακά χωριά. Είχαν προσπαθήσει να καταλάβουν το χωριό τους, μα δεν τα κατάφεραν, όπως είπαν στον παππού μου και τους άλλους. Γενικά μιλούσαν για την κατάσταση και τα τρέχοντα νέα με τους αιχμάλωτους Ελληνοκύπριους στρατιώτες. Ο παππούς μου και οι άλλοι δύο συνοδοιπόροι του προσπάθησαν τεχνιέντως να αποκρύψουν πληροφορίες για την ταυτότητά τους, αλλά ο παππούς μου πιθανολογεί ότι οι Τουρκοκύπριοι είχαν όλες τις πληροφορίες από τα αρχεία του δικού μας στρατού που πρέπει να έπεσαν στα χέρια των Τούρκων, όταν ανακατέλαβαν το Τζιάος.

Οι Τουρκοκύπριοι μιλούσαν ελληνικά. Τους άφησαν να κρατήσουν και το τρανζίστορ του παππού μου, αλλά τους συμβούλευσαν να μην ακούεται πολύ. «Μας αρέσει η μουσική του Μίκη Θεοδωράκη. Τον αγαπούμε όπως όλους τους αγωνιστές για την ελευθερία», τους είπαν. Χάρη στο τρανζίστορ κατάφερε ο παππούς να ακούσει το πρώτο μήνυμα από το ΡΙΚ ότι η γιαγιά του η Παπαλουκού ήταν ασφαλής στο Γούρρι. Κι αυτή η πληροφορία ίσως του έστειλε ένα όνειρο με τη γιαγιά του να τον προειδοποιεί, λίγο πριν τους βγάλουν άρον άρον νύχτα στον δρόμο για να γλυτώσουν.

Ο γηραιότερος από τους κατοίκους του χωριού τους διηγήθηκε ότι συμμετείχε στην απεργία των μεταλλωρύχων στη Λεύκα το 1948. Για τους νεότερους, που πιθανόν να μη γνωρίζουν, σημειώνουμε ότι αποτελεί σταθμό στην ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος στην Κύπρο, με Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους να αγωνίζονται μαζί για πράγματα που σήμερα είναι αυτονόητα για εμάς, όπως το οκτάωρο και οι αξιωματικές συνθήκες εργασίας. Θυμάται ο παππούς μου ότι ο ηλικιωμένος είχε παράπονο ότι δεν προσλάμβαναν τον γιο του που ήταν αρχιτέκτονας, λόγω του ότι ήταν Τουρκοκύπριος. Ενώ λίγα

Ο παππούς μου με τη γιαγιά μου και την προγιαγιά μου, τη Δεσποινού, στον Βόσπορο Κερύνειας το 1966.

Ο παππούς και η γιαγιά μου κρατάνε τον πατέρα μου μωρό, το 1966.

χρόνια μόλις πριν, ο ίδιος μαζί με Ελληνοκύπριους αγωνίζονταν πλάι-πλάι για τα δίκαια των εργαζομένων αυτού του τόπου, άσχετα από την καταγωγή τους.

Ο παππούς μου και οι δύο άλλοι Ελληνοκύπριοι έμειναν σε αυτό το χωριό, αιχμάλωτοι για δυο-τρεις μέρες. Τους έκλεισαν μέσα σε ένα δωμάτιο χωρίς παράθυρα, για να μην τους βρουν τα τανκ των Τούρκων που προέλαυναν μέσα στο χωριό. Ο ηλικιωμένος την ώρα που έκλεινε την πόρτα και τους βύθιζε στο σκοτάδι, σχολίασε ότι ήταν «νεκατοιασμένα πράματα». Την επομένη στις τέσσερις το πρωί τους ξύπνησαν, τους έβαλαν σε ένα τζιπ με σβηστούς τους προβολείς και τους άφησαν σε ένα σημείο του δρόμου με οδηγίες για να πάνε μέχρι το χωριό Μακράσκα. Τους προειδοποίησαν: «Οι ποδά, έσκει άλλο τούρτζικο χωρκό» και «Εν θέλουμε να πείτε κανενού τίποτε». Έφτασαν με τα πόδια μέχρι τη Μακράσκα, όπου πέντε-έξι ένοπλοι Ελληνοκύπριοι πρόσεχαν το χωριό, το οποίο είχε εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους του. Τους πήραν ολόισια στον αστυνομικό σταθμό της Ξυλοτύμπου για να δώσουν κατάθεση.

Εκεί ο παππούς βρήκε τους θείους της γιαγιάς, Αντρέα και Χρυσταλλού. Στον δρόμο βρήκε και τον Αντωνάτζη, τον παππού του Γιάννη Παπαγιάννη, που ρωτούσε αν τον είδε στο Τζιάος. Η ιστορία του Γιάννη γνωστή σε όλους και η κατάληξή της τραγική. Στην Ξυλοτύμπου επανασυνδέθηκε σύντομα με την υπόλοιπη οικογένεια, πήρε το απολυτή-

ριό του από τον στρατό στη Σκαρίνου και επέστρεψε στη δουλειά.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΑΣ

Ο παππούς μου Σάββας Τσαγγάρης εύχεται αυτοί οι άνθρωποι να έχουν εξίσου καλή τύχη και να είναι ασφαλείς. Είναι πραγματικά ευγνώμων το πόσο τυχερός υπήρξε, γνωρίζοντας τη μοίρα άλλων που δεν τα κατάφεραν να επιστρέψουν στο σπίτι τους. Είναι τόσο ευγνώμων που κάποτε, όταν του ζητάμε μια χάρη ή ζητάμε τη συμβουλή του, αναφέρει ότι «για αυτό γλύτωσα, για να μπορώ σας βοηθώ». Ένα αστέιο που έχουμε στην οικογένεια είναι ότι εξάντλησε όλα τα αποθέματα της καλής τύχης που μπορεί να έχει κάποιος στη ζωή του, άρα είναι σπατάλη χρόνου και χρημάτων το να δοκιμάσει την τύχη του στο τζόκερ. Πέρα όμως από την ευγνωμοσύνη που μπορεί να νιώθουμε ως οικογένεια, θεωρώ ότι μια απίστευτη ιστορία ανθρωπιάς, μέσα στη λαίλαπα του πολέμου, την ώρα που τα πνεύματα οξύνονται και η καχυποψία αυξάνεται, έχει τεράστια δύναμη. Αρχικά διότι αποδεικνύει το μεγαλείο ψυχής των πρωταγωνιστών, σε πρώτο επίπεδο, αλλά σε δεύτερο επίπεδο δίνει σε όλους μας ελπίδα ότι οι άνθρωποι του τόπου μας μπορούν να ζήσουν ειρηνικά μαζί. Συν τοις άλλοις, ενισχύει την πεποίθηση ορισμένων εξ ημών ότι ο άνθρωπος μπορεί να παραμείνει άνθρωπος, παρά τα ξόρκια οποιασδήποτε Κίρκης, εάν τα επιλέξει συνειδητά και κρατήσει τις ιδέες του ακέραιες.

● ● ●

Ενθυμούμενος την ιστορία, ο παππούς σκέφτεται ότι οι Τουρκοκύπριοι τους απεδέυθέρωσαν εκείνη την ημέρα για να γδυνώσουν, διότι ήξεραν ότι θα καταδαμβάνονταν η Άχνα και η Μακράσκα και θα ήταν σχεδόν αδύνατον για τους τρεις Ελληνοκύπριους στρατιώτες να φύγουν, χωρίς να τους ανιχνεύσει κανείς.

Δεν ξεχνιέται η λεμονάδα που μας έδωσαν στο Λήδρα Πάλας

Ο αιχμάλωτος ποδέμιου Σάββας Σάββα διηγείται την περιπέτειά του.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ,
ΑΠΟΣΤΟΛΟ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο Σάββας Σάββα αιχμαλωτίστηκε εκείνον τον μαύρο Αύγουστο του 1974, και μεταφέρθηκε στις τουρκικές φυλακές της Αττάλειας. Εκεί έμεινε για 20 περίπου ημέρες, έως ότου απολύθηκε. Αυτό που του έχει μείνει ανεξίτηλο από εκείνες τις σκοτεινές ημέρες λέει στη Νιοχωρίτικη Φωνή πως είναι η λεμονάδα που τους προσέφεραν μετά την απελευθέρωσή τους στο Λήδρα Πάλας: «Το πρώτο πράμα που μας έδωσαν ήταν μια λεμονάδα και ένα τσιγάρο, “Threefives 555”, νομίζω, ξεχνιέται αυτή η λεμονάδα ή το τσιγάρο;». Συναντήσαμε τον Σάββα Σάββα στο οικημα του «Απόλλωνα» για να μας μιλήσει γι’ αυτή του την εμπειρία, η οποία του έχει μείνει, όπως είναι φυσικό, ανεξίτηλη στη μνήμη. Ο κ. Σάββας παντρεύτηκε το 1978, τη Θεοδότα από το Λεονάρισσο, και μαζί απέκτησαν δύο παιδιά, τον Κώστα και την Ελένη.

–Πότε γεννήθηκαν κ. Σάββα;

–Γεννήθηκα στις 29 Δεκεμβρίου 1955 στο Νέο Χωρίο Κυθρέας, γονείς μου ήταν ο Κώστας Σάββα, από τη Συρκανιά της Κυθρέας, εξ ου και το Συργκανίτης, και μητέρα μου η Καλλιόπη Σατσιά. Έχω ακόμη τέσσερα αδέρφια, όλοι μικρότεροί μου, τους Αντρέα, Μιχάλη, Σωτήρη και Τάκη.

–Σχολείο πού πήγες;

–Πήγα στο δημοτικό σχολείο του χωριού μου, από το οποίο αποφοίτησα το 1967. Μετά πήγα δύο χρόνια στο Παγκύπριο Γυμνάσιο. Εγκατέλειψα το σχολείο και εργάστηκα ως οικοδόμος, μαθαίνοντας την τέχνη στον θείο μου εργολάβο Γεώργιο Σατσιά.

–Στην Εθνική Φρουρά πότε κατατάγθηκες;

–Κατατάγνηκα τον Γενάρη του 1973. Έκαμα τη βασική μου εκπαίδευση στο ΚΕΝ Λάρνακας. Μαζί μου ήταν ακόμη τρεις Νιοχωρίτες, ο Σάββας Αποστολίδης, ο Νίκος Ζερταλής, ο Γιάννης Καρτακούλλης και ο Αντρέας Λόντος. Ύστερα από 40 μέρες ορκιστήκαμε, εγώ ήμουν τυφεκιοφόρος, αλλά τοποθετήθηκα στην 21η Επιλαρχία Αναγνωρίσεως στο ΒΜΗ και εκπαιδεύτηκα στις μπαζούκες. Ακολούθως τοποθετήθηκα στο 11ο Τακτικό συγκρότημα, κοντά στο αεροδρόμιο Λευκωσίας. Εκεί υπηρέτησα μέχρι τον Μάιο και ακολούθως μετατέθηκα στο 251 Τάγμα Πεζικού στη Γλυτζιώτισσα, στην Κερύνεια.

–Το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974, σε βρίσκει στο τάγμα σου, πώς ήταν το κλίμα στη μονάδα;

–Το κλίμα ήταν πολύ φορτισμένο, δεν μπορούσαμε να μιλήσουμε ειδικά οι Μακαριακοί ή οι αριστεροί... ου Παναγία μου, πού να τολμήσεις να μιλήσεις. Οι περισσότεροι αξιωματικοί ήταν εξ Ελλάδος, είχαμε και Κυπραίους ήταν ο λοχαγός ο Ερμής, ο οποίος είχε λόχο εκτός του στρατοπέδου, επίσης ο ανθυπολοχαγός Πουλούκκος. Το πραξικόπημα έγινε Δευτέρα. Εμείς βγάσαμε σκοπιά στα πυρομαχικά, εκεί είχαμε τσαντίρι. Άμα έγινε το πραξικόπημα ήρθαν Εοκαβηπατζήδες μέσα στο στρατόπεδο και τη νύχτα της 16ης προς τη 17η κάποιοι πήραν το όπλο ενός κληρωτού, το περιεργάζονταν, το όπλισαν και το έβαλαν στον οπλοβαστό οπλισμένο. Την άλλη μέρα ο κληρωτός στον οποίο ήταν χρεωμένο το όπλο το πήρε και τράβηξε τη σκανδάλη. Η σφαίρα εξοστρακίστηκε και με χτύπησε στο πλευρό και κάποιου άλλου

“

Εγώ δεν κυκλοφορούσα στο χωριό, μόνο πήγαίνα στη βαδανιά και παίζαμε τάβλι με τον Παφίτη, κάποτε ερχόταν και η γυναίκα του Κύσια Κιωρίδη, η Κρίνα» δέει ο Σάββας Σάββα, ο οποίος είχε βρεθεί τραυματίας στο χωριό μεταξύ ά και β' εισβολής.

τρύπησε το πόδι του. Με πήραν στο νοσοκομείο της Κερύνειας όπου υποβλήθηκα σε χειρουργική επέμβαση και εκεί με βρίσκει η εισβολή.

-Τι έγινε τότε;

-Το νοσοκομείο ήταν πολύ παλιό, οι τοίχοι δεν είχαν σοβά αλλά γύψο, ήταν κοντά στο κάστρο της Κερύνειας. Με τους βομβαρδισμούς των Τούρκων έπεφταν οι γύψοι από τους τοίχους και αποφασίσθηκε η μεταφορά μας στο

Μπέλλαπαϊς. Μας έβαλαν σε δύο ασθενοφόρα, εκ των οποίων το ένα ήταν πολύ παλιό και δεν μπορούσε να βγει το ανήφορο. Μας κατέβασαν από το παλιό ασθενοφόρο και μας έβαλαν στην κάσια κάποιου βαν που περνούσε εκείνη την ώρα και μας μετέφεραν στο Μπέλλαπαϊς, όπου μείναμε ακόμη μερικές μέρες. Στο μεταξύ αυξήθηκαν οι τραυματίες, οπότε εμείς που μπορούσαμε να περπατήσουμε μας έβαλαν στην εκκλησία.

“

*Μας κατέβα-
σαν από το
παχιά ασθενο-
φόρο και μας
έβαδαν στην
κάσια κάποιου
βαν που περ-
νούσε εκείνη
την ώρα και
μας μετέφεραν
στο Μπέλλα-
παίς, όπου μεί-
ναμε ακόμη
μερικές μέρες.*

Άρχισε να γεμίζει και η εκκλησία και ένα σπίτι δίπλα. Δυστυχώς δεν υπήρχε φαγητό. Πήγαμε σε ένα τριώροφο σπίτι που ανήκε στον παπά του χωριού, φαγητό δεν μας έφεραν και πήγαμε στο σπίτι της πριγκίπισσας [σ. σσ. Ζήνας ντε Τύρας Κάνθερ]. Εκεί είχε πολύ κόσμο, εκεί μας έδωσαν φαγητό. Κάθε μέρα με έπαιρναν στο νοσοκομείο στο Μπέλλαπαίς και μου άλλαζαν την πληγή. Μείναμε ακόμη 3-4 μέρες, στο μεταξύ οι Τούρκοι προχώρησαν και έφτασαν μέχρι το Καζάφани, δεν ξέρω αν έφτασαν μέχρι και τον Άγιο Επίκτιτο και έστειλαν τα Ηνωμένα Έθνη πάνω και είπαν στους δικούς μας ότι θα προελάσουν και θα καταλάβουν το Μπέλλαπαίς, όπου μπορεί να είχε και 10.000 κόσμο. Υπήρχε ανησυχία, φόβος για το τι θα γίνει, εγώ ρώτησα την προϊσταμένη νοσοκόμα τι να κάνω. «Εσένα θα σε στείλω με το ασθενοφόρο, να φύγεις», μου είπε. Με έβαλε στο ασθενοφόρο, ευτυχώς ο οδηγός γνώριζε ένα χωματόδρομο που πήγαινε από το Μπέλλαπαίς πάνω από το Καζάφани και τον Άγιο Επίκτιτο και έφτανε στον νέο δρόμο της Κερύνειας μέσω Κυθρέας. Μας έφερε σε ένα προσωρινό νοσοκομείο στην Κυθρέα, εκεί που ήταν η εκκλησία της Αγίας Μαρίας. Ο οδηγός έκανε συνέχεια κούρσες και έφερνε τραυματίες. Όταν φτάσαμε στην Αγία Μαρίνα, τους λέω: «Εγώ θα φύγω, θα πάω σπίτι μου». Προθυμοποιήθηκε κάποιος που είχε αυτοκίνητο και με πήρε σπίτι μου. Αυτό έγινε 25 με 26 Ιουλίου. Στο σπίτι μου, που ήταν πάνω από τη βαλιανιά προς τα βορειοδυτικά, έμεινα γύρω στις 10 μέρες.

–Πώς ήταν το κλίμα στο χωριό;

–Εγώ δεν κυκλοφορούσα στο χωριό, μόνο πήγαινα στη βαλιανιά και παίζαμε τάβλι με τον Παφίτη, κάποτε ερχόταν και η γυναίκα του Κώστα Κτωρίδη, η Κρίνα. Η αλήθεια είναι ότι εφοούμουν, δεν ήμουν δεξιόφρονες, δυστυχώς εγυρίζαν κάποιοι χωριανοί μας με σκοπό αν δουν κάποιο να τον στείλουν πίσω, αλλά έκαμναν επιλογή στα σπίτια που επήγαιναν... Με πήρε ο πατέρας μου στο στρατόπεδο της Κυθρέας, γιατί δεν ξέραμε πού ήταν η μονάδα μου, ή τι απέγινε. Εκεί μου είπαν ότι δεν μπορούσαν

να με δεχθούν και με παρέπεμψαν στη μονάδα μου που ανασυγκροτήθηκε και έδρευε πίσω από το Προεδρικό. Πήγα στο στρατόπεδο της μονάδας και μετά από 4-5 μέρες μάς μετέφεραν με λεωφορεία στον Κουτσοβέντη, αφού περάσαμε βόρεια της Κυθρέας, εκεί που ήταν το Φιλέρι. Αυτό έγινε γύρω στις 8 Αυγούστου. Φτάσαμε στην περιοχή βράδυ, μεσάνυχτα, βγάσαμε διπλοσκοπιά. Δυστυχώς, υπήρχε έντονη δυσοσμία από άταφα πτώματα στρατιωτών που κείτονταν σε κάποια απόσταση από το φυλάκιο μας, τι φυλάκιο... κάποιες πέτρες. Είμαστε στην πρώτη γραμμή, το Δίκωμο και το Συχαρί είχαν καταληφθεί. Εμείς ήμασταν υποτίθεται στο τελευταίο φυλάκιο και από εκεί και κάτω άρχιζε το τάγμα του Τάσου Μάρκου προς τη Μια Μηλιά. Εμείς ήμασταν πάνω από το δρόμο Βουνό-Συχαρί. Εγώ επειδή είχα το τραύμα στο πλευρό κοιμόμουν στη μαξιλάρα ενός λεωφορείου, αντί κατάχαμα.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ

–Με την έναρξη του β' γύρου της εισβολής στις 14 Αυγούστου...

–Μόλις άρχισε η δεύτερη εισβολή δεχθήκαμε καταγιοισμό πυρών κυρίως από όλμους που έπεφταν σωρηδόν. Για να προστατευθώ μπήκα μέσα στους ρότσους. Με πλησίασε ο Έλληνας λοχαγός μου και με ρώτησε πού είναι η μπαζούκα. Του λέω ότι είναι πιο κάτω. Ανέσυρε το πιστόλι του και με απείλησε: «Γρήγορα να πάεις να τη φέρεις». Ήταν καθαρή αυτοκτονία να πάεις να την πάρεις, αφού ήταν καθαροτόπι, οι Τούρκοι έβαζαν συνεχώς, πού να πάεις; Έκρυσπα εκεί στις πέτρες και έκαμα μια κίνηση πως θα πάω και περιμένα. Στο μεταξύ αυτός πήρε 2-3 άλλους που ήταν μαζί του και έφυγε, εγκατέλειψε τη θέση μας και ούτε μας είπε τίποτε, έγινε καπνός. Ο λοχαγός λεγόταν Τσίτσας, πήγε στον Κουτσοβέντη, έβαλε κάποιους στο όχημα και φύγανε. Εμάς μας εγκατέλειψε τζει πάνω τζει.

–Αφού έφυγε ο λοχαγός σας, τι κάνατε...

–Έπρεπε να φύγουμε κι εμείς, ήταν ένα χάος. Για να φύγουμε από εκεί έπρεπε να περάσουμε από ένα χωράφι που

ήταν ολοκάθαρο, οι Τούρκοι πήραν τα υψώματα από πάνω. Τι να κάνουμε, ρισκάραμε δυο-δυο, τρεις-τρεις, ορμήσαμε τρέχοντας ζιγκ-ζαγκ, πώς γλυτώσαμε, ένας Θεός το ξέρει, οι σφαιρες σφύριζαν από πάνω μας. Βρεθήκαμε τελικά καμιά δεκαριά άτομα της μονάδας μου στα Λακκοβούναρα. Όσοι επάνδρωναν το από κάτω φυλάκιο του Τάσου Μάρκου σκοτώθηκαν όλοι. Αυτό το έμαθα εκ των υστέρων. Επειδή από κάτω ήταν ισοτόπι, εκρατήσαν εκείνοι το πόστο και έδωσαν τον χρόνο στους άλλους αλλά και σε εμάς να οπισθοχωρήσουμε. Στο μεταξύ ήμουν ο μόνος που γνώριζε την περιοχή. Από τα Λακκοβούναρα κατευθυνθήκαμε προς το γήπεδο της ΑΕΚ και κατεβήκαμε στο Νιόχωρκο, κοντά στο μεσημέρι. Περάσαμε από το σπίτι μου, δεν είχε κανένα μέσα, φάγαμε κάτι και ήπιαμε νερό. Εμείς νομίζαμε ότι αν πηγαίναμε στον δρόμο του Βαρωσιού θα γλυτώναμε. Πηγαίνοντας προς τα λιοχώρκα του Νιοχώρκου, νομίζω στα αλακάτια, είδα τον Καννή, την Καννού, την Καλαμαρού, και κάποιους άλλους. Περάσαμε από το χωράφι του Χρίστου του Κούννου, που είχε διάτρηση, οπότε είδα στον δρόμο μια φάλαγγα τουρκικών αυτοκινήτων κατευθυνόμενων προς το Βαρώσι, από τα οποία κατέβαιναν Τούρκοι στρατιώτες. Φοβηθήκαμε να πάμε προς τα κάτω, στο μεταξύ μείναμε μόνο πέντε άτομα. Στραφήκαμε πίσω και κατευθυνθήκαμε προς τη Βώνη. Φτάσαμε στο Τσιουφλικούι, τζιαμέ στους ευκαλύπτους και είδαμε 4-5 στρατιωτικά αυτοκίνητα, μάλλον τουρκικά. Γυρίσαμε και πάλι πίσω και είπαμε να πάμε στη Χαλεύκα, στο βουνό. Στο μεταξύ περνούσαν οι ώρες, πήγαμε στην Κυθρέα, στο κέντρο «Πλοιάριο», ήταν ανοιχτό, ήπιαμε καφέ, τον πληρώσαμε... Φτάσαμε στο πρόχειρο νοσοκομείο στην Αγία Μαρίνα, όπου είχε πολλούς δικούς μας στρατιώτες τόσο της μονάδας μας όσο και από άλλες μονάδες. Όλοι φορούσαν πολιτικά, έβγαλαν τα στρατιωτικά, πέταξαν τα όπλα τους. Αποφασίσαμε και μείναμε κι εμείς εκεί και αλλάξαμε κι εμείς ρούχα. Την επομένη το πρωί στο σπίτι που μείναμε είχε και πολλούς ηλικιωμένους, οι περισσότεροι πήγαν εκεί στο νοσοκομείο.

Γύρω στις 7:30 το πρωί τους έπιασαν, εγώ έμεινα με τους άλλους μέσα στο σπίτι, κατά τις 10 ακούσαμε φωνή, τους φωνάξαμε «Εντάξει», αλλά δεν τολμούσαμε να βγούμε, οπότε ο Τούρκος έριξε μια ριπή πάνω στην πόρτα, ευτυχώς δεν χτυπήθηκε κανένας, στο τέλος βάλαμε μια γριά βγήκε πρώτη αυτή και ακολουθήσαμε εμείς. Μας μάζεψαν όλους πιο κάτω από την Αγία Μαρίνα, σε μια στροφή του δρόμου. Γύρω στις 4 το απόγευμα μάς μετέφεραν στο Νιόχωρκο, στην εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους.

–Θυμάσαι ποιους χωριανούς είδες εκεί;

–Ναι. Είδα τον δάσκαλο Γεώργιο Κυριακίδη με τη γυναίκα του τη Ροδού, τον Μαύρο, την Καλαμαρού, η οποία μαγείρευε μακαρόνια για να φάμε και άλλοι. Ήταν Τούρκοι στρατιώτες, όχι Τ/κ οι φύλακες.

–Άφησαν τις γυναίκες να πάνε στα σπίτια να μαγειρέψουν;

–Όχι, πήγαν οι γυναίκες στο συνεργατικό παντοπωλείο και έφεραν μακαρόνια και μαγείρεψαν για να φάμε αλλά να φαν και αυτοί. Η εκκλησία ήταν γεμάτη, φίσκα.

ΣΤΟ ΓΚΑΡΑΖ ΤΟΥ ΠΑΥΛΙΔΗ

–Στη συνέχεια τι έγινε;

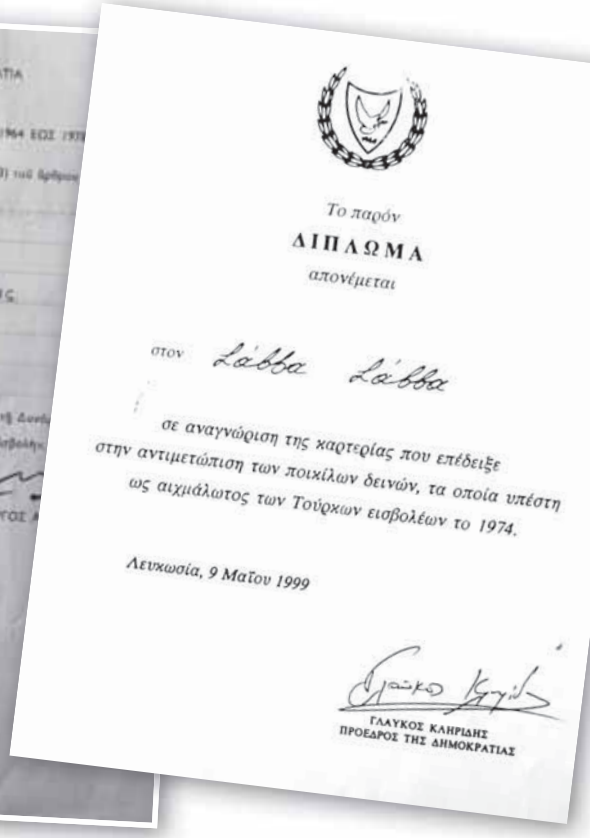
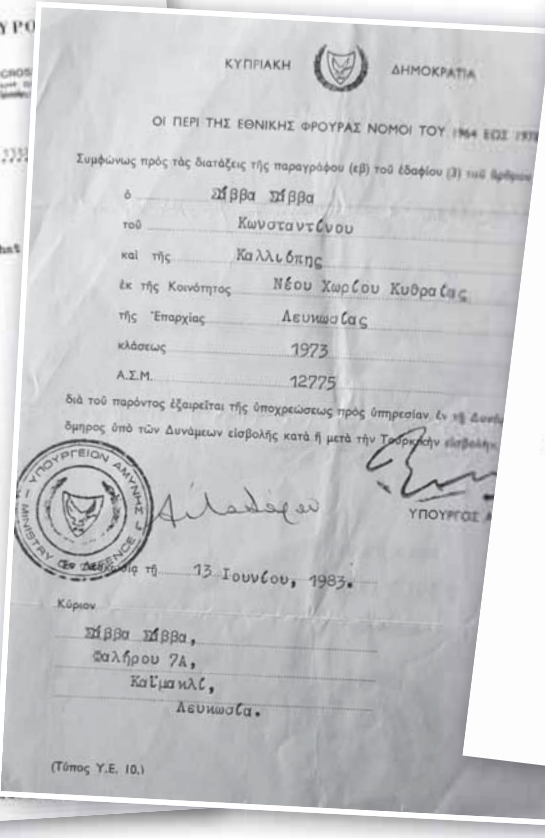
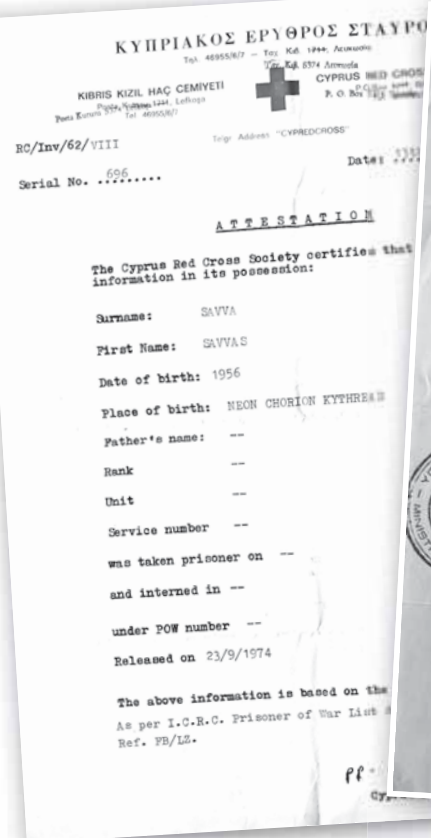
–Το απόγευμα μάζεψαν τους νεαρούς άντρες, μας έδεσαν μάτια και χέρια και μας έβαλαν σε λεωφορεία. Είδα πολλούς χωριανούς μας ηλικιωμένους, αλλά μετά που ήρθαν οι Τουρκοκύπριοι όλοι αυτοί ήταν σκοτωμένοι. Μας έφεραν στο Γκαράζ του Παυλίδη, μας κατέγραψαν οι Τούρκοι κι εγώ τους είπα ότι είμαι μαθητής, εκεί έκανα πολλές μέρες.

–Θυμάσαι άλλους Νιοχωρίτες στο Γκαράζ του Παυλίδη;

–Όχι, μόνο τον Πάμπη και τον γιο του Ζαντή, ο οποίος δυστυχώς έφαγε πολύ ξύλο, γιατί δεν μιλούσε αφού ήταν κωφάλαλος, αλλά αυτοί έμεναν άσυλα μες στο Γκαράζ, εμείς μέναμε μέσα στα γραφεία και ήταν πιο λίγος ο κόσμος εκεί. Επρόκειτο να μας μεταφέρουν στην Τουρκία, αλλά η αναχώρηση αναβλήθηκε γιατί όλοι πάθαμε τροφική δηλητηρίαση από χαλασμένα ρεβίθια που μας έδωσαν και φάγαμε.

“

«Γρήγορα να πάεις να τη φέρεις». Ήταν καθαρή αυτοκιονία να πάεις να την πάρεις, αφού ήταν καθαροτόπι, οι Τούρκοι έβασαν συνεχώς, πού να πάεις;

“

*Mas μάψεψαν
όδους πιο κά-
τω από την
Αγία Μαρίνα,
σε μια στροφή
του δρόμου.
Γύρω στις 4
το απόγευμα
μιάς μετέφεραν
στο Νιόχωρκο,
στην εκκδήσσια
του Αγίου Χα-
ραλάμπους.*

–Η ζωή στο Γκαράζ πώς ήταν, σας χτυπούσαν;

–Όχι, τίποτε, όμως το φαγητό ήταν πολύ λίγο, ένα κομμάτι ψωμί και 5-6 ελιές. Μετά από κάποιες μέρες, αρχές του Σεπτεμβρη, μας έδεσαν τα μάτια και τα χέρια, μας έβαλαν στα λεωφορεία και μας μετέφεραν στην Κερύνεια, μπήκαμε στο πλοίο, μας άνοιξαν τα μάτια, τρέμαμε από τον φόβο μας, δεν ξέραμε τι μας περίμενε. Φτάσαμε στη Μερσίνα, μας έβαλαν σε φορτηγά, αυτοί που ήταν στο πίσω μέρος έτρωγαν αρκετό ξύλο, θυμάμαι ένα από τη Χάρτζια που τον χτύπησαν στο κεφάλι με το στελφι του κουσπου και τον τραυμάτισαν σοβαρά. Επίσης στις φυλακές, όταν περπατούσες στο διάδρομο έτρωγες πολύ ξύλο. Εστέκαν από τη μία και από την άλλη του διαδρόμου και χτυπούσαν αλύπητα.

–Σας ανέκριναν;

–Ναι, μας έβαλαν σε κάποια οχήματα που ήταν κλειστά και γινήκαμε φούσκα λούμα που το δρώμα, και μας πήραν σε ένα χώρο που δεν θα ξεχάσω ποτέ μου, ήταν κάτι τζιελλούδκια, ένα επί δυο, έβλεπες ματωμένους τοίχους, οι ΕΣΑ-τζήδες ήταν δυο μέτρα ο καθένας, άμα

βλέπεις έτσι πράματα τρέμεις από τον φόβο σου. Μας έπαιρναν ένα-ένα. Όταν ήλθε η σειρά μου, με πήραν στον ανακριτή, που ήταν Τ/κ και μιλούσε άπταιστα ελληνικά, την κυπριακή διάλεκτο. Πρώτη του κουβέντα: «Το ΑΣΜ σου». Του είπα ότι δεν πήγα στρατιώτης και ότι ήμουν μαθητής. Με ρώτησε από πού είμαι και πού με έπιασαν, του απάντησα. Ενώ μιλούσαμε με ρωτά ξαφνικά: «Ποιο ήταν το τάγμα σου είπαμε». Μα αφού σου είπα είμαι μαθητής, προσπάθησε δυο-τρεις φορές να με παγιδέψει, να με πιάσει μέσα, άμα δεν με έπιασε, μου είπε ότι θα φύγω σε δύο μέρες, θα πάω Κύπρο. Φυσικά δεν τον πίστεψα. Είναι αλήθεια ότι στην Τουρκία έκανα περίπου 15 μέρες. Ήμουν από τους τελευταίους που πήγαμε και από τους πρώτους που φύγαμε.

–Είχε κι άλλους χωριανούς μαζί σου;

–Ναι, ήταν ο Στέλιος Στυλιανάκης, ο καθηγητής, ο οποίος ήταν ο πρόεδρος του θαλάμου μας. Και αυτός έφυγε νωρίς. Εμάς που θα φεύγαμε πρώτοι μας έβαλαν ξεχωριστά, ήμουν μαζί με τον Στυλιανάκη.
–Άλλοι Νιοχωρίτες...

–Ναι, ο αδελφός του Στυλιανάκη ο Κυριάκος του Πετρούτσιου, θυμούμαι όταν ήλθαμε Κύπρο τους Πννιαίες, τον Νίκο του παρπέρη, όταν ήλθαμε Κύπρο, από την Κερύνεια μας πήραν στη Λευκωσία, στην Παλαιστρα για 2-3 μέρες και μετά στο Φιλοξένια, από το Λήδρα Πάλας, όπου μας κούρευαν, μας ξύρισαν, υποτυπωδώς.

–Στις φυλακές της Τουρκίας στείλατε κάποιο μήνυμα, πώς ήταν το κλίμα;

–Όχι δεν έστειλα μήνυμα, φοβόμασταν πάρα πολύ, ωστόσο υπήρχαν και μερικοί δεσμοφύλακες που ήταν καλοί, θυμούμαι ένα δεσμοφύλακα από τον οποίο του ζήτησα τσιγάρο και μου έδωσε ένα πακέτο.

–Σάββα, τι σου έχει μείνει από αυτή την εμπειρία;

–Δεν ξεχνιούνται αυτά τα πράματα, θυμούμαι που μας έφεραν στο Λήδρα Πάλας και το πρώτο πράμα που μας έδωσαν ήταν μια λεμονάδα και ένα τσιγάρο, «Threefives 555», νομίζω, ξεχνιέται αυτή η λεμονάδα ή το τσιγάρο;

–Οι γονείς σας ήξεραν πού βρισκόσασταν;

–Το έμαθαν μετά, τους έστειλα μήνυμα μέσω του Ερυθρού Σταυρού που μας κατέγραψε, αν δεν κάνω λάθος στο Γκαράζ του Παυλίδη. Δεν ήξεραν την τύχη μου, πού ήμουν, το μόνο που γνώριζαν ήταν ότι είμαι αιχμάλωτος. Τους βρήκα όλους στην Ξενοδοχειακή Σχολή, έρχονταν κάθε μέρα με την προσμονή και την ελπίδα να με δουν ανάμεσα στους απελευθερωθέντες. Οι γονείς μου τότε έμεναν στο Γυμνάσιο Ακροπόλεως. Μετά τον γυρισμό μου μείναμε εκεί, αλλά έπρεπε να φύγουμε γιατί θα λειτουργούσε το σχολείο. Πήγαμε στο Καϊμακλί, εκεί ήταν η παπλωματίνα, η μάνα του Σαλαγκού, που ήταν αδελφή της γιαγιάς μου, και της ζητήσαμε να μας βρει κανένα σπίτι. Μας έδειχναν κάτι χαλαμάντουρα... τελικά κάποια μας είπε ότι στο Βόρειο Πόλο είχε εργατικές κατοικίες που μόλις τελείωσαν, ήταν καινούργια, μπήκαμε μέσα σε ένα σπίτι, μας έβαλαν ρεύμα. Μείναμε δυο-τρία χρόνια.

–Σάββα, αυτή η εμπειρία τι σου άφησε πίκρα, μίσος...

–Για τους Τουρκοκύπριους ναι νιώθω μίσος, και να σας πω γιατί, αν μας άφηναν στα χέρια τους, δεν θα γλυτώναμε. Εμείς γλυτώσαμε, γιατί μας συνέλαβε και μας κράτησε ο τουρκικός στρατός.

–Αυτό το μίσος που είχαν οι Τουρκοκύπριοι πού οφείλεται;

–Να σας πω, εκάμαν τους τζιαι οι χωρκανοί μας καμπόσα.

–Δηλαδή ήταν χωριανοί μας αυτοί που σκότωναν;

–Ναι, αλλά και της γύρω περιοχής, έφυγαν οι Νιοχωρίτες Τουρκοκύπριοι το 1964 και πήγαν στο Μπέν Κιογιου, στην Επκώ, το ίδιο και οι τουρκοκύπριοι Παλαικυθρίτες. Αυτοί είχαν τεράστιο μίσος για εμάς, γιατί οι δικοί μας τους χάλασαν τα σπίτια τους, άλλοι εκμεταλλεύονταν τις περιουσίες τους. Το 1974 όταν ήλθαν πίσω όποιον έβρισκαν τον καθάριζαν.

–Για τους Τουρκοκύπριους έχεις κάποια πικρία...

–Ναι θυμούμαι που ήλθαν στην εκκλησία του χωριού μας, ήταν αυτοί που μας έδεναν, θυμούμαι που κρατούσαν ππάλες, ένας την κρέμασε στη ζώνη του και στον ώμο το ττόμπσον. Είχα ένα φίλο που ήταν παλικάρι, γεροδεμένος. Όταν ο Τ/κ τον έδενε του λέει: «Γιασιασίν μπεκοπέλλιν του Γρίβα, έθελες Ενωσιν, ααα!». Έδωσεν του κάτι ππουινιές, θα τον σκότωνε. Πού ήξερε ότι ήταν Γριβικός... και δεν ήταν το κοπελλοΐν.

Νιώθω αυτήν την πικρία για τους Τ/κ, όχι μόνο από την προσωπική μου εμπειρία αλλά και από ότι άκουσα και σε άλλες περιπτώσεις, όπως στον Κορνότζιππο, που συνέλαβαν 28 στρατιώτες του 361 Τάγματος Πεζικού που τους σκότωσαν εν ψυχρώ Τουρκοκύπριοι. Εμάς εκεί που μας έπιασαν δεν έφεραν ένα με στρατιωτικά, όσοι ήταν με στρατιωτικά φαντάζομαι τους καθάρισαν.

–Τα αισθήματά σου που υπηρέτησες την πατρίδα σου και πέρασες όσα πέρασες...

–Πολλή απογοήτευση, ήταν όλα προδομένα, μας εγκατέλειψαν οι αξιωματικοί μας και μας άφησαν στο έλεος του Θεού, μας άφησαν μόνους μας στον Κουτσοβέντη, το ίδιο και τους στρατιώτες του 361 Τάγματος Πεζικού.

“

Ποδδή απογοήτευση, ήταν όλα προδομένα, μας εγκατέλειψαν οι αξιωματικοί μας και μας άφησαν στο έλεος του Θεού, μας άφησαν μόνους μας στον Κουτσοβέντη, το ίδιο και τους στρατιώτες του 361 Τάγματος Πεζικού.

Το Νέο Χωρίο Κυθρέας στον Τύπο

Σε αυτό το τεύχος αντί για την καθιερωμένη περιήγησή μας στον Τύπο της εποχής για να σας παρουσιάσουμε δημοσιεύματα σχετικά με την καθημερινότητα του Νέου Χωρίου, σκεφτήκαμε να αναδημοσιεύσουμε σχετικές ανακοινώσεις από το μαύρο καδοκαίρι του 1974, που αφορούν πρόσωπα που τότε αναζητούντο από τους οικείους τους, ενιάσσονας τη στήδη στο μικρό αφιέρωμα του περιοδικού μας για τον Ιούλιο-Αύγουστο του 1974. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΑΝΑΖΗΤΕΙΤΑΙ ΤΥΠΕΡΓΑΤΗΣ ΤΗΣ «ΧΑΡΑΥΓΗΣ»

Παρακαλείται οποιοσδήποτε γνωρίζει οτιδήποτε για τον ένοφρουρο Σάββα Τσαγκάρη, τυπεργάτη της «ΧΑΡΑΥΓΗΣ», από το Νέο Χωρίο Κυθρέας, να πληροφορήσει τον αδελφό του Κυριάκο Τσαγκάρη, τηλ. 40-3311, Λευκωσία. Ο Σάββας Τσαγκάρης εθεάθη για τελευταία φορά σε περσό το Τζάος την πε- Τετάρτη 14 Αυγούστου τότε απωλέσθησαν τὰ ἱ-

ΑΝΑΖΗΤΕΙΤΑΙ ΤΥΠΕΡΓΑΤΗΣ ΤΗΣ «ΧΑΡΑΥΓΗΣ»

Παρακαλείται οποιοσδήποτε γνωρίζει οτιδήποτε για τον εθνοφρουρό Σάββα Τσαγκάρη, τυπεργάτη της «ΧΑΡΑΥΓΗΣ», από το Νέο Χωρίο Κυθρέας, να πληροφορήσει τον αδελφό του Κυριάκο Τσαγκάρη, τηλ. [...], Λευκωσία. Ο Σάββας Τσαγκάρης εθεάθη για τελευταία φορά σε περιοχή παρά το Τζάος την περασμένη Τετάρτη 14 Αυγούστου και από τότε απωλέσθησαν τα ίχνη του.

Χαραυγή, Τρίτη, 22 Αυγούστου 1974, σελ. 2

ΖΗΤΟΥΝ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΤΩΝ

Ἡ οἰκογένεια Βάσου Κούμου, ἀπὸ τὸ Νέο Χωριὸ Κυθραίας, εὐρίσκεται στὸ Κολόσσι καὶ ζη- τᾶ νὰ ἐπικοινωνήσει μὲ τὸν Θεο- ὠρὴ Κασιουλῆ, τυπογράφου τῆς «Χαραυγῆς», Παναγιώτα καὶ Ἀ- νοῦλλα Κούμου καὶ Σταυροῦλα Ἀνδρέου, ὅλοι ἀπὸ τὸ Νέο Χωριό.

ΖΗΤΟΥΝ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΤΩΝ

Ἡ οἰκογένεια Βάσου Κούμου, ἀπὸ τὸ Νέο Χωριὸ Κυθραίας, εὐρίσκεται στὸ Κολόσσι καὶ ζητᾶ νὰ ἐπικοινωνήσει μὲ τὸν Θεοχάρη Κασιουλῆ, τυ- πογράφου τῆς «Χαραυγῆς», Παναγιώτα καὶ Ἀ- νοῦλλα Κούμου καὶ Σταυροῦλα Ἀνδρέου, ὅλοι ἀπὸ τὸ Νέο Χωριό.

Χαραυγή, Τετάρτη 21 Αυγούστου 1974, σελ. 3

Παρακαλείται οἰοσδήποτε γνωρίζει οτιδήποτε διὰ τὸν ἐκ Νέου Χωρίου Κυθραίας Κυριάκον Πόλλαν νὰ ἐπικοινωνήσει τηλεφωνικῶς μὲ τὸν κ. [δυσανάγνωστο] εἰς [...].

Φιλελεύθερος, Κυριακὴ 25 Αυγούστου 1974, σελ. 3

«Ἀγνοεῖται ἡ τύχη τοῦ στρατιώτου τοῦ 7ου Τάγματος μηχανικοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΣΑΒΒΑ τοῦ Γεωργίου ἐκ Νέου Χωρίου Κυθραίας. Οὗτος εθεάθη διὰ τελευταίαν φοράν τὴν 13ην Αὐγούστου στὴν περιοχήν Καραβά. Οἰοσδήποτε γνωρίζει τι περὶ τῆς τύχης του, παρακα- λεῖται ὡς ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Χουστόστομον Ἀντωνιάδην, Εὐαγόρου 4 Λυκαβηττός, Λευ- κωσία, τηλ. 77207.

—Παρακαλείται οἰοσδήποτε γνωρίζει οτιδήποτε διὰ τὸν ἐκ Νέου Χωρίου Κυθραίας -Κυ- ριάκον Πόλλαν νὰ ἐπικοινωνήσῃ τηλεφωνικῶς μὲ τὸν κ. Φ. ... εἰς 41543.

Ἀγνοεῖται ἡ τύχη τοῦ στρα- τιώτου τοῦ 7ου Τάγματος μη- χανικοῦ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΣΑΒ- ΒΑ τοῦ Γεωργίου ἐκ Νέου Χω- ρίου Κυθραίας. Οὗτος εθεάθη διὰ τελευταίαν φοράν τὴν 13ην Αὐγούστου στὴν περιοχήν Καραβά. Οἰοσδήποτε γνωρίζει τι περὶ τῆς τύχης του, παρακα- λεῖται ὡς ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Χουστόστομον Ἀντωνιάδην, Εὐαγόρου 4 Λυκαβηττός, Λευ- κωσία, τηλ. 77207.

περί της τύχης του, παρακαλείται όπως επικοινωνήση με τον Χρυσόστομον Αντωνιάδην Ευαγόρου 4 Λυκαβηττός, Λευκωσία, τηλ. [...].

Φιλελεύθερος, 6 Οκτωβρίου 1974, σελ. 4

Παρακαλείται οποιοσδήποτε γνωρίζει ο,τιδήποτε διά το ζεύγος Θεοφάνη και Παναγιώτας Αντωνίου εκ Νέου Χωρίου όπως επικοινωνήση εις το τηλέφωνον [...].

Φιλελεύθερος, 25 Αυγούστου 1974, σελ. 3

«Αγνοείται η τύχη τους: Γεωργαλλή Γεώργιος του Θεοδώρου (2) από τη Βόων, 30 ετών. Διέμενε στο Νέο Χωρίο Κυθρέας. Υπηρετούσε στο Τζιάος. Μετεφέρθη από στρατιώτη στη Μουσουλίτα».

Χαραυγή, 29 Αυγούστου 1974, σελ. 4

«Παρακαλείται ο απολυθείς την Παρασκευήν αιχμάλωτος Χρίστου Λαβύθης εξ Αφάνειας, εάν γνωρίζει στιδήποτε διά τον εικονιζόμενον Γεώργιον Κυριάκου Χατζηγιάννην (Πινιαήν) εκ Νέου Χωρίου Κυθραίας να επικοινωνήση προσωπικώς με τα γραφεία του Φιλελευθέρου ή με το τηλέφωνον [...].»

Φιλελεύθερος, 20 Οκτωβρίου 1974, σελ. 2

«Οιοσδήποτε γνωρίζει τι περί της τύχης του κοινοτάρχου του Νέου Χωρίου Κυθραίας Σοφοκλή Ζερβού, 60 ετών, ο οποίος εθεάθη διά τελευταίαν φοράν εις την περιοχήν Άσσιας την 21/8/1974 παρακαλείται να επικοινωνήση με τον κ. Κώσταν Κυριάκου εις τα τηλ. [... ή ...]»,

Μάχη, 3 Δεκεμβρίου 1974, σελ. 3

«Οποιοσδήποτε γνωρίζει ο,τιδήποτε για την τύχη του ΝΙΚΟΛΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΦΩΤΗ από το Νέο Χωρίο Κυθρέας, ο οποίος συνελήφθη στην Άσσια την 21η Ιουλίου με άλλους συγχωριανούς του και μετά μετεφέρθη στο Γκαράζ Παυλίδη, παρακαλείται να επικοινωνήση με το τηλέφωνον [...], Λευκωσία».

Φιλελεύθερος, 31 Οκτωβρίου 1974, σελ. 4

ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΑΙ

Παρακαλείται την Παρασκευήν Χρίστου Λαβύθης εάν γνωρίζει οτιδήποτε εικονιζόμενον Γεώργη Χατζηγιάννην (Πινιαήν) εκ Νέου Χωρίου Κυθραίας να επικοινωνήση προσωπικώς με τα γραφεία του Φιλελευθέρου ή με το τηλέφωνον 74589.

**ΑΓΝΟΕΙΤΑΙ
Η ΤΥΧΗ ΤΟΥ**

—Παρακαλείται οιοσδήποτε γνωρίζει οτιδήποτε διά το ζεύγος Θεοφάνη και Παναγιώτας Αντωνίου, εκ Νέου Χωρίου όπως επικοινωνήση εις το τηλέφωνον 31931.

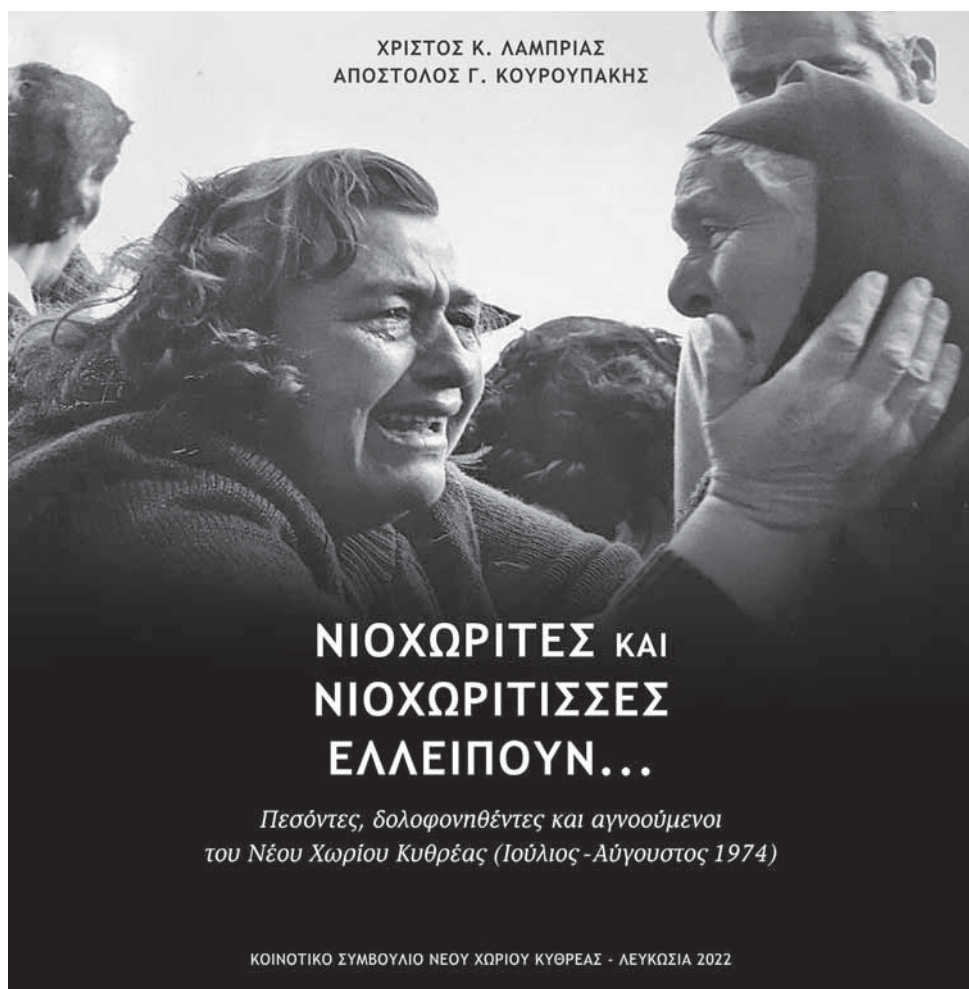
Οιοσδήποτε γνωρίζει τι περί της τύχης του κοινοτάρχου Νέου Χωρίου Κυθραίας Σοφοκλή Ζερβού, 60 ετών, ο οποίος εθεάθη διά τελευταίαν φοράν εις την περιοχήν Άσσιας την 21/8/1974 παρακαλείται να επικοινωνήση με τον κ. Κώσταν Κυριάκου εις τα τηλ. 75679,

—Οποιοσδήποτε γνωρίζει οτιδήποτε για την τύχη του ΝΙΚΟΛΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΦΩΤΗ από το Νέο Χωρίο Κυθρέας ο οποίος συνελήφθη στην Άσσια την 21η Ιουλίου με άλλους συγχωριανούς του και μετά μετεφέρθη στο Γκαράζ Παυλίδη, παρακαλείται να επικοινωνήση με το τηλέφωνον 31984, Λευκωσία.

Παρουσίαση του βιβλίου *Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείπουν...*

*Δημοσιεύουμε τις ομιλίες που εκφωνήθηκαν
στην παρουσίαση της έκδοσης του
Κοινοτικού Συμβουλίου Νέου Χωρίου Κυθρέας.*

Η παρουσίαση της έκδοσης του Κοινοτικού Συμβουλίου Νέου Χωρίου Κυθρέας, *Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείποντες, δολοφονηθέντες και αγνοούμενοι του Νέου Χωρίου Κυθρέας (Ιούλιος - Αύγουστος 1974)* πραγματοποιήθηκε με πολύ μεγάλη επιτυχία το Σάββατο, 21 Ιανουαρίου 2023, στην Αίθουσα UNESCO του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Στην εκδήλωση χαιρετισμούς απήθυσαν εκπρόσωπος του Επιτρόπου Προεδρίας Φώτης Φωτίου, ο πρόεδρος του Κοινοτικού Συμβουλίου Νέου Χωρίου Κυθρέας Χρίστος Λαμπριάς και ο δρ Απόστολος Γ. Κουρουπάκης, επιστημονικός συνεργάτης Κοινοτικού Συμβουλίου Νέου Χωρίου Κυθρέας. Η ηθοποιός Ειρήνη Ανδρέου απήγγειλε το ποίημα «Ωδή στους 70» της Παναγιώτας Τζιάμπου Χριστούδια, το κείμενο του Απόστολου Γ. Κουρουπάκη «Πρωινό μετά από 46 χρόνια», και το ποίημα «Στους πέντε ήρωες του Τζιάους» της Μαρίας Παπαγιάννη. Παρέμβαση με το κείμενό της «Πώς η οικογένεια ενός αγνοουμένου βίωσε το μαρτύριο της προσμονής της επιστροφής του αγαπημένου της προσώπου» έκανε η Ρεβέκκα Νικολαΐδου Πιερή. Το βιβλίο παρουσίασε ο δρ Κυπριανός Λούης, διευθυντής Μέσης Εκπαίδευσης ΥΠΑΝ. Στην εκδήλωση τηρήθηκε

ενός λεπτού σιγή εις μνήμη των θυμάτων και επιδόθηκαν τιμητικές πλακέτες σε όσους συμμετείχαν με οποιοδήποτε τρόπο στην έκδοση του βιβλίου. Στην παρουσίαση έδωσαν το παρών τους ο θεοφιλέστατος επίσκοπος Μεσαορίας Γρηγόριος, εκπρόσωπος του ΑΚΕΛ, εκπρόσωπος του ανεξάρτητου υποψηφίου για την προεδρία της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη και νυν Προέδρου της Δημοκρατίας, ο πρόεδρος της Ένωσης Κατεχόμενων Δήμων, ο πρόεδρος της Ένωσης Κατεχόμενων Κοινοτήτων επαρχίας Λευκωσίας, εκπρόσωποι σωματείων, οργανώσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Με το πέρας της εκδήλωσης ακολούθησε δεξίωση.

Στην παρουσίαση παρευρέθηκαν πλήθος Νιοχωριτών και Νιοχωριτισσών, καθώς και φίλοι της κοινότητας. Στην εκδήλωση η ηθοποιός Ειρήνη Ανδρέου απήγγειλε ποιήματα και κείμενα σχετικά με τη θεματική του βιβλίου.*

*Η Ειρήνη Ανδρέου είναι κόρη του Γιάννη Καρτακούλλη και της Ελένης Ταλατίνης.

Συναισθανόμαστε και το δικό μας χρέος

ΔΡ ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ Δ. ΛΟΥΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΥΠΑΝ

Κυρία εκπρόσωπε του Επιτρόπου Προεδρίας, αγαπητέ πρόεδρε της Κοινότητας, μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου και εκπρόσωποι των οργανωμένων συνόλων του Νέου Χωρίου Κυ-

θρέας. Γονείς, αδέρφια και συγγενείς των ηρώων μας, εκλεκτοί προσκεκλημένοι, κυρίες και κύριοι,

Είναι πράγματι με ιδιαίτερη χαρά, αλλά και με αισθήματα βαθιάς συγκίνησης, που αποδέχθηκα την πρόσκληση να παρευρίσκομαι στη σημερινή εκδήλωση, η οποία πραγματοποιείται για την παρουσίαση του βιβλίου των κυριών Χρίστου Λαμπρία και Απόστολου Κουρουπάκη με τον τίτλο *Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείπουν. Πεσόντες, δολοφονηθέντες και αγνοούμενοι του Νέου Χωρίου Κυθρέας (Ιούλιος-Αύγουστος 1974)*.

Το Νέο Χωρίο Κυθρέας, το οποίο βρίσκεται στην πεδιάδα της Μεσαορίας, κάτω από τους πρόποδες του Πενταδακτύλου και σε κοντινή απόσταση από τη Λευκωσία, συμπύκνωσε προπολεμικά όλες εκείνες τις εκφάνσεις του χαρακτηριστικού κυπριακού τοπίου, με έντονα τα στοιχεία της ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας, που συνέχιζαν, ωστόσο, να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της φύσης με τις μοναδικές ομορφιές και μυρωδιές της. Αυτήν ακριβώς την ομορφιά αποτυπώνει ο Τάκης Νικολαΐδης στο ποίημά του με τον τίτλο *Χωριό μου* (1990):

*Χωριό μου πόσο επόθησα και πάλι να βρεθώ
μέσα στην πλάνα σιωπή των όμορφων
βραδιών σου
και κάτω από τον έναστρο κι απέραντο
ουρανό σου*

*να κλείσω απαλά τα βλέφαρα και
ν' αποκοιμηθώ.*

*Κι' εκεί του μοσκομύριστου αγέρα σου
η πνοή*

*έτσι γλυκά στον ύπνο μου καθώς θα με
φιλήσω*

*σαν το λουλούδι της αυγής πάλι να ξανανθίσει
μια μέσα μου νιογέννητη κι' ολόδροση ζωή.*

Το Νέο Χωρίο έχει τη δική του μακρά ιστορία, η οποία, σύμφωνα με τις διαθέσιμες πηγές, εκτείνεται πίσω στον 16ο και 17ο αιώνα μ.Χ. Επίσης, κατά την τουρκική εισβολή, ήταν το πρώτο χωριό στο οποίο εισήλθαν οι εισβολείς μετά την κατάρρευση της γραμμής της Μιας Μηνιάς και κατέχει το θλιβερό πρωτείο της Κύπρου, με τον μακρύτερο ίσως κατάλογο θυμάτων, τηρουμένων των πληθυσμιακών αναλογιών. Ήρωες που με αυταπάρνηση έπεσαν στο πεδίο της μάχης, άλλοι που εκτελέστηκαν εν ψυχρώ και άλλοι των οποίων η τύχη έκτοτε αγνοείται. Το παρόν βιβλίο αποτελεί, όπως αναφέρεται στην εισαγωγή, «κιβωτό μνήμης», εν είδει παραμυθίας, για όλους τους Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες, τόσο για εκείνους και εκείνες που βίωσαν από πρώτο χέρι εκείνες τις τραγικές στιγμές, αλλά και για τα παιδιά, τα εγγόνια και τα δισέγγονά τους, που αισθάνονται μεγάλη περηφάνια για τα κατορθώματα και το μεγαλείο ψυχής των προγόνων τους.

Τα τελευταία χρόνια, στο πλαίσιο της προσπάθειας για διατήρηση και διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης, το Κοινοτικό Συμβούλιο Νέου Χωρίου Κυθρέας έχει αναπτύξει πλούσια εκδοτική δραστηριότητα με χαρακτηριστική την έκδοση το 2019 του βιβλίου *Το Ελληνορθόδοξο Χριστιανικό Κοιμητήριο του Νέου Χωρίου Κυθρέας. Ιστορία – Μπάρω*. Σημαντική, επίσης, είναι και η κυκλοφορία του εξαμηνιαίου περιοδικού *Νιοχωρίτικη Φωνή*, από τον Ιούνιο του 2018 έως σήμερα. Το περιοδικό αυτό καταγράφει τη μικροϊστορία του χωριού μέσα από συνεντεύξεις Νιοχωριτών που έζησαν το χωριό προπολεμικά, παρέχοντας πληροφορίες για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως είναι η εκπαίδευση, η Εκκλησία, οι ασχολίες των κατοίκων κ.λπ. Η εν λόγω προσπά-

θεια έχει αγκαλιαστεί, με μεγάλη απήχηση ανάμεσα στους χωριανούς, ειδικότερα ανάμεσα στους αποδήμους.

Η έμπνευση για τη συγγραφή του βιβλίου αυτού ανήκει στον κύριο Χρίστο Λαμπρία, φιλόπατρι και ευπαιδευτο Νιοχωρίτη και πρόεδρο του Κοινοτικού Συμβουλίου του χωριού, ο οποίος αντιλήφθηκε την εγκαρδιότητα με την οποία οι Νιοχωρίτες συμμετέχουν στις εκδηλώσεις που διοργανώνει το Κοινοτικό Συμβούλιο, ειδικότερα κατά την τέλεση του ετήσιου μνημοσύνου πεσόντων και αγνοουμένων της Κοινότητας στον Άγιο Χαράλαμπο στην Αγλαντζιά. Την ιδέα εγκοινοποιήθηκε αμέσως και ο δρ Απόστολος Κουρουπάκης, επιστημονικός συνεργάτης του Κοινοτικού Συμβουλίου, και έτσι η αρχική έμπνευση για μία τέτοια έκδοση γρήγορα μπήκε σε τροχιά υλοποίησης, με τη σύμφωνη γνώμη και του Κοινοτικού Συμβουλίου.

Το βιβλίο, συνολικής έκτασης περίπου 150 σελίδων, διαιρείται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρατίθεται εν συντομία η ιστορία του Νέου Χωριού, όπως επίσης δίνεται αδρομερώς και η στρατιωτική κατάσταση στην περιοχή την περίοδο 1960-1974, με έμφαση στις συνθήκες που επικρατούσαν τις ημέρες του Αυγούστου του 1974, τότε που η τουρκική θηριωδία, ο βίαιος εκτοπισμός και οι δραματικές συνέπειες για τους ξεριζωμένους πρόσφυγες της Κύπρου σφράγισαν ανεξίτηλα τη μοίρα του τόπου μας και τις ψυχές των ανθρώπων του.

Το δεύτερο μέρος αποτελεί την κύρια ενότητα του βιβλίου. Εδώ καταγράφεται το βιογραφικό σημείωμα εβδομήντα τεσσάρων (74) Νιοχωριτών (αγνοουμένων, πεσόντων ή τραυματιών) και εκεί όπου είναι δυνατό παρέχονται οι σχετικές πληροφορίες όσον αφορά στις περιστάσεις υπό τις οποίες τα συγκεκριμένα πρόσωπα έχασαν τη ζωή τους ή εξαφανίστηκαν. Περιλαμβάνεται, επίσης, και ο Στέλιος Παναγής, ο οποίος το 1996, 22 χρόνια μετά την εισβολή του 1974, δολοφονήθηκε άνανδρα από στρατιώτες των τουρκικών φυλακίων, την ώρα που υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία στην Πράσινη Γραμμή. Στις ιστορίες που καταγράφονται στο βιβλίο προστίθενται

και οι ιστορίες δύο Τουρκοκύπριων Νιοχωριτών, του Tahir Mehmet Bosnak και της Nazife Hasan Hudaverdi, οι οποίοι δολοφονήθηκαν στο σπίτι τους στο Νέο Χωριό. Και, όπως σημειώνεται στον πρόλογο από τους συγγραφείς, η αναφορά αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως «μία πρώτη κίνηση συμφιλίωσης του σήμερα με το χθες, προκειμένου να οικοδομηθεί ένα καλύτερο αύριο, για ένα ειρηνικό μέλλον για την Κύπρο ολόκληρη».

Ανάμεσα στους εβδομήντα τέσσερις (74) Νιοχωρίτες που μνημονεύονται στο βιβλίο, οι οκτώ (8) έχασαν τη ζωή τους στο πεδίο της μάχης κατά τα τραγικά γεγονότα του Ιουλίου και Αυγούστου 1974. Από τους οκτώ (8) πεσόντες, οι δύο (2), ο Γεώργιος Γιωργαλλή του Θεόδωρου και ο Κωνσταντίνος Ευθυμίου, είναι δηλωμένοι αγνοούμενοι και δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί. Τα υπόλοιπα εξήντα έξι (66) πρόσωπα πρόκειται για αμάχους και εν ψυχρώ δολοφονηθέντες είτε στο Νέο Χωριό είτε σε άλλα χωριά (στο Τραχώνι Κυθρέας, την Άσσια, το Ορνίθι, και στα τουρκοκυπριακά χωριά Μόρα και Σίντα). Τριάντα επτά (37) από αυτούς έχουν ήδη εντοπιστεί, ταυτοποιηθεί και ταφεί, ενώ τα υπόλοιπα είκοσι εννέα (29) πρόσωπα έκτοτε παραμένουν αγνοούμενοι. Πρόσθετα, στο βιβλίο παρατίθεται ονομαστικός κατάλογος όσων προσώπων συνελήφθησαν αιχμάλωτοι και παρέμειναν στο χωριό εγκλωβισμένοι ή μεταφέρθηκαν στην Τουρκία, καθώς επίσης γίνεται αναφορά σε όσους Νιοχωρίτες τραυματίστηκαν την περίοδο του πολέμου.

Η προσπάθεια συγκέντρωσης όλου του σχετικού υλικού από τους συγγραφείς επρόκειτο για μία επίπονη και χρονοβόρο διαδικασία, δεδομένης της χρονικής απόστασης που μεσολάβησε από το 1974, αλλά και λόγω της κατάστασης που επικράτησε στο χωριό εξαιτίας της κατάληψής του στις 14 Αυγούστου 1974 από τους Τούρκους. Ως εκ τούτου, σε ορισμένες περιπτώσεις οι πληροφορίες οι οποίες υπάρχουν είτε δεν είναι επαρκείς είτε είναι συγκεχυμένες. Ωστόσο, οι συγγραφείς, με ικανότητα, που αξίζει να τονιστεί, αξιοποιούν κάθε διαθέσιμη πηγή με τρόπο παραγωγικό και εποικοδομητικό.

Οι συγγραφείς, με ικανότητα, που αξίζει να τονιστεί, αξιοποιούν κάθε διαθέσιμη πηγή με τρόπο παραγωγικό και εποικοδομητικό.

Βιογραφικά στοιχεία και άλλες σημαντικές πληροφορίες αντλήθηκαν από πολλούς Νιοχωρίτες, περιλαμβανομένων των συνεντεύξεων με συγγενείς των θυμάτων αλλά και με συμπολεμιστές τους, οι οποίοι με χαρακτηριστική προθυμία και ιδιαίτερη θέρμη αγάλιασαν το εγχείρημα αυτό. Επίσης, η συγκέντρωση αρχειακών τεκμηρίων συμπληρώθηκε από πληροφορίες που εξασφαλίστηκαν μέσω του Αρχείου Ανακοινωθέντων του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, κυρίως για τους εγκλωβισμένους, όπως επίσης και μέσω τεκμηρίων από τον ημερήσιο Τύπο της εποχής.

Ιδιαίτερα σημαντικός κρίνεται ο εμπλουτισμός του βιβλίου με πολύτιμο φωτογραφικό υλικό τόσο από τα οικογενειακά αρχεία των προσώπων που μνημονεύονται όσο και από το Φωτογραφικό Αρχείο του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών. Έμφαση δόθηκε στην αξιοποίηση φωτογραφιών από τη ζωή της κανονικότητας του χωριού προ τουρκικής εισβολής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το παράδειγμα όπου η φωτογραφία ενός προσώπου από κάποια κοινωνική εκδήλωση (π.χ. σε γάμο ή βάπτισμα) πριν από την τουρκική θηριωδία αντιπαραβάλλεται στο βιβλίο με τη φωτογραφία μέσω της οποίας ανακοινώνεται στον Τύπο ότι το πρόσωπο αυτό από τις 14 Αυγούστου 1974 αγνοείται.

Επίσης, συγκίνηση προκαλεί η φωτογραφία που έχει επιλεγεί για το εξώφυλλο του βιβλίου. Πρόκειται για την απαθανάτιση μιας σκηνής από την ανταλλαγή αιχμαλώτων το 1974. Η φωτογραφία αυτή αποτυπώνει τον πόνο, τη θλίψη, την απορία, αλλά και τη χαρά για τον εντοπισμό ανθρώπων και την επανασύνδεση οικογενειών. Όλα αυτά τα στοιχεία και ο καμβάς συναισθημάτων που συγκροτούν την τραγωδία του 1974.

Το περιεχόμενο του βιβλίου, σε συνδυασμό με την τεκμηριωτική και επιστημονική δεινότητα των συγγραφέων, τον άρτια επεξεργασμένο λόγο τους και το πλούσιο αρχειακό υλικό που έχει αξιοποιηθεί, εξυπηρετεί κατά τρόπο άριστο τον σκοπό του βιβλίου αυτού, που δεν άλλος παρά η διάσωση και η διατήρηση της ιστορικής μνήμης ζωντανής. Μέ-

σω της διεύρυνσης της προοπτικής της ιστορικής σκέψης. Μέσω της διάνοιξης νέων οριζόντων κατανόησης της τραγικής αυτής περιόδου.

Μνημονεύοντας και τιμώντας τους πεσόντες, τους εκτελεσθέντες και τους αγνοούμενους του Νέου Χωριού Κυθρέας, συναισθανόμαστε και το δικό μας χρέος, ιστορικό και ηθικό, που είναι να συνεχίσουμε να διεκδικούμε τα δίκαια του λαού μας. Στον δρόμο που χάραξαν με τον ηρωικό αγώνα της αυτοθυσίας τους. Υποκλινόμενοι στο μεγαλείο της θυσίας όλων εκείνων που έπεσαν για την ελευθερία.

Το βιβλίο αυτό δεν πρόκειται καθόλου για ένα νεκρολόγιο, αλλά για απόδοση οφειλής και για απότιση φόρου τιμής και ευγνωμοσύνης προς τα θύματα του πολέμου μέσω μιας προσέγγισης πρωτοποριακής. Με αυξημένη ευαισθησία προς τις οικογένειες των θυμάτων που βίωσαν και ακόμη βιώνουν με άφατη θλίψη το μαρτύριο και το μεγάλο τραύμα μιας τέτοιας απώλειας. Με σεβασμό στον διαμοιρασμό του συλλογικού πόνου.

Προς το πιο πάνω συνηγορεί και ο ίδιος, ο ιδιαίτερα ευρηματικός τίτλος του βιβλίου, «Νιοχωρίτες και Νιοχωρίτισσες ελλείπουν...», που αναφέρεται στους εβδομήντα τέσσερις Νιοχωρίτες οι οποίοι χάθηκαν για πάντα εκείνο το μαύρο καλοκαίρι του 1974, αλλά εξακολουθούν να είναι –διά της απουσίας τους– εκκωφαντικά παρόντες στη συλλογική μνήμη, και με τη λαμπρή αυτοθυσία τους μάς δείχνουν τον δρόμο με τον οποίο οφείλουμε να πορευτούμε για τη διεκδίκηση της απόδοσης δικαιοσύνης και τη διασφάλιση της εθνικής μας αξιοπρέπειας. Και όπως αναφέρουν οι ίδιοι οι συγγραφείς στο πρόλογό τους, «ας είναι η θυσία τους αιώνια υπόμνηση ότι το μαύρο παρελθόν δεν πρέπει επ’ ουδενί να επαναληφθεί».

Κλείνοντας την παρουσίαση αυτή, συγχαίρω τους συγγραφείς του βιβλίου αυτού για την εξαιρετική πρωτοβουλία, επαινώ το αποτέλεσμα και προτρέπω προς μίμηση και από άλλους.

Εύχομαι καλή ανάγνωση σε όλες και όλους.

Το βιβλίο αυτό δεν πρόκειται καθόλου για ένα νεκρολόγιο, αλλά για απόδοση οφειλής και για απότιση φόρου τιμής και ευγνωμοσύνης προς τα θύματα του ποδέμου μέσω μιας προσέγγισης πρωτοποριακής.

Το βιβλίο τούτο θα μας ταρακουνά

ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΜΠΡΙΑΣ

ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

Θεοφιλέστατε, αιδεσιμότατε, τιμημένοι συγγενείς των πεσόντων, κυρία εκπρόσωπε του Επιτρόπου Προεδρίας, κύριε εκπρόσωπε του ΑΚΕΛ, κύριε εκπρόσωπε του ανε-

ξάρτητου υποψηφίου για την προεδρία της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη, κύριε πρόεδρε της ένωσης κατεχόμενων δήμων, κύριε πρόεδρε της ένωσης κατεχόμενων κοινοτήτων επαρχίας Λευκωσίας, κύριε διευθυντή μέσης εκπαίδευσης, κύριοι εκπρόσωποι σωματείων, οργανώσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Νιοχωρίτισες, Νιοχωρίτες,

Το βιβλίο αυτό προέκυψε ως αναγκαιότητα αλλά και ως ιερά υποχρέωση ημών των νεότερων Νιοχωριτών έναντι των συγχωριανών μας, που είτε έπεσαν στο πεδίο της μάχης είτε δολοφονήθηκαν εν ψυχρώ από τους Τούρκους εισβολείς. Αυτή η υποχρέωση μάς επιβάλλει να διατηρήσουμε άσβεστη τη μνήμη τους, αποδίδοντάς τους τις σφειλόμενες τιμές. Ο χρόνος είναι αδυσώπητος, με την πάροδό του η μνήμη ξεθωριάζει και ο κίνδυνος της λησμονιάς ελλοχεύει. Το βιβλίο τούτο, όμως, θα μας ταρακουνά και θα μας θυμίζει – όσα χρόνια κι αν περάσουν – το χρέος μας έναντι των συγχωριανών μας, να μην τους ξεχάσουμε ποτέ. Δεν τους αξίζει και αυτό το βιβλίο είναι το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε.

Οι συγγενείς των πεσόντων στο πεδίο της μάχης είναι περήφανοι για τη θυσία των δικών τους ανθρώπων, οι οποίοι παρέμειναν στις επάλξεις και δεν δέιλισαν. Έπεσαν υπέρ πίστεως και πατρίδος, προκειμένου να αναχαιτίσουν τον εισβολέα. Ωστόσο, η πικρία, η απογοήτευση, ακόμη και ο θυμός –δι-

καιολογημένος– των συγγενών είναι τα αισθήματα που τους διακατέχουν. Γιατί κοινή είναι η διαπίστωση ότι χάθηκαν άδικα, σε έναν αγώνα άνισο και προδομένο, που κάποιοι δυστυχώς εγκατέλειψαν τις θέσεις τους και έσπευσαν να σώσουν το σαρκίον τους. Οπότε εύλογα πλανάται το «γιατί», με αρκετούς το επιμύθιο: «Ας όψονται τζιεινίοι που τα κάμασιν».

Στο βιβλίο υπάρχει βιογραφικό σημείωμα για το κάθε θύμα, πεσόντα, δολοφονηθέντα, αγνοούμενο, καταγράφονται επίσης, όπου είναι δυνατό, πληροφορίες για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έχασαν τη ζωή τους. Σε αρκετές περιπτώσεις είτε δεν υπάρχουν αρκετές πληροφορίες είτε είναι συγκεκριμένες, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση που επικρατούσε στο χωριό αμέσως μετά την κατάληψή του από τον τουρκικό στρατό, αλλά και το μεγάλο χρονικό διάστημα που στο μεταξύ έχει περάσει. Επίσης, δεν κατέστη δυνατόν να βρεθεί έστω και μία φωτογραφία για 11 από τα θύματα, παρ' όλες τις προσπάθειές μας. Στο σημείο αυτό παρακαλώ τον συγχωριανό μας Ιάκωβο Τσαγκάρη να προσέλθει για να βοηθήσει στη διερμηνεία, γιατί στην αίθουσα υπάρχουν Τ/Κ συγχωριανοί μας.

Θα ήθελα να κάνω ιδιαίτερη αναφορά στην παρουσία ανάμεσά μας και Τουρκοκύπριων συγχωριανών μας, συγγενών του Τταχίρ Μεχμέτ Μποσνάκ και Ναζίφη Χασάν Χουταβερτί, που βρέθηκαν δολοφονημένοι στο σπίτι τους στο χωριό μας. Θα ήθελα να καλωσορίσω τους συγγενείς του Τταχίρ και της Ναζίφη, που αποδέχθηκαν την πρόσκληση του κοινοτικού συμβουλίου να έλθουν στην παρουσίαση του βιβλίου που είναι αφιερωμένο στους Νιοχωρίτες θύματα της τουρκικής εισβολής του 1974. Το κοινοτικό συμβούλιο αποφάσισε ομόφωνα όπως στο βιβλίο περιληφθούν και οι δύο Τουρκοκύπριοι συγχωριανοί μας Τταχίρ Μεχμέτ Μποσνάκ και Ναζίφη Χασάν Χουταβερτί, που βρέθηκαν δολοφονημένοι στο σπίτι τους στο χωριό μας. Επίσης θα ήθελα να καλωσορίσω την Τ/Κ δημοσιογρά-

●●●

Το βιβλίο αυτό προέκυψε ως αναγκαιότητα αλλά και ως ιερά υποχρέωση ημών των νεότερων Νιοχωριτών έναντι των συγχωριανών μας, που είτε έπεσαν στο πεδίο της μάχης είτε δολοφονήθηκαν εν ψυχρώ από τους Τούρκους εισβολείς.

•••

Η περίληψη στο βιβλίο και των δύο Τ/κ - πράγμα που από ό,τι ξέρουμε γίνεται για πρώτη φορά - ως αποיעδύσει την απαραίτη για συμφιλίωση ανάμεσα στις δύο κοινότητες που θα οδηγήσει σε ένα καλύτερο αύριο για τις νέες γενιές.

φο Σεβγκιούλ Ουλουτάγκ, η οποία έχει αφιερώσει τη ζωή της στη διακρίβωση της τύχης των αγνοουμένων Ε/κ και Τ/κ. Η Σεβγκιούλ συνέβαλε στον εντοπισμό λειψάνων συγχωριανών μας. Εκ μέρους των κατοίκων του Νέου Χωριού Κυθρέας, αγαπητή Σεβγκιούλ, σε ευχαριστώ θερμά.

Σε μια πολεμική σύρραξη πάντα υπάρχει η καταστροφή, η απώλεια ανθρώπινων ζωών και ο θρήνος των συγγενών των θυμάτων. Ο πόνος της μάνας που χάνει τον γιο της είναι ο ίδιος είτε είναι Ελληνοκύπρια, είτε Τουρκοκύπρια, είτε Ουκρανή είτε Ρωσίδα. Σε ό,τι αφορά το χωριό μας, το Νιόχωρκο, Μιναρελίκιού, οι σχέσεις ανάμεσα στους κατοίκους ήταν αρκετά καλές. Ωστόσο, το 1963, με τα γνωστά γεγονότα επήλθε ο διαχωρισμός, ενώ το 1974 με την τουρκική εισβολή βιώνουμε, μεταξύ άλλων, τον πλήρη διαχωρισμό. Η περίληψη στο βιβλίο και των δύο Τ/κ - πράγμα που από ό,τι ξέρουμε γίνεται για πρώτη φορά - ως αποτελέσει την απαραίτη για συμφιλίωση ανάμεσα στις δύο κοινότητες που θα οδηγήσει σε ένα καλύτερο αύριο για τις νέες γενιές, που πρέπει να ζήσουν ειρηνικά σε μια επανενωμένη πατρίδα χωρίς στρατό κατοχής. Το χρυστάμε στα παιδιά μας.

Κλείνοντας, τον χαιρετισμό μου θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους έκαναν εισφορά για την έκδοση του βιβλίου. Επίσης, τους συγχωριανούς και τις συγχωριανές μας που βοήθησαν για τη συλλογή των βιογραφικών στοιχείων αλλά και άλλων πληροφοριών. Αυτοί είναι οι: Νικόλαος Πόντος, Μαρία Νικολαΐδου-Βακανά, Κάσσανδρος Μαυράκης, Θεόδωρος Μαυράκης, Παύλος Χρίστου, Λένια Ζερβού Λαμπρία και Ζωή Κοκονή. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τη συγχωριανή μας Χριστίνα Χρίστου, θυγατέρα του Ιάκωβου Κούννου, που διαμένει μόνιμα στην Αθήνα, για τα σκίτσα που διανθίζουν το βιβλίο.

Θερμές ευχαριστίες απευθύνω στον Χρυσόστομο Δημητρόπουλο για τον σχεδιασμό, τη σελίδωση και γενικά για την καλλιτεχνική επιμέλεια του βιβλίου. Ο Τόμης πάντα βάζει το δικό του αποτύπωμα, πράγμα που κάνει την έκδοση θα έλεγα μοναδική. Τελευταίος αλλ' ουχί έσχατος ο επιστημονικός συνεργάτης του κοινοτικού συμβουλίου δρ Απόστολος Κουρουπάκης, ο φίλος, ο συνεργάτης, ο συνάδελφος, ο Νιοχωρίτης, ναι ο Νιοχωρίτης, Αποστόλης, ο οποίος με την επιστημονσύνη που τον διακρίνει αφήνει κι εκείνος το δικό του αποτύπωμα στο βιβλίο. Θα εκπλαγείτε από τις παραπομπές, γιατί δεν υπάρχει τίποτε που να μην είναι τεκμηριωμένο. Ευχαριστώ ακόμη τα τυπογραφεία ΚΩΝΟΣ του συγχωριανού μας Γιάννη Μίθυλλου για την εξαιρετική συνεργασία που έχουμε. Επίσης ευχαριστώ τους συνεργάτες μου, μέλη του κοινοτικού συμβουλίου για την άψογη και αγαστή συνεργασία που έχουμε. Ακόμη ευχαριστώ τον φίλο και συμπολεμιστή μου Αντρέα Λαζανίτη που φιλοτέχνησε τις πλακέτες.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και ιδιαίτερα τη σύζυγό μου Κωνσταντία για τη συμπαράσταση της και κυρίως για την υπομονή και την κατανόησή της. Το Κοινοτικό Συμβούλιο ευχαριστεί επίσης τον πρόεδρο του Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Λευκωσίας δρα Νίκο Καρτακούλλη για τη δωρεάν παραχώρηση της αίθουσας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Ψάχνοντας έναν παππού

ΡΕΒΕΚΚΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΠΙΕΡΗ

Πριν ξεκινήσω, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον πρόεδρο του Κοινοτικού μας Συμβουλίου, για την πρόσκλησή του να μιλήσω εδώ απόψε. Περισσότερο, όμως, θα ήθελα να τον ευ-

χαριστήσω και να τον συγχαρώ και αυτόν και όσους τον βοηθούν, ειδικά τον Αποστόλη, που δίκαια αποκαλεί τον εαυτό του Νιοχωρίτη, γιατί ακούραστα και συνεχώς προσπαθούν να διατηρήσουν ζωντανό το χωριό μας, να τιμήσουν νεκρούς και ζώντες, να ενημερώσουν, να ξαναφέρουν κοντά ανθρώπους, να πλέξουν τον κοινωνικό ιστό του χωριού. Πρόεδρε, συνεχίστε έτσι.

Ψάχνοντας (λοιπόν) έναν παππού ανάμεσα στους Νιοχωρίτες που ελλείπουν...

Αύγουστος 1974. Δεύτερη φάση της τουρκικής εισβολής στο νησί μας. 14 του μήνα, οι κάτοικοι του χωριού μας βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα τεράστιο δίλημμα: να φύγουν εγκαταλείποντας τα πάντα στη δίνη του πολέμου ή να μείνουν στα χώματα που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν, θέτοντας, όμως, τον εαυτό τους στη δίνη αυτή. Οι πλείστοι επέλεγον τον πρώτο δρόμο με τη σκέψη της προσωρινής απομάκρυνσης και της γρήγορης επιστροφής τους. Αρκετοί, όμως, επέλεγον τον άλλο δρόμο. Παραμένουν εκεί ελπίζοντας στο σύντομο τέλος της έκρυθμης κατάστασης. Δυστυχώς και στις δύο περιπτώσεις η εξέλιξη δεν ήταν η αναμενόμενη. Γνωστά σε όλους μας τα αποτελέσματα. Δεν ξέρω ποιοι χρειάστηκαν περισσότερη δύναμη και θάρρος. Αυτοί που έφυγαν με τις παντόφλες που φορούσαν, με το αβέβαιο μπροστά στα μάτια τους, με τον κίνδυνο δίπλα τους; Ή αυτοί που έμειναν, με τις ορδές των Τούρκων στρατιωτών να έχουν ήδη δημιουργήσει την ομίχλη του φόβου και του θανάτου από τις 20 Ιουλίου!

Σε αυτό το κείμενο, θα προσπαθήσω να αποτυπώσω τη χρονική εξέλιξη μιας υπόθεσης που στα δεδομένα του χωριού μας, όπως φαίνεται και στο βιβλίο, ίσως και να θυμίζει στον καθένα τη δική του οικογένεια. Θα αναφερθώ στην ιστορία του αγνοούμενου παππού μου, του Χρίστου Κούννου, όπως την έχουμε βιώσει εμείς ως οικογένεια.

Δεν έχω μνήμες από τα πρώτα χρόνια της προσφυγιάς. Παρόλα αυτά, είναι έντονες στο μυαλό μου εικόνες μαύρων ρούχων, βουές κλάματος, μορφές θλίψης τόσο από τη γιαγιά μου όσο και από τα παιδιά της (βιολογικά και εξ αγχιστείας). Συχνές οι συναντήσεις και συζητήσεις για το θέμα αυτό, στο σπίτι που νοικιάζαμε «προσωρινά» στην Αγλαντζιά αφού μαζί μας έμενε και η γιαγιά.

Τον είδε, έλεγαν, ένας συγχωριανός μας σκοτωμένο, στον ηλιακό, μπροστά από την καμάρα, παρέα με τον φίλο του. Πρόσεξαν, έλεγαν, αυτοί που γλύτωσαν από τον εγκλεισμό, ότι κάτω από τη συκαμιά είχε φρεσκοσκαμμένο χώμα. Πιθανότατα να τους είχαν θάψει εκεί. Υπήρχαν κι άλλοι πολλοί σκοτωμένοι, έλεγαν. Έτσι έγιναν τα πράγματα; Μήπως η θολούρα του πολέμου και η σύγχυση της κατάστασης να οδηγούσε σε λάθος συμπεράσματα; Λες να μην...

Καθώς η έγνοια για την ψυχολογία των παιδιών και η διακριτικότητα στις συζητήσεις δεν ήταν χαρακτηριστικά εκείνης της εποχής, όλα αυτά τα ακούγαμε και τα είχαμε όλοι εμπεδώσει από νήπια. Όταν λοιπόν, άρχισαν οι εκταφές στα Κατεχόμενα, μας φάνηκε απολύτως φυσιολογικό. Όταν η ξαδέλφη μου Χρυσάνθη (κόρη του θείου Χαράλαμπου) μας ανέφερε τότε ότι ως αρχαιολόγος θα λάμβανε μέρος στις εκταφές, το θεωρήσαμε απλώς αναμενόμενο. Η ανατροπή ήρθε όταν, αφού έγινε η προσπάθεια στο καταγεγραμμένο σημείο, το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό. Μιλώντας πολύ αργότερα μαζί της, μου ανέφερε: «Το είχα ζητήσει η ίδια να συμμετάσχω στις εκταφές. Ήθελα να βρω τον παππού μου. Ένωσα μια τεράστια απογοήτευση, όταν δεν τους βρήκαμε. Ήξερα ότι κουβαλούσα πάνω μου τις ελπίδες όλης της οικογένειας για εξεύρεση του παππού. Η συναισθηματική μου

●●●

*Καιά διασπί-
μαια η μπιέρα
μου μού έδε-
γε: «Εψές είδα
ένα όνειρο...
Άραγε θα μας
δώσουν τον
παππού σου;»
Κι εγώ προ-
σπαθύνια να
την επαναφέ-
ρω στην πραγ-
ματικότητα, να
της μιδή με
επιχειρήματα
δογικής.*

φόρτιση ήταν απίστευτη». Μετά από λίγα χρόνια, μάθαμε ότι γινόταν μια άλλη προσπάθεια, σε ένα χωράφι παραπλεύρως του σπιτιού του παππού και της γιαγιάς. Εκεί, λοιπόν, τους βρήκαν, τον παππού με τον Φώκα. Χρόνια αργότερα όταν ο κοινοτάρχης μας με ενημέρωσε για το βιβλίο του, με θέμα το κοιμητήριο του χωριού, στο μυαλό μου έπαιξε η σκέψη ότι αυτό το χωριό, τελικά είναι ολόκληρο ένα κοιμητήριο. Χωράφια, ελαιώνες, κήποι, έκρυσαν για χρόνια τους νεκρούς μας.

Στις επισκέψεις μας στο χωριό, πάντα ομαδικώς, με μέλη από όλες τις οικογένειες των θείων, πρώτο μας μέλημα ήταν να δούμε το σημείο που βρήκαν τον παππού. Θα μείνουν χαραγμένα στη μνήμη μου δύο περιστατικά. Με την ξαδέρφη μου, την Παναγιώτα, κόρη του θείου Αντρέα εντοπίσαμε το σπίτι με τις πιο ωραίες τριανταφυλλιές (έτσι τουλάχιστον φάνηκε σε μας) στην πρώτη μας επίσκεψη στο χωριό. Μόλις δε πληροφορηθήκαμε ότι ο κήπος και το σπίτι ανήκουν στη θεία Ερατώ, η Παναγιώτα τολμά και κόβει δυο τριαντάφυλλα. Θα τα πάρω σπίτι, μου λέει. Προχωρώντας σε έναν άγνωστο για μας χώρο, μάς υποδεικνύεται ξαφνικά το σημείο όπου έγινε η εκταφή του παππού. Είδαμε η μια την άλλη με νόημα. Έριξε τα λουλούδια στο σημείο και με βουρκωμένα μάτια αναπέμφαμε μια μνημόσυνη ευχή σιωπηλά. Ήταν τα λουλούδια που θα αφήναμε στον τάφο του, αν μπορούσαμε τόσα χρόνια. Μετά από χρόνια επισκεπτόμαστε ξανά το χωριό. Κατεβαίνοντας, η Παναγιώτα μου τονίζει: Θα πάω στον κήπο της θείας Ερατώς να κόψω δυο τριαντάφυλλα. Θα τα πάρω σπίτι να τα αποξηράνω αυτήν τη φορά. Έτσι κι έγινε. Δεν πέρασε πολύς καιρός και μας ειδοποίησαν ότι βρήκαν τον παππού. Τα λουλούδια έστω και αποξηραμένα τον συνοδεύουν στην κανονική του πια ταφή.

Μετά την εκταφή, λοιπόν, ακολουθεί μια διαδικασία πρωτόγνωρη για όλους μας. Δειγματοληψία DNA. Ήμουν παρούσα όταν ήρθαν με τα βαλιτσάκια από την Υπηρεσία και πήραν δείγμα από τη μητέρα και τη θεία μου. Θα έπαιρναν και από τους θείους μου, και από τα αδέρφια του παππού, που τότε βρίσκονταν ακόμ-

εν ζωή. Δύσκολες στιγμές, έρχονταν να ξυπνήσουν μνήμες και να θυμίσουν αλήθειες. Να δώσουν ξανά μια μικρή ελπίδα ότι επιτέλους θα λήξει η αβεβαιότητα και η άγνοια. Χρονοβόρες οι διαδικασίες. Ξανακοιμήθηκαν οι σκέψεις. Μπήκε στην αναμονή η ψυχή για ακόμα μια φορά. Πέρασαν τα χρόνια. Κατά διαστήματα η μητέρα μου μου έλεγε: «Εψές είδα ένα όνειρο... Άραγε θα μας δώσουν τον παππού σου;» Κι εγώ προσπαθώντας να την επαναφέρω στην πραγματικότητα, να της μιλώ με επιχειρήματα λογικής. Ότι μόλις έχουν στοιχεία, θα μας τηλεφωνήσουν, και να μην αγχώνεται χωρίς λόγο. Όταν, λοιπόν, μια μέρα του Μαΐου το 2014, επιστρέφοντας σπίτι από το σχολείο, τη βρήκα αναστατωμένη κι αυτήν και τη θεία, και ξεκινώντας να μου μιλά ακούω τη φράση: «Θα μας δώσουν τον παππού σου», οπλίστηκα με τα ίδια επιχειρήματα λογικής. Πριν, όμως, αρχίσω την επίθεση νοουθεσίας, βλέπω στο βλέμμα τους κάτι που με σταμάτησε. Μια αντάρα που είχα να τη δω πολλά χρόνια.

Δεν ξέρω αν ήταν ένστικτο ή η πειθώ που αντίκρισα στο πρόσωπό τους. Αντιλήφθηκα ότι όντως τα πράγματα ήταν σοβαρά. «Τι έγινε;», ρώτησα.

Μου απάντησε η θεία που βρισκόταν σε κάπως καλύτερη κατάσταση: «Μας πήραν τηλέφωνο. Να πάμε στο αεροδρόμιο Λευκωσίας να μας μιλήσουν, να τον δούμε. Όσοι θέλουμε. Και να κανονίσουμε την κηδεία».

Έτσι και έγινε. Πήγαμε. Εγγόνια, παιδιά... σημαδιακή και η μέρα. Της Αναλήψεως. Ίσως η τύχη, ίσως ο Χριστός που εκείνη τη μέρα θα ανέβαινε στις νεφέλες του ουρανού... Δεν μπορώ να πω με σιγουριά. Η πραγματικότητα είναι πως έτσι νιώσαμε κι εμείς. Σε μια διαδικασία τεράστιου Γολγοθά για τους οικείους, σε κρανίου τόπο, κυριολεκτικά, θαμμένος ο παππούς, ξαφνικά μια τυχαία ημερομηνία από την Υπηρεσία Εξευρέσεως Αγνοουμένων, έρχεται 40 χρόνια μετά τον θάνατό του, 40 μέρες μετά το Πάσχα να μας τον παραδώσει. Της Αγίας Υπομονής να γράφει το ημερολόγιο.

Μια παρουσίαση σε ένα άσπρο πανί να μας δίνει λεπτομέρειες, να μας αναλύει ποσοστά, να μας παρουσιάζει πληροφο-

ρίες που ανέτρεπαν ή επιβεβαίωναν όσα είχαμε σχηματίσει στο μυαλό μας τόσα χρόνια. Σε ένα τραπέζι, ένας σκελετός σχεδόν άρτιος. Με εμφανή τα σημάδια της ριπής στο στήθος και της επιβεβαιωτικής σφαίρας στο κρανίο. Δίπλα, ένα βάζο με υπέροχα, άσπρα λουλούδια, μια φωτογραφία του παππού, ένα καντήλι κι ένα καπνιστήρι. Το ανάψαμε. Καπνίσαμε. Μια μυσταγωγία σε ένα σύμπαν, θαρρείς παράλληλο. Στο πλάι, κάποια προσωπικά αντικείμενά του, που το χώμα δεν κατάφερε να εξαφανίσει. Η θήκη της ταυτότητάς του, τα καλά του ρούχα και παπούτσια να επιβεβαιώνουν ότι ο παππούς είχε ετοιμαστεί για λογικές εξελίξεις και ανθρώπινες διαδικασίες. Αντί αυτού ένα πιστοποιητικό 40 χρόνια μετά που αναφέρει αιτία θανάτου τραύμα από σφαίρα στο στήρνο και στην αριστερή ωμοπλάτη. Κι αμέσως μετά οι σκέψεις, οι συλλογισμοί που κρύβονται επιμελώς στην έννοια Αγνοούμενος. Άραγε πώς ένιωσε εκείνες τις ώρες; Πρόλαβε να πονέσει; Κατάλαβε τι θα συνέβαινε; Ευτυχώς που τις τελευταίες του στιγμές τις πέρασε παρέα με τον φίλο του. Έμεινε και πέθανε στο χωριό του. Δεν θα άντεχε να ζήσει μακριά. Θα μαράζωνε, θα χανόταν κι αυτός όπως τη μάνα μας...

Αυτά και παρόμοια ακολούθησαν στην επιστροφή και στις συζητήσεις των παιδιών του. Μια ματιά στις φωτογραφίες που τράβηξαν όσοι πήγαν στο αεροδρόμιο από όσους δεν πήγαν. Έντονος περιγραφές, φορτισμένες με τόσο συναίσθημα. Πίκρα και πόνος. Νομίζω πως όλοι, ο καθένας με τις δικές του εμπειρίες και τα δικά του βιώματα, τότε βιώναμε ξανά την απώλεια. Τα παιδιά του που ξαφνικά τον έχασαν, τα εγγόνια του που τα πλείστα δεν τον έζησαν παρά μόνο μέσα από τις, αμέτρητες η αλήθεια, διηγήσεις των γονιών και θείων.

Και μετά από λίγες μέρες η κηδεία. Η προετοιμασία της να ενώνει ξανά την οικογένεια. Να συντονιστούν, να συμφωνήσουν ημερομηνίες, να προλάβουν να έρθουν οι ξενιτεμένοι, να, να, να. Όλα όσα αρμόζουν. Μια υπογραφή από τον θείο Χαράλαμπο στον εκπρόσωπο της ελληνοκυπριακής κοινότητας στην ΔΕΑ για να μας τον παραδώσουν κι ένας επι-

κήδειος. Να τον γράψεις, μου είπαν. Πώς να χωρέσουν δυο και τρεις σελίδες μια ζωή που άλλοι έζησαν και που άλλοι δεν έζησαν; Τι να πεις και πώς να τα πεις;

Και πάλι παιγνίδια της μοίρας. Την ώρα που έγραφα τον επικήδειο χτυπά το τηλέφωνό μου. Ο πρώην πρόεδρος της ΠΟ-ΕΔ, κύριος Λοΐζος Γιάσουμας, σύζυγος της συγχωριανής μας Μάρως Δελνηγιάνη, να μου λέει αστειευόμενος πως είναι έξω από το σπίτι μου, αλλά εγώ δεν τον προσκαλώ μέσα για καφέ. Μόλις συνειδητοποιώ ότι βρίσκεται στο χωριό μας, έξω από το σπίτι μας, του ζητώ να φέρει λίγο χώμα για να ρίξουμε στον τάφο. Τόσα χρόνια μετά αλλά ο Θεός προνόπησε να γίνουν τα έθιμά μας κατά πώς πρέπει. Λίγο από το χώμα όπου έζησε και μεγάλωσε ο παππούς, εκείνο το χώμα που τον κρατούσε τόσο καιρό, πεσόντα αγνοούμενο ήρθε για να ενωθεί με το ξένο χώμα της προσφυγιάς στη μετά 40 έτη ταφή του.

Και φτάνει η μέρα της κηδείας. Ένα κασελάκι, τυλιγμένο με τις σημαίες του κράτους και του έθνους μας συνοδεία εθνοφρουρών. Ένα κλειδί να παραδίδεται στη θεία μου, την πιο μικρή του κόρη, αυτήν που υπό κανονικές συνθήκες θα τον έβλεπε κάθε βράδυ πριν κλειδώσει τη δική της πόρτα, μιας και είχε χτίσει το σπίτι της στην αυλή του.

Αυτό που συνέβη εκείνη την ημέρα, δεν το περίμενα, αλλά το βίωσα. Όλα του τα παιδιά συμπεριφέρονταν λες και τον είχαν χάσει ακριβώς εκείνη τη στιγμή. Και ήταν αληθινό. Έβλεπα τους γονείς μου, τις θείες και τους θείους μου να επιστρατεύουν δυνάμεις, να θρηνούν αλλά ταυτόχρονα να κλείνουν αυτόν τον τεράστιο κύκλο. Μια απουσία χρόνων που τυλιγόταν από ένα σύννεφο αβεβαιότητας και άγνοιας, άρχισε σιγά σιγά να ξεδιπλώνει και να γίνεται πια γεγονός τετελεσμένο. Ο παππούς Χρίστος και η γιαγιά Ρεβέκκα μαζί ξανά μετά από 40 χρόνια, με τον καφέ της παρηγοριάς να μετατρέπεται σε καφέ ηρεμίας. Ίσως να ισχύει και εδώ αυτό που λένε ότι μετά την καταιγίδα ακολουθεί ηνεμμία.

Ευχή μου, να νιώσουν όλοι, όσοι ακόμη έχουν αγνοούμενους αυτό το κλείσιμο, αυτή την επί του τέλους ηρεμία...

Μια απουσία χρόνων που ιωδιόταν από ένα σύννεφο αβεβαιότητας και άγνοιας, άρχισε σιγά σιγά να ξεδιπλώνει και να γίνεται πια γεγονός τετελεσμένο.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ

Ο γρόνος

Που την δεξιάν μου η μιτσίά
τζ' εις τα ζαβρά η μιάλη,
τζ' εσούνι γρόνε που θωρείς
γροίκα μου νάκκον να χαρείς
τζαι κάμνε γιάλιν άλιν.

Κάμε το για τον τζύρη τους
αφού ξέρω περνά σου,
κόψε νάκκον ταχύτηταν
λαλώ το με θρασύτηταν,
στα δευτερόλεπτα σου.

Κάτσε, ρε γρόνε, να χαρείς
λλίον να ξαποστάσεις
πόθθεν εν' πο ξεκίνησες
τζαι πού θέλεις να φτάσεις;

Κάτσε να σε φιλέψουμεν
να στήσω ζιαφέττιν;
Βάλε τζαι νάκκον πισινήν
ξαπόλα την ομπροστινήν
που κάμνει καίρέττιν.

«Γροίκα, Σταυρή, τι θα σου πω
τζαι ρέξε το στον νουν σου,
εγιώ 'μαι κατασκευάσμαν
του πλάστη τζαι Θεού σου.

Εποίησεν με να βουρώ
τζ' όι να με προκάμνουν,
για να εκτιμούν τα πλάσματα
τι έχουν τζαι τι χάννουν.

Να γλέπεσαι πού με διάς
τζαι πού με χαλαλίζεις
είμαι ο γρόνος που τζυλά
τζαι πίσω εν γυρίζει».

Μάνα

Γροίκα μου, μάνα, να σου πω
να σε καλοκαρτίσω
να σου τα γράψω ταιρκαστά
λόγια φκαρμένα της καρκιάς
για να σε φκαριστήσω.

Αν ρίζω δεύτερη βολάν
να έρτω για να ζήσω
πέμπω Θεγιέ μιαν ευτζήν
που θέλω να ζητήσω.

Φκάλλω το γιαίμαν της ψυσής
για να την υπογράψω,
τζ' αν θέλεις πέψε με κουτσόν,
αλλήθωρον τζαι παλαβόν
μα μάναν εν αλλάσω.

Μήτε ριάλια τζαι γρουσά
μήτε παλάθκια να 'βρω
άκου το τούτον: μανικά μάναν
θέλω την ίδιαν, να με φωνάζει Σταύρον.

Φτωχότερη να 'ν' η ζωή
στον πόνον τζαι στο μίσος,
τζ' αφού 'σαι εσου η μάνα μου
για τούτον νόθω Κροίσος.

ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Πενταδάκτυλος

Δεν είναι που είσαι μακριά μας χρόνια πολλά,
δεν είναι που μας στέρπησες τον ίσκιο απ' τα πεύκα τα πλατιά,
τις μυρωδιές και τις εικόνες σου τις μαγικές,
αλλά...
που μείναμε αμετακίνητοι στις αναμνήσεις σου αυτές.
Είναι που κάποιοι σε προδώσανε, βουνό μου, σκληρά,
που σε εγκατέλειψαν σε ξένα χέρια, για συμφέροντα κρυφά.

Σαν γλάρος έρημος σε μια μοναξιασμένη αμμουδιά,
σαν μια σιωπηλή φωλιά χωρίς πουλιά,
σαν σύννεφο που ταξιδεύει σ' ένα γκριζο ουρανό,
ένας μονόδρομος που πλέον ξέχασε τον γυρισμό.

Σαν καράβι που 'χει μαύρα τα πανιά,
μέχρι να αράξει στις δικαίωσης την αμμουδιά,
σαν σάλπιγγα σιωπηλή, αγγέλου γνέψιμο που καρτερά,
ύμνους χερουβικούς στο αέρα να ηχήσει της λευτεριάς.

Φωτογραφήματα

Μαθητές στην αυλή του δημοτικού σχολείου, από αριστερά: Χρυσότομος Στρατουράς, Άκνς Κελεπέοις και Χρίστος Πόντος (χειμώνας 1973).

Ο πρόεδρος της Τουρκοκυπριακής Ένωσής Αγροτών κ. Γκιουλτεκίν προσφωνεί συγκέντρωση οιοπαραγωγών στο Νέο Χωρίο Κυθρέας. Διακρίνεται ο συγχωριανός μας Χαρ. Τσαγγάρης (δεκαετία 1960).

Όρθιοι, από αριστερά: Κόκος του Βασιλάκη, Κωστής Μάρκου, Φλώρα Κ. Κούννου, Μιχ. Καγκελλάρης, επόμενοι δύο άγνωστοι, Αγάθη Κούμου, άγνωστος, Μιχ. Σοφ. Μιχαηλιάς. Καθήμενοι από αριστερά: Αντώνης Α. Κούννος, Στέλιος Στυλιανού (εγγονός του Κκεσμέ), Αντρέας Ν. Πόντος, άγνωστα τα επόμενα δύο κορίτσια, Κούλλης Σαλλαγκός και Κωστής Αργυρού (1971).

Φωτογραφήματα

Α΄ σειρά μπροστά, από αριστερά: Ζωούλα Αθανασιάδου, Μάρω Κοκονή, Παύλος Κοκονής, β΄ σειρά από αριστερά: Σάββας Αθανασιάδης, Χρυσάνθη Αθανασιάδου, Αντρέας Κοκονής, Παύλος Αθανασιάδης, Αντρέας Αθανασιάδης, γ΄ σειρά από αριστερά: Γιώργος Μιχαήλ, αδελφότεκνος της γιαγιάς Ζωής, απόδημος στην Αμερική, Ζωή Κοκονή (1967).

Το ζεύγος Γεώργιου και Παναγιώτας Στέκα, την επομένη του γάμου τους (Οκτώβριος 1936).

Ο Παντελής Ρωτός φιλά το κοριτσάκι του μετά την απελευθέρωσή του το καλοκαίρι του 1974. Τη μητέρα του τη δολοφόνησαν εν ψυχρώ οι Τούρκοι στο σπίτι του Χαρ. Ζερβού μαζί με άλλους οκτώ συγχωριανούς μας.

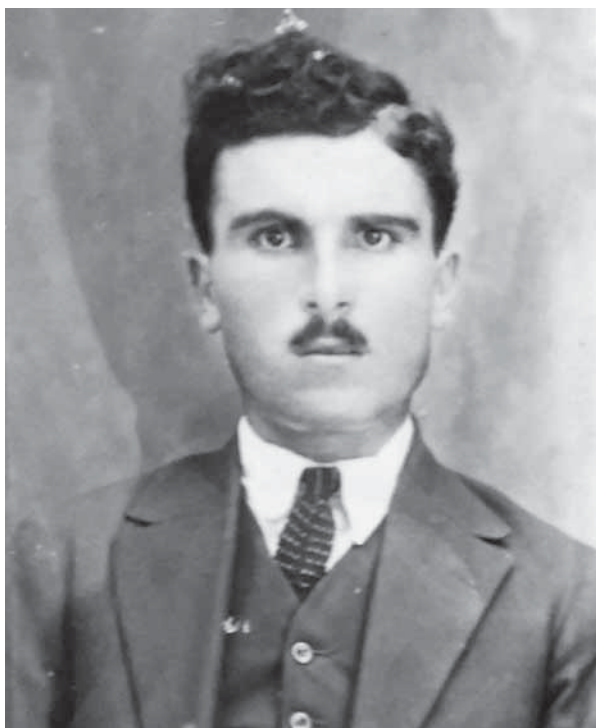

Ο Κυριάκος Ταλατίνης φιλά τα στέφανα στον γάμο της κόρης του Ελλης με τον Γιαννάκη Α. Καρτακούλλη (καλοκαίρι 1971).

Φωτογραφήματα

Γαμήλια φωτογραφία του ζεύγους Χριστοφί και Αναστασίας Βακανά (23 Οκτωβρίου 1938).

Ο Κυριάκος Ταλατίνης πήγε στην Αμερική τη δεκαετία του '20, αλλά επέστρεψε μετά από δύο χρόνια.

Ο Μίχαλος Κίρκας πήγε στη Γαλλία τη δεκαετία του '20 με τον γιο του Κυριάκο, ο οποίος έμεινε για πάντα εκεί.

Ο Χριστόδουλος Τσιάρτας ήταν από τους πρώτους που μετανάστευσαν στην Αμερική τη δεκαετία του '20. Μέχρι το 1939, πήγε τρεις φορές, μένοντας 4-5 χρόνια κάθε φορά.

Ο Γεώργιος Στέκας μετέβη στην Αμερική το 1920 σε ηλικία 28 ετών. Δεν επέστρεψε ποτέ. Ήταν θείος του Γεωργίου Στέκα που εργαζόταν στο συνεργατικό παντοπωλείο.

Γνωρίζετε ότι...

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

1804 Το χωριό μας επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και Βρετανικής Αποικιακής Διοίκησης υπαγόταν στο «κατηλίκι» (επαρχία) της Κυθρέας, στο οποίο υπάγονταν, μεταξύ άλλων, ακόμη και η Αλάμπρα και η Μοσφιλωτή.

1825 Στον ονομαστικό φορολογικό κατάλογο της Αρχιεπισκοπής καταχωρούνται 34 Νιοχωρίτες με ετήσιο φόρο ύψους 1420 γροσίων. Το 1880 μία χρυσή λίρα ισούταν με 345 γρόσια.

1881 Στις 31 Οκτωβρίου 1881 οι Τουρκοκύπριοι κάτοικοι του Νέου Χωρίου (Minareli Koy) απέστειλαν επιστολή στον διοικητή Λευκωσίας, με την οποία διαμαρτύρονταν γιατί καταστράφηκε η αυκολιά του νερού τους από τον αμαξωτό δρόμο που κατασκευάστηκε πρόσφατα προς την Κυθρέα, με αποτέλεσμα να μείνουν τα φασόλια τους χωρίς νερό, προκαλώντας σ' αυτούς ζημιές. «Γ' αυτό σας παρακαλούμε να φέρετε την αυκολιά στην προτέρα του κατάσταση, μιας και η ζήση μας εξαρτάται από αυτό, καταλήγουν στην επιστολή τους οι Τ/κ Νιοχωρίτες».

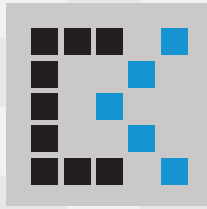
1881 Στο χωριό μας υπάγονταν δύο τουρκικά τσιφλίκια με τεράστια κτηματική περιουσία, το Πετονάτζιν (Bedonatch), και το Neizam, που ήταν γνωστό ως «Τσιουφλικού». Στην απογραφή του 1881 στο Πετονάτζι υπήρχαν 3 σπίτια με 16 κατοίκους, ενώ στο Neizam υπήρχαν 7 σπίτια με 21 κατοίκους.

1883 Στις 18 Ιουνίου 1883 εστάλη επιστολή στον διοικητή Λευκωσίας με την οποία εζητείτο ο διορισμός δικαστή στην Κυθρέα. Την επιστολή υπογράφουν τα μέλη των τοπικών αρχών της Κυθρέας και του Νέου Χωρίου, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι. Μεταξύ των Νιοχωριτών που υπέγραψαν ήταν ο Χαράλαμπος Παπαλούκα, ο Αθανάσιος Χατζηγιώρκης (πατέρας της Χατζούας, της Φλουρέντζας, του Γιωρκή, του Ντορζή κ.ά.) και ακόμη 11. Από τους Τ/κ οι Μεχμέτ Εφέντη, Αγά Καραχ, Αλί Αγά Αχμέτ και έξι άλλοι. Κάτω από τα ονόματά τους αναγραφόταν Minareli, που ήταν το όνομα του χωριού στα τουρκικά.

1897 Σύμφωνα με τον περί λοιμωδών νόσων των ζώων του 1880, η βρετανική αποικιακή κυβέρνηση απαγόρευε με σχετικά διατάγματα τη διακίνηση των ζώων από ένα χωριό σε άλλο, αν στα χωριά αυτά υπήρχε νόσος των ζώων. Μετά την αντιμετώπιση της νόσου, επιτρεπόταν η διακίνηση των ζώων στα χωριά αυτά. Με ανακοίνωση στην Επίσημη Εφημερίδα (5 Μαρτίου 1897) αίρεται η απαγόρευση της διακίνησης βοοειδών στην Κυθρέα, το Νέο Χωριό και το Τραχώνι, γιατί τα πιο πάνω χωριά έχουν απαλλαγεί από ασθένειες των ζώων.

1914 Σύμφωνα με τον περί εγγραφής και εκτιμήσεως ακίνητης ιδιοκτησίας νόμο του 1913, διορίστηκε εκτιμητής γης για το Νέο Χωριό μας, για το 1914 ο κοινοτάρχης Κωστής Χατζηκαράλαμπος Ζαβρός. (βλ. Gazette, 27 Φεβρουαρίου 1914). Μετά τη δολοφονία του Κωστή Χατζηκαράλαμπος Ζαβρού τον Μάιο του 1914, εκτιμητής γης για το Νέο Χωριό διορίστηκε ο Παναγής Νικόλα, ενώ ακυρώθηκε ο διορισμός του Ζαβρού (Gazette, 17 Δεκεμβρίου 1915).

1921 Η Κοινοτική Αρχή Χρυσίδας απέστειλε στις 11 Μαρτίου 1921 επιστολή προς τον διευθυντή του Κτηματολογίου, με την οποία διεκδικούσε βακούφικη γη από το Νέο Χωριό Κυθρέας έκτασης 100 περίπου σκαλών. Ο διευθυντής απέρριψε το αίτημα, επικαλούμενος το εδάφιο 12 του νόμου του 1880 σύμφωνα με το οποίο με βάση τη διακατοχή οι ιδιοκτήτες αυτής της γης είναι στο Νέο Χωριό (Κτηματολόγιο: LRS1/20864, red 3).

matrix

EXHIBITION PARTNERS LTD

exhibitions designers & contractors

■ **EXHIBITION
DESIGN & CONSTRUCTION**

■ **CUSTOM MADE
EXHIBITION STANDS**

■ **FURNITURE & EQUIPMENT
RENTAL**

*Our experience is
Your guarantee*

CK MATRIX EXHIBITION PARTNERS LTD

39 A, TRIPOLEOS STREET, 2235 LATSIA, P. O. BOX 28089, 2090 NICOSIA - CYPRUS

T: +357 22 898 999 ■ F: +357 22 898 995 ■ www.ckmatrix.com ■ info@ckmatrix.com